COMENTARII LA NOUL TESTAMENT - 22

Arhim. JUSTIN POPOVICI

EPISTOLELE Sfântului Ioan Teologul

EDITURA BIZANTINA

EPISTOLELE Sfântului Ioan Teologul

COMENTARII LA NOUL TESTAMENT - 22

Părintele Justin Popovici, împreună cu Părintele Dumitru Stăniloae și cu Părintele George Florovski, reprezintă treimea ce domină incontestabil secolul al XX-lea al teologiei ortodoxe. Ca și ceilalți doi colegi ai săi de generație, Părintele Justin Popovici este un teolog complet, depășind arbitrara și de multe ori nefasta separație ce a funcționat și mai funcționează încă între diferitele domenii ale cercetării teologice. Așa se face că, deși dogmatist, Părintele Justin oferă, între multe alte lucrări ale sale, și o serie de comentarii la cărți ale Noului Testament. Tot ca o trăsătură comună a celor trei mari teologi ortodocși subliniem, pe lângă puternica ancorare în teologia patristică, suportul duhovnicesc-filocalic al discursului lor teologic, fapt ușor de remarcat și în scurtele dar consistentele comentarii la epistolele Sfântului Ioan Teologul. Acesta le conferă dulceața și forța extraordinară a teologiei mărturisitoare, ziditoare de suflet.

EPISTOLELE SFÂNTULUI IOAN TEOLOGUL

Comentariu

Coperta de Mihai COMAN

Traducere efectuată după:

Abba JUSTIN
Commentaire des
Epîtres de Saint Jean le Théologien

ISBN 973 - 98521 - 0 - 6

COMENATRII LA NOUL TESTAMENT - 22

Arhim. JUSTIN POPOVICI

Epistolele Sfântului Ioan Teologul

Comentariu

Traducere de
Sabin PREDA
Cornel COMAN

EDITURA BIZANTINĂ
Bucureşti 1998

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Comentariul Epistolelor Sfântului Apostol Ioan a fost tipărit în traducere franceză cu prilejul celei de-a treia pomeniri a morții cuviosului Părinte Justin, în ziua de Bunavestire a anului 1979, la 82 de ani. A fost scris de acest neobosit vestitor al lui Hristos în vremuri asemănătoare celor în care s-au scris aceste Epistole de către Sfântul Evanghelist al lui Hristos, Sfântul Ioan. Acest comentariu a fost alcătuit undeva lângă Mânăstirea Ovcar, scris pe genunchi, cu creionul, cu litere mici și înghesuite, pe un mic caiet liniat. Nu se poate spune dacă a fost scris după un plan gândit mai dinainte sau improvizat dintr-o dată. Oricum, este scris "din prisosul inimii", inspirat de sus în Duhul Sfântului Ioan Evanghelistul (cf. Apoc. 19, 10). Întreg comentariul celor trei epistole ale Sfântului Ioan a fost terminat în șaptesprezece zile (între miercurea săptămânii a IV-a după Paști până la Înălțare, care în acel an a coincis cu pomenirea Sf. Justin Martirul și Filozoful). De altfel, către Paștile acelui an, Avva Justin scrisese și un scurt comentariu la Evanghelia aceluiași Sfânt Evanghelist, iar mai înainte încheiase comentariul Evangheliei după Matei, tipărit tot în 1979. După încheierea comentariului la Sfântul Ioan, a trecut la comentariul Epistolelor Sfântului Apostol Pavel (Efeseni, Filipeni etc.).

***

Despre comentariul părintelui arhimandrit Justin Popovici - lipsit aproape cu totul de erudiția inerentă exegezei biblice - am spune că-i mai degrabă un cuvânt de folos decât un demers exegetic; poate însă tocmai acesta-i și îndemnul tăcut al părintelui: să înțelegem că teologia n-ar trebui să fie altfel decât folositoare de suflet, n-ar trebui să înceteze a fi cuvânt de folos. O interpretare a cuvântului Evangheliei n-are cum să facă abstracție de calitatea acestuia de a fi folositor de suflet, hrană duhovnicească.

Anii '40 (când sunt scrise aceste pagini) erau vremea în care apăreau, de pildă, eseul "Teologia mistică a Bisericii de Răsărit" al lui Vladimir Lossky (1944), sau "Iisus Hristos sau restaurarea omului" a părintelui Stăniloae (1943), punându-se - prin acestea şi prin altele - "început bun" în discursul teologic ortodox şi vădindu-se că, după captivitatea lui "babilonică", "noaptea este pe sfârşite".

Efortul de a asimila conceptele împietrite ale teologiei de rutină unor realităţi vii, legarea lor de "conceptul" de persoană şi redefinirea lor din această perspectivă se simte şi în comentariul de faţă al părintelui Justin; concepte ca iubire, dreptate, adevăr etc. sunt "personalizate", devin referiri directe la persoana Mântuitorului, încep să se înlănţuie într-o vorbire folositoare de suflet. Teologhisirea părintelui Justin despre Sfânta Treime, Mântuitorul Hristos, Sfântul Duh şi virtuţile evanghelice prinde viaţă; virtuţile sunt înfăţişate într-o deplină întrepătrundere reciprocă, crescând unele prin celelalte după "principiul vaselor comunicante", nicidecum ca subzistând fiecare independent; cuvântările despre cunoaşterea lui Dumnezeu, despre deosebirea duhurilor revin periodic, începând să numească ceva consistent; categoriile juridice ale păcatului ("grave", "mai puţin grave" etc.) devin "existenţiale" (păcate pocăite/păcate nepocăite).

Aparenta monotonie a structurii textului (citatele scripturistice introduse mereu prin aceleaşi cuvinte, analogiile insistente între cele ale binelui şi cele ale răului, ca şi catalogările tranşante ale "duhurilor", ce nu lasă loc de mijloc ori de nuanţări neduhovniceşti etc.) poate n-ar trebui gândită ca o influenţă a "monotoniei" cuvântului liturgic, a canoanelor lui, a formulelor de slujbă, aceleaşi de sute de ani şi "actualizate" mereu de har; sau a literaturii hagiografice (unde istorisirile se încheie, mereu, doxologic: "Dumnezeului nostru slavă..."), ştiut fiind că părintele Justin a dat varianta sârbească actuală a "Vieţilor Sfinţilor", în 12 volume (în timp ce părintele Stăniloae dădea cele 12 volume ale "Filocaliei"). Inegalitatea textului ţine tot de redactarea lui directă, nemeşteşugită.

Încheiem spunând că imboldul de a traduce paginile de faţă a venit din folosul sufletesc al traducătorilor.

Traducătorii

COMENTARIU LA ÎNTÂIA EPISTOLĂ A SFÂNTULUI IOAN TEOLOGUL

I IOAN 1, 1-10

1 Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieţii, 2 - şi Viaţa s-a arătat şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim Viaţa de veci, care era la Tatăl şi s-a arătat nouă - 3 Ce am văzut şi am auzit, vă vestim şi vouă, ca şi voi să aveţi împărtăşire cu noi. Iar împărtăşirea noastră este cu Tatăl şi cu Fiul Său, Iisus Hristos. 4 Şi acestea noi vi le scriem, ca bucuria voastră să fie deplină.

5 Şi aceasta este vestirea pe care am auzit-o de la El şi v-o vestim: că *Dumnezeu este lumină* şi nici un întuneric nu este întru El. 6 Dacă zicem că avem împărtăşire cu El şi umblăm în întuneric, mintim şi nu săvârşim adevărul. 7 Iar dacă umblăm întru lumină, precum El este în lumină, atunci avem împărtăşire unul cu altul şi sângele lui Iisus, Fiul Lui, ne curăţeşte pe noi de orice păcat. 8 Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înşine şi adevărul nu este întru noi. 9 Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios şi drept, ca să ne ierte păcatele şi să ne curăţească pe noi de toată nedreptatea. 10 Dacă zicem că n-am păcătuit, Îl facem mincinos şi Cuvântul Lui nu este întru noi.

1, 1

Iată vestea cea bună, judecata şi adevărul de temelie: Dumnezeu Cuvântul. S-a întrupat ca noi să putem să ne întrupăm în El. S-a înomenit ca noi să ne îndumnezeim. El, Viaţa veşnică, S-a arătat pe pământ ca noi să ne putem uni cu El, vieţuind prin El. **"Despre Cuvântul vieţii** [Περι τον Λογον της ζωης]", iată subiectul acestei Evanghelii. Ca şi cum Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu[1] ar vrea să ne dea o nouă interpretare la vestea centrală a Evangheliei sale: "Cuvântul S-a făcut trup" (Ioan 1, 14). Dumnezeu Cuvântul, Cel ce este Viaţa veşnică, a coborât către noi: Cel **"ce era de la început** [...]" - adică Veşnicia - S-a pogorât pe pământ, S-a făcut trup, a devenit realitatea noastră pământească, accesibilă percepţiei noastre, cunoaşterii noastre şi trăirilor noastre; şi aceasta este **"ce am auzit"**: am auzit vestea cea bună a lui Dumnezeu-Cuvântul; aceasta este, de asemenea, **"ce am văzut cu ochii noştri"**: am văzut pe Dumnezeu în trup, Dumnezeu în lume, Dumnezeu printre noi; iarăşi, aceasta este **"ce am privit**[2] [ο ετεασαμετα]": am privit şi am văzut pe Dumnezeu în om; şi aceasta este, în sfârşit, **"ceea ce mâinile noastre au pipăit"**: au pipăit trupul lui Dumnezeu-Cuvântul - atât înainte de moartea Sa pe cruce, cât şi după învierea Sa din morţi. **Am auzit, am văzut, am privit, am pipăit"**: [pe] Cuvântul vieţii, Logosul vieţii, Dumnezeul vieţii; Dumnezeu-Cuvântul a ajuns realitatea noastră cea mai apropiată, iar noi adeverim aceasta în chipul cel mai evident şi mai experimental - metoda este cu desăvârşire experimentală. **"Cuvântul vieţii"** este într-adevăr Logica[3] vieţii, Înţelepciunea vieţii şi Logosul vieţii: până la El, viaţa era fără logos, fără semnificaţie; până la El, viaţa era a-logică şi, în consecinţă, i-logică; în ea nu se găsea nici o logică în stare să o întemeieze, totul era haos, totul era un "bâlci

1. Literal: Sfântul Teolog [n.tr.]
2. În sensul de: "am contemplat". [n.tr.]
3. "Logică" întemeiată de către Logos; morfologie a Logosului. [n.tr.]

al absurdului". Până la El - Cuvântul [Logosul] vieţii - viaţa era fără grai sau cuvânt: viaţa nu ştia cum să grăiască, nici cum să rostească, nici cum să se exprime; nici cum să se exprime pe sine înşăşi, nici taina ei, nici suferinţa ei, nici durerea ei, nici bucuria ei. În El, viaţa a dobândit totul: viaţa a început să vorbească fiindcă viaţa s-a făcut cuvânt [logos]; viaţa s-a preschimbat în sens pentru că viaţa s-a preschimbat în cuvânt [logos]; viaţa a ajuns atotînţeleaptă pentru că a ajuns cuvânt [logos]. Căci prin păcat, din cauza păcatului, viaţa ajunsese fără logos: alogică, absurdă, fără tel, nonsens.

Ceea ce nu era şi ceea ce n-a rămas pentru cugetarea omenească - fie greacă, romană, indiană sau oricare alta - decât un ideal, o idee sau o abstracţie unidimensională, a devenit viaţă, viaţa noastră pământească, prin întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul, Logosul. Nu-i nevoie să mergem într-altă lume să căutăm sensul sau cuvântul [logosul] vieţii, căci Sensul şi Cuvântul [Logosul, Rostul] vieţii sunt aici, printre noi. Noi avem **Cuvântul vieţii**, şi de aceea cunoaştem logica vieţii, ţelul vieţii, sensul vieţii. Chiar de ignorăm ceea ce a fost **începutul** vieţii, întâ-L, pe El, Dumnezeu-Cuvântul, Logosul - căci El este Cel ce **"era de la început** [απ αρχης]". Viaţa nu este ceva lipsit de sens. Chiar de la începutul ei a fost ceva dumnezeiesc şi "logic" - iar păcatul e acea forţă care suprimă cu totul cuvântul [λογος], o forţă ce distruge "logica", "logositatea"[4] [sârbescul *logosnost*,

4. "Logositate" = compatibilitate (virtuală sau actualizată) cu Logosul, cu Dumnezeu-Cuvântul, pusă de El Însuşi în făpturile zidite de El; însuşirea care întemeiază cu adevărat o făptură zidită, căci o leagă de Dumnezeu, singurul "întemeiat" cu adevărat; în baza "logosităţii", Dumnezeu-Cuvântul (Logosul) le poate aduna pe toate întru Sine, deschizându-le spre veşnicul dialog cu El. Perechea logos-logositate ar putea fi oarecum aproximată în româneşte prin cuvânt-cuviinţă, "cuviinţă" având şi o mai clară nuanţă personală; astfel, păcatul ar fi "forţa ce distruge "cuviinţa" concepută şi dată de Dumnezeu făpturii zidite"; însă "cuviinţă" nu reflectă îndeajuns legătura Logos-"logositate".

de la grecescul logos = cuvânt, raţiune] concepută şi dată de către Dumnezeu, sensul conceput şi dat de către Dumnezeu. De fapt, doar păcatul îi poate lua vieţii tot sensul ei.

1, 2

Până la Întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul era ca şi cum nu exista viaţă pe pământ. Dacă totuşi această viaţă exista, nu era decât o viaţă de-a-ndoaselea, o mască a vieţii, un substitut al vieţii - pe scurt, o pseudo-viaţă. Căci ce viaţă este aceea când există moarte, când sfârşeşte în moarte? Nu-i decât o moarte mereu amânată - adică o chinuire zăbavnică. Doar viaţa care nu moare, viaţa care nu sfârşeşte în moarte e îndreptăţită să se cheme viaţă, viaţă care întrece moartea, viaţă care prin înviere se face pod către veşnicie. De fapt, doar Viaţa veşnică este viaţă; şi tocmai această **viaţă** s-a **arătat** pentru întâia dată în lumea noastră prin Dumnezeu-Cuvântul, Dumnezeul-om, Hristos. De aceea Sfântul Ioan Teologul ne binevesteşte aceasta: **"Şi Viaţa s-a arătat şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim Viaţa de veci, care era la Tatăl şi s-a arătat nouă"**. "Viaţă" este sinonim cu "viaţă veşnică". Nu există pic de viaţă fără viaţă veşnică. Cu Dumnezeu-Cuvântul **"viaţa s-a arătat"** în lumea noastră, lume a morţii şi a pseudo-vieţii. Doar în El noi **"am văzut"** viaţa cea adevărată, **"am văzut"** ce este viaţa; am văzut şi vedem că doar viaţa veşnică este viaţă adevărată. Acest lucru e cu totul evident în Dumnezeul-om. Întreg Dumnezeu-omul şi toate ale Sale respiră şi ne strălucesc viaţa veşnică: nu-i nici un gând al Său care să nu-şi aibă obârşia în viaţa veşnică şi care să nu se mişte întru ea - şi aceasta se întâmplă cu fiecare din cuvintele Lui, cu fiecare din faptele Lui şi cu fiecare din trăirile Lui. În toate ale Sale simţim prezenţa veşniciei, şi valurile vieţii veşnice ne scaldă în toate ale Lui. Vrei să afli cum veşnicia a vieţuit în timp? Priveşte-L pe Iisus. Din toate ale Lui izvorăşte viaţa veşnică, pe de-a-ntregul aşa cum este în cealaltă lume - căci aceea nu-i doar

în Dumnezeu-Tatăl Însuşi, ci "aşa I-a dat şi Fiului să aibă viaţă în Sine" (Ioan 5, 26). Sunt martori **oculari** care mărturisesc aceasta, iar aceştia sunt cei care, cu o desăvârşită încredinţare, ne-o descoperă: **"Mărturisim şi vă vestim Viaţa de veci, care era la Tatăl şi s-a arătat nouă"**. Înainte de arătarea Cuvântului, moartea era în noi înşine şi în jurul nostru - oamenii nu puteau nici să cunoască, nici să capete viaţa veşnică atâta vreme cât Cuvântul Însuşi nu venise în lume şi nu Se arătase printre noi.

1, 3

Dar de unde a putut Teologul să aducă o asemenea mărturie? De unde îi vine această îndrăzneală? Din propria experienţă, căci el însuşi gustase din viaţa veşnică, el însuşi avusese **împărtăşire [părtăşie]** de ea, el însuşi participase la ea prin mijlocirea Domnului nostru Iisus Hristos. A trăi în comuniune ["părtăşie"] cu Domnul Iisus, a avea părtăşie [κοινωνιαν] cu El înseamnă a pătrunde în viaţa veşnică. Această viaţă este cu adevărat **împărtăşire [părtăşie]** cu Dumnezeirea Cea întreită. A intra înlăuntrul Treimii prin mijlocirea Dumnezeului-om, a deveni treimic, nu înseamnă altceva decât a trăi viaţa veşnică. Şi aşa omul simte şi vede în el însuşi viaţa veşnică; intră în comuniunea statornică a fiinţelor omeneşti veşnice - căci creştinii se deosebesc de ceilalţi oameni prin aceea că au viaţa veşnică, şi **prin ea** vieţuiesc şi aici, jos, pe pământ. De aceea ei **arată**[5] viaţa veşnică - şi, în acest sens, la ei totul e întemeiat pe experienţa personală, pe comunicarea personală cu veşnicia. De aceea sfântul şi nemincinosul Martor ne binevesteşte: **"Ce am văzut şi am auzit, vă vestim şi vouă, ca şi voi să aveţi părtăşie cu noi** [κοινωνιαν... μετ ημων]. **Şi părtăşia noastră este cu Tatăl şi cu Fiul Său, Iisus Hristos"**. Viaţa creştinilor este viaţa dimpreună cu Treimea dumnezeiască: **unirea**, împărtăşirea [comu-niunea] cu Ea, cu puterile şi cu lucrările Ei sfinţitoare,

5. Manifestă, descoperă, vădesc (celorlalţi) [n.tr.].

dătătoare de viață, creatoare și veșnice. Părtășia cu Veșnicia dă oamenilor, de asemenea, viață veșnică; nu putința unei observări exterioare a ei[6], ci viață înlăuntrul Sfintei Treimi. Aceasta este într-adevăr comuniunea, co-unirea[7] [κοινωνια = sârbescul *zajedincarenje*] omului cu Dumnezeu, co-întruparea[8] [*saovaplocanje*] cu Dumnezeu. Totul este personal, experiat și viu, totul este nou. Însuși Dumnezeu-Cuvântul a intrat în om, S-a făcut om; a intrat în trup, S-a făcut carne [σαρξ]. Cuvântul este în trup, în om, aici, cu noi, printre noi și în noi - și, cu El, întreaga Viață veșnică și întreg Adevărul veșnic și întreaga Iubirea veșnică și întreaga Lumină veșnică și toate desăvârșirile Lui veșnice, căci noi putem avea împărtășire de [părtășie la] toate desăvârșirile dumnezeiești veșnice. Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu spune limpede: viața creștinilor este întreagă înlăuntrul Treimii - a Tatălui, prin Fiul, în Sfântul Duh; este părtășia [comuniunea] cu Sfânta Treime: **"Iar împărtășirea noastră este cu Tatăl și cu Fiul Său, Iisus Hristos"**. Căci Dumnezeu este printre noi ca să fie în noi; și, iarăși, este cu noi ca să fie în noi.

1,4

Începând această viață în Sfânta Treime, această împărtășire cu Tatăl și cu Fiul și cu Duhul Sfânt, ființa omenească **se umple** de **bucuria** cea adevărată, care nu e nimic altceva decât binecuvântarea dumnezeiască. Fără ea, ființa omenească se umple de tristețe, de amărăciune și de tulburare - și de ce altceva ar putea moartea (ca, mai înaintea ei, păcatul) să umple ființa omenească? Prin fiecare păcat pătrunde în suflet o umbră - dacă nu încă de amărăciune, cel puțin de această dulceață păcătoasă

6. A vieții veșnice [n.tr.].
7. "Întru-unirea"; unirea atât a lui Dumnezeu cu omul, cât și a omului cu Dumnezeu; un fel de reciprocitate autentică în lucrarea unirii [n.tr.].
8. Se subliniază, iarăși, bidirecționalitatea acțiunii [n.tr.].

ce se preschimbă din ce în ce în amărăciune; în fiecare împrejurare, cu fiecare păcat săvârșit se strecoară în suflet cel puțin un gust de amărăciune, iar gustul acesta se răspândește pe nesimțite, străbătând întreg sufletul, și ajunge cu vremea o tristețe adâncă. Cel mai adesea omul nu știe de unde îi vine tristețea aceasta în suflet, în inimă. Dar **împărtășirea** de Hristos și de virtuțile Lui cele sfinte **umple** ființa omenească de o **bucurie** care nu trece. Trăind iubirea lui Hristos, sufletul omenesc se umple de o bucurie negrăită - se umple de aceasta până vreme trăiește dreptatea lui Hristos, bunătatea lui Hristos, smerenia și dulceața lui Hristos. Atunci omul privește în sine însuși și... ce vede? Totul înlăuntrul lui s-a umput de o bucurie dumnezeiască; nu mai e înlăuntrul lui nici tristețea păcatului, nici frica morții. De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne binevestește: **"Și acestea noi vi le scriem, ca bucuria voastră să fie deplină**[9] [πεπληρωμενη]".

1,5

"Și aceasta este vestirea [η αγγελια] **pe care am auzit-o de la El și v-o vestim** [αγγελομεν υμιν]**: că Dumnezeu este lumină** [φως] **și nici un întuneric nu este întru El"**. În aceasta stă însemnătatea veștii celei bune a Dumnezeului-om: **"Dumnezeu este lumină"**. Adică El este pricina și obârșia a tot ce-i sfânt, a tot ce-i adevărat, a tot ce-i bun, a tot ce-i drept și a tot ce-i nemuritor; iar întru nimic nu-i nici obârșie, nici împreună-obârșie, nici pricină, nici împreună-pricinuitor - nici al răului, nici al păcatului, nici al morții, nici al minciunii. Aceasta este vestea cea bună pe care Hristos a vestit-o și a adeverit-o prin viața Lui: **Dumnezeu** este cu adevărat **lumină** și nu-i **nici un întuneric întru El**. Căci unde ar fi întunericul în Dumnezeu-omul? Sau unde e în El păcatul? Dacă cineva ar vădi în El păcatul, ar vădi întunericul, dar nimeni n-a putut să-l

9. Împlinită, plinită [n.tr.].

vădească. Or, întunericul vine din păcat, iar păcatul de la diavol, care este întreg întuneric. Căci diavolul este diavol prin aceea că, prin firea lui, este opusul lui Dumnezeu Însuși. **"Dumnezeu este lumină"** - diavolul este întuneric. Dumnezeu este viață - diavolul este moarte. Dumnezeu este adevăr - diavolul este minciună. De aceea Domnul Hristos, ca Dumnezeu adevărat ce este, a putut spune despre Sine: "Eu sunt lumina lumii", "Eu sunt lumina vieții". Cât despre diavol, acesta ar fi cu totul îndreptățit să spună despre sine: "eu sunt întunericul lumii, eu sunt întunericul vieții". Căci doar din pricina lui oamenii nu văd nici rostul lumii, nici țelul vieții; fiindcă pentru ca ochii omului să poată vedea trebuie să existe lumina. Singur Dumnezeu-omul, Hristos, are această lumină și de aceea ne-o și poate da. Căci datorită luminii vedem. Fără lumină, ochii nu folosesc la nimic.

1, 6

Această veste bună despre Dumnezeu ca lumină este adeverită prin mărturia experierii și cercării; prin experierea și prin cercarea personală a tuturor adevăraților creștini, căci ei au mărturisit fiecare că trăiesc prin Hristos și în Hristos, că trăiesc în mod real prin lumină și în lumină. Nu există nici un întuneric pe care Hristos să nu-l fi alungat; nu există nici un păcat pe care Hristos să nu-l fi învins. Așa cum licărirea zorilor premerge răsăritul soarelui, așa și lui Hristos - lumina lumii și a vieții - Îi premerg licăririle virtuților cele sfinte. Omul, punându-le în lucrare, îndată va simți cum îi este răspândită în suflet licărirea zorilor vestitoare ale răsăritului Soarelui veșnic al dreptății; și Soarele acesta - o dată ce Se naște în suflet - nu mai cunoaște apus. Dar tot așa, întunericul păcatelor premerge întunericului făcătorului păcatelor. Pătrunzând în suflet, îl acoperă cu un întuneric din ce în ce mai gros, ca omul să nu-și dea seama când în sufletul său va intra făcătorul întunericului și al păcatului - diavolul. Cel ce trăiește în păcat trăiește în întuneric, de aceea nu

știe unde merge. Fiecare păcat împinge spre împărăția păcatului, morții; fiecare întunecare împinge spre împărăția întunericului, iadul - iar peste împărăția morții, peste împărăția întunericului nu este decât un stăpân, și acela este diavolul. Aceasta este buna vestire pe care Sfântul Evanghelist ne-o vestește: **"Dacă zicem că avem împărtășire cu El și umblăm în întuneric, mințim și nu săvârșim adevărul"**.

1, 7

Dumnezeu Cuvântul - Cel ce este Lumina - S-a făcut om ca să dea oamenilor lumina Lui dumnezeiască, să o facă apropiată oamenilor[10], ca aceștia să și-o împroprieze. Mai general, Dumnezeu Cuvântul, în Întruparea Sa, dorește ca oamenii să intre în comuniune cu El și toate ale lui Dumnezeu să se întrupeze în viața și în lumea oamenilor. Cuvântul de căpătâi pe care ni-l adresează este că trebuie să fim **"cum El Însuși este"**: precum El Însuși este lumină, trebuie ca și noi să ajungem lumină; **"cum El Însuși este în lumină"**, trebuie ca și noi să fim în ea. Tot așa, precum El este întru adevăr, și noi trebuie să ajungem să fim asemenea. Tot ceea ce El este a devenit al nostru prin Întruparea Lui. Cel ce este însăși Viața veșnică a coborât din cer pe pământ, și toate cele ce se nutresc din această viață veșnică - adică Adevărul veșnic și Lumina veșnică, Dreptatea veșnică și Iubirea veșnică, Bunătatea veșnică, Înțelepciunea veșnică și toate celelalte desăvârșiri dumnezeiești veșnice - le-a adus din cer pe pământ, ca toate acestea să ajungă omenești, ale noastre. Fiindcă viața veșnică nu o dobândim decât atunci când trăim toate aceste desăvârșiri dumnezeiesc-omenești. Dacă trăim astfel, puterea dumnezeiască a acestor veșnice desăvârșiri alungă din noi păcatul, **ne curățește de toată întinăciunea**. Este limpede că aceste desăvârșiri țin de miezul Persoanei Lui divino-umane ce-I cuprinde și sângele și trupul, și că acolo unde

10. Literal: accesibilă [n.tr.].

se află sângele Lui cel preasfânt se află, de asemenea, și viața veșnică. Căci în sângele divino-umanității Lui sălășluiește viața Lui și în el, de la el și datorită lui și viața noastră, de asemenea. Dumnezeul-om este Cel care, împărtășindu-le oamenilor desăvârșirile Sale veșnice și viața veșnică, îi unește într-o obște nouă, nemuritoare, dumnezeiesc-omenească [divino-umană], veșnică: într-un singur trup, Biserica, trup străbătut de sângele dumnezeiesc-omenesc al lui Hristos, care curăță de tot păcatul pe cei ce se **împărtășesc** și se fac mădulare[11] în trupul Lui dumnezeiesc-omenesc [divino-uman]. Acest preasfânt sânge ne scaldă în Lumină și în Adevăr, în Dreptate și-n Iubire. Atunci, ființa umană strălucește de o curăție nemaivăzută; de aceea evanghelistul ne binevestește: **"Iar dacă umblăm întru lumină, precum El este în lumină** [εν τω φωτι], **atunci avem împărtășire unul cu altul**[12] [κοινωνιαν εχομεν μετ αλληλων] **și sângele lui Iisus, Fiul Lui, ne curățește pe noi de orice păcat"**.

1, 8

În ce chip Lumina este în Hristos, în același chip întunericul este în noi: întunericul păcatului. Întunericul păcatului s-a răspândit peste toate ființele umane fără excepție, și de aceea nimeni dintre oameni nu-i "lumina cea adevărată", nici chiar acela ce a fost "cel mai mare dintre cei născuți din femeie" (Matei 11, 11). Doar o ființă omenească pe de-a-ntregul fără păcat, neprihănită, doar acela poate fi "Lumina cea adevărată". În neamul omenesc, doar Dumnezeu-omul, doar Hristos este o asemenea ființă (Ioan 18, 9). De altfel, datorită întunericului sălășluit în firea omenească, omul nu e "lumină" nici măcar în general[13], cu atât mai puțin "lumina cea adevărată". De aceea s-a

11. Literal: "se încorporează" [n.tr.].

12. Împărtășire unul cu altul, noi oamenii [n.tr.].

13. Se cunoaște totala negare de către părintele Justin - explicabilă în context istoric - a culturii profane, atitudine nespecifică Ortodoxiei în

spus despre Înaintemergătorul că "nu era el lumina" (Ioan 1, 8). Această convingere și această cunoștință că tot ce este omenesc zace sub păcat și în păcat sunt întemeiate pe cunoștința cea adevărată a omului și, în particular, pe antropologia creștină. Cel ce învață altfel zace în greșeală și nici un adevăr nu este întru el. Oricare altă învățătură despre om este greșită; acesta este și cazul învățăturii umaniste despre om, care ridică omul - în dat-ul său - la rangul de dumnezeu, fără să denunțe ori să curețe păcatele lui sau răutatea lui. Umanismul este, de altfel, cea mai rea dintre idolatrii, este o "idolatrizare a omului". E întemeiat pe această învățătură că omul este bun prin firea lui [în sine însuși] și că își este suficient sieși. Umanismul este cel mai jalnic dintre neadevăruri, cauza atâtor tragedii în această lume a "umaniștilor", a instruirii și a culturii, căci doar această învățătură i-a dus pe umaniști la o asemenea autoexaltare orgolioasă, la o asemenea glorificare a omului încât au mers până la negarea existenței păcatului. "Nu există păcat", acesta este unul dintre principiile fundamentale ale eticii umaniste. Și totuși, realitatea omenească este atât de plină de neajunsuri, de patimi, de răni, de tragedii care mărturisesc, cu cea mai mare tărie, prezența în om a acestor puteri negative și distrugătoare care nu sunt altceva decât puterile păcatului. Toate acestea sunt recunoscute fără să se vrea chiar de către umanismul însuși, prin teoriile sale despre progresul care și-ar dori izbăvirea oamenilor de toate "negativele", neajunsurile, viciile sau răutățile sale. Însă leacul acesta, această mântuire a omului prin sine însuși, amintește de povestea celui care, înecându-se, voia să se salveze singur trăgându-se de păr - și, bineînțeles, înecarea este rapidă! Și, iarăși, nu există o concepție despre om sau o purtare față de om care să fie mai jalnică decât cele ale umaniștilor, căci aceștia duc oamenii spre cele mai teribile catastrofe. De aceea Sfântul Filozof

ansamblul său (vezi studiul introductiv al părintelui diacon Ioan I. Ică jr. la arh. Justin Popovici, "Omul și Dumnezeul-om", Ed. Deisis, 1997) [n.tr.]

[Iubitor-de-Înțelepciune], cu adevărat cunoscător al omului și al firii omenești, ne avertizează: **"Dacă zicem că păcat** [αμαρτιαν] **nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi** [η αληθεια εν ημιν ουκ εστιν]"; și, de fapt, nimeni nu se înșeală pe sine mai mult decât umaniștii, umanolatrii cei de toate soiurile. Adevărul despre om nu este întru ei.

1, 9

Adevărul omului e tocmai de cealaltă parte: în convingerea, în cunoașterea și în recunoașterea faptului că toți oamenii sunt sub păcat și în păcat - căci doar această convingere, această cunoaștere și această recunoaștere sunt cele ce îndeamnă oamenii să caute să fie mântuiți de păcat și de răutățile lor, să caute un Mântuitor. Or, Izbăvitorul[14] de păcat nu poate fi decât acela care e fără de păcat. Nimeni nu e astfel printre oameni; doar Dumnezeul și Domnul nostru Iisus Hristos este astfel, din tot neamul omenesc - după cum mărturisește întreaga experiență a neamului omenesc. Toți ceilalți așa-ziși mântuitori ai omenirii nu sunt decât niște înșelători și niște lăudăroși, căci dintre ei, fără excepție, nimeni nu poate să-l scape pe om și să-l izbăvească măcar de bolile superficiale și epidermice, cu atât mai puțin de boala sa de căpătâi, de boala firii lui: de păcat - și de moartea care e cuibărită în păcat. De aceea toți cunosc moartea, acest destin de obște și de neînlăturat al oamenilor. Dar aceasta zice și altceva: că păcatul este ceva inevitabil. Ar fi jalnic să vrei să clădești pe asemenea absurdități întreg edificiul ființei omenești și al prosperității sale. E o îndeletnicire ce ar sfârși totdeauna într-o catastrofă, o îndeletnicire din care nu-i decât o singură ieșire: o privire nepătimașă asupra omului, asupra realităților lui, o observare concretă a răutăților păcatului, prezente și răspândite în ființa lui; aceasta este mărturisirea și recunoașterea faptului că doar Dumnezeul-om, Hristos Cel fără de păcat, ne poate mântui.

14. Literal: Mântuitorul [n.tr.].

Numai o asemenea recunoaștere, o asemenea mărturisire grăbește pe Domnul, preadreptul prieten al omului, să ne vină în ajutor și să ne izbăvească de păcat. Fără această recunoaștere El nu vine, căci S-ar impune prin forță și ar distruge în om tocmai acea libertate și acea iubire prin care și pentru care omul există și subzistă. Dumnezeul-om este cu desăvârșire drept. Aceasta este ceea ce-I dă dreptul și puterea de a ierta păcatele: desăvârșita Lui dreptate dumnezeiesc-omenească [divino-umană] Îi dă o asemenea putere de a dezlega păcatele și a le preface în nimic - și aceasta este o putere pe care singur Dumnezeu-omul, Cel fără de păcat, o are. Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne-o binevestește: **"Dacă mărturisim** [ομολογουμεν] **păcatele noastre, El este credincios și drept** [πιστος εστι και δικαιος], **ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea"**. Πιστος = ***credincios***: cui? Este credincios omului, credincios prin iubire; este credincios acestui suflet omenesc pe care l-a zidit după chipul Lui; și crede că, o dată izbăvit de păcate, sufletul va putea să-l ducă pe om, prin făptuirile evanghelicești, la desăvârșirile dumnezeiești; crede că omul va putea să se preschimbe pe sine însuși în "bărbat desăvârșit" și că va putea să fie dumnezeiesc: evlavios și drept, nemincinos și bun, smerit și împodobit cu toate virtuțile cele sfinte. Un singur lucru ni se cere: să mărturisim că suntem păcătoși. Restul îl face El, Cela ce e singurul Prieten și singurul Mântuitor al omului: **ne dezleagă de păcate, ne curăță de toată nedreptatea** și, pentru că e **"drept și credincios"**, ne dă toate puterile dumnezeiești trebuincioase pentru a intra în viața cea nouă, viața cea "în dreptate și în sfințenia adevărului" (Efes. 5, 24).

1, 10

"Dacă zicem că n-am păcătuit, Îl facem mincinos [ψευστης ποιουμεν αυτον] **și Cuvântul Lui nu este întru noi"**. Mântuitorul a venit în lumea noastră să ne izbăvească de păcat; în Evanghelia

Lui o repetă fără contenire. Dacă ne apucăm să spunem că n-am păcătuit, că n-avem păcat, atunci facem din Însuși Mântuitorul nostru un mincinos. Căci El a zis că a venit să ne mântuiască de păcatele noastre; cum, dar, noi n-am avea așa ceva? Dacă a venit în lume este pentru că suntem păcătoși, robi ai păcatului și ai morții; dar dacă recunoaștem starea noastră de păcătoșenie, trebuie să recunoaștem și trebuința după Mântuitorul nostru și de mântuirea noastră. Doar atunci **"cuvântul Lui este întru noi"** - iar cuvântul Lui este Evanghelia Lui, Evanghelia mântuirii. Antropolatrii[15] zic: "Noi n-am avea păcat; prin urmare, de ce am avea nevoie de mântuitor? Noi n-avem nevoie de vreun mântuitor, căci nu e nimic de care ar trebui să ne mântuiască. Dacă avem ceva neajunsuri, le putem îndrepta prin instruire, cultură, știință ori tehnică; Dumnezeu nu ne folosește la nimic! Astfel fac antropolatrii că-L proclamă pe Mântuitorul mincinos și impostor și, prin urmare, dușman al omenirii.

15. Închinătorii la om, slăvitorii de om [n.tr.].

I IOAN 2, 1-17

1 Copiii mei, acestea vi le scriu, ca să nu păcătuiți, și dacă va păcătui cineva, avem Mijlocitor către Tatăl, pe Iisus Hristos Cel drept. 2 El este jertfa de ispășire pentru păcatele noastre, dar nu numai pentru ale noastre, ci și pentru ale lumii întregi. 3 Și întru aceasta știm că L-am cunoscut, dacă păzim poruncile Lui. 4 Cel ce zice: L-am cunoscut, dar poruncile Lui nu le păzește, mincinos este și întru el adevărul nu se află. 5 Iar cine păzește cuvântul Lui, întru acela, cu adevărat, dragostea lui Dumnezeu este desăvârșită. Prin aceasta, cunoaștem că suntem întru El. 6 Cine zice că petrece întru El dator este, precum Acela a umblat, și el așa să umble.

7 Iubiților, nu vă scriu poruncă nouă, ci o poruncă veche pe care o aveați de la început; porunca cea veche este cuvântul pe care l-ați auzit. 8 Iarăși, vă scriu poruncă nouă, ceea ce este adevărat întru El și întru voi, pentru că întunericul se duce și lumina cea adevărată începe să răsară. 9 Cine zice că este în lumină și pe fratele său îl urăște, acela este în întunerle până acum. 10 Cine iubește pe fratele său rămâne în lumină, și sminteală nu este în el. 11 Iar cel ce urăște pe fratele său este în întuneric și umblă în întuneric și nu știe încotro se duce, pentru că întunericul a orbit ochii lui.

12 Vă scriu vouă, copiilor, fiindcă iertate v-au fost păcatele pentru numele Lui. 13 Vă scriu vouă, părinților, pentru că ați cunoscut pe Cel ce este de la început. Vă scriu vouă, tinerilor, fiindcă ați biruit pe cel viclean. V-am scris, copiilor, pentru că ați cunoscut pe Tatăl. 14 V-am scris, părinților, fiindcă ați cunoscut pe Cel ce este de la început. Scris-am vouă, tinerilor, căci sunteți tari și Cuvântul lui Dumnezeu rămâne întru voi și

ați biruit pe cel viclean. [15] **Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume. Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este întru el;** [16] **Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume.** [17] **Și lumea trece și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac.**

2, 1-2

Cu cât este mai vie în om această conștiință și această recunoaștere a păcatului, cu atât el își dorește mai mult să afle pe cineva care să-l izbăvească de păcat. Or, Cela ce este **"credincios și drept"** vine **"să ne curețe de tot păcatul"** și să ne dea puterile cele dumnezeiești ca să putem trăi o viață sfântă și dreaptă. Omul care urmează lui Hristos se teme de păcat ca de foc, căci păcatul este cu adevărat foc aprins ce mistuie în om tot ce-i bun și evlavios. Pentru el este important să nu lase nici un loc în sufletul lui iubirii de păcat, căci doar așa va putea ocoli păcatele mai mari. Iar dacă alunecă în păcate mai mari, va ajunge să cadă în păcate inconștiente și involuntare. Dar omul care-L iubește pe Hristos, chiar de a căzut într-un păcat mare, va alerga iarăși - prin pocăință - la Mântuitorul, la Prietenul omului, la Cel ce totdeauna e gata să ne curețe de păcatele noastre, să ni le ierte și să mijlocească pentru noi la Dumnezeu Tatăl. Esențial este să purtăm în sufletul nostru iubirea lui Hristos și să o lucrăm. Iar Domnul, Cela ce este prietenul oamenilor și care știe slăbiciunea firii omenești, va ierta păcatele celui ce și le recunoaște, celui ce-și mărturisește păcatele, adică celui ce se pocăiește pentru păcatele lui. Pocăința este ura față de păcate, lupta împotriva păcatelor până la alungarea lor cu totul, cu ajutorul binefăcător al Mântuitorului, Prietenul omului. Cuvântătorul-de-Dumnezeu scrie: **"Copiii mei, acestea vi le scriu, ca să nu păcătuiți, și dacă va păcătui cineva, avem Mijlocitor** [Παρακλητον] **către**

Tatăl, pe Iisus Hristos Cel drept. El este jertfa de ispășire pentru păcatele noastre [ιλασμος περι τον αμαρτιον ημον], **dar nu numai pentru ale noastre, ci și pentru ale lumii întregi"**. Domnul, Hristos, este milostivirea lui Dumnezeu Tatăl pentru păcatele noastre, căci rugându-Se Tatălui pentru noi, cei ce suntem păcătoși în trup, El arată propriile Sale răni primite pe trupul Său din cauza noastră. Își arată acest trup omenesc ce a fost fără păcat pe pământ și care I-a rămas pentru veșnicie. El este milostivirea Tatălui pentru păcatele lumii întregi, pentru că El - din cauza noastră și în locul nostru și în numele nostru - a îndurat ca victimă nenumărate suferințe, de la iesle până la moartea pe Cruce. Le-a îndurat dintr-o nesfârșită dragoste față de om. Dacă n-ar fi fost **milostivirea** Domnului față de păcatele noastre, după dreptatea lui Dumnezeu, lumea ar fi trebuit de nenumărate ori să fie pierdută din pricina păcatelor ei.

2, 3-4

"Și întru aceasta știm că L-am cunoscut [εγνοκαμεν]: **dacă păzim poruncile Lui"**. Măsurarea, cercarea cunoașterii noastre față de Hristos este una și simplă: o putem măsura și cerca prin **observarea**[16] poruncilor [sârbescul *zapovesti*] lui Hristos. Dacă cineva Îi împlinește poruncile, aceasta înseamnă că a recunoscut în El pe Dumnezeul și Mântuitorul lui. Cunoașterea lui Hristos de către om se dezvoltă prin **împlinirea** poruncilor. Ficcare poruncă împlinită sporește cunoașterea lui Hristos de către om. Doar cel ce lucrează mai bine poruncile Lui Îl cunoaște mai bine pe Hristos, și doar cei ce lucrează desăvârșit poruncile Lui Îl cunosc desăvârșit pe Hristos - iar aceștia sunt sfinții. Cel ce nu-I lucrează poruncile nu-L cunoaște pe Hristos. Calea este strict experimentală, pragmatică, prin trăire: oricine își poate da seama cu ușurință de aceasta prin experiență personală. Dacă **nu păzim poruncile** lui Hristos, Hristos nu

16. Observarea ca împlinire, aplicare [n.tr.].

poate cu adevărat să ne **recunoască**. Cel ce susține că poate susține un neadevăr, este un **"mincinos"**. Tot așa, doar păzind poruncile lui Hristos poate cineva să ajungă la cunoașterea lui Hristos. Astfel că cel instruit[17] și cel simplu Îl pot cunoaște la fel de ușor - la fel cel ce a mers la școală și cel ce n-a mers, cel ce știe să scrie și cel ce nu știe, cel bogat și cel sărac, împăratul precum și slujitorul - căci pentru a lucra poruncile lui Hristos trebuie să-L iubim pe Hristos. Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne binevestește aceasta: **"Cel ce zice: L-am cunoscut, dar poruncile Lui nu le păzește, mincinos este** [ψεύστης ἐστι] **și intru el adevărul nu se află"**. Adevărul "la capitolul Hristos" sporește în om prin ținerea poruncilor lui Hristos. De aceea doar cei ce-I împlinesc cuvântul cunosc adevărul lui Hristos, și nu "cei ce doar Îl ascultă" (Iacov 1, 22).

2, 5

Dragostea către Hristos este acea putere care iscă, inspiră și dă omului tăria de a păzi poruncile Lui (Ioan 14, 21). Cunoașterea întru Hristos este rodul iubirii de Hristos. Iar iubirea de Hristos se exprimă ca ținere a poruncilor Lui - ca ținere a Evangheliei Lui. Căci Evanghelia, de la început până la sfârșit, înseamnă cu adevărat toate aceste porunci. Cel ce lucrează Evanghelia, cel ce împlinește Evanghelia, Îl cunoaște pe Hristos - și, de asemenea, adevărul despre Hristos, căci Îl iubește pe Hristos. Cel ce dorește să se verifice, cel ce vrea să-și afle măsura lui și a cunoașterii de Hristos, e de-ajuns să-și privească faptele evanghelicești, iar cel ce vrea să afle cât de mult Îl iubește pe Hristos să ia seama tot la faptele lui evanghelicești. Acestea îi vor spune exact cât Îl iubește pe Hristos și cât Îl cunoaște pe Hristos. De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne spune: **"Iar cine păzește cuvântul Lui, întru acela, cu adevărat, dragostea lui Dumnezeu este desăvârșită** [τετελειωται]**. Prin aceasta cunoaștem că suntem**

17. Cult, instruit în cultura profană [n.tr.].

întru El". Pornind toate din iubire, faptele evanghelicești răsplătesc din plin iubirea, care crește prin ele și-și atinge desăvârșirea. Dar când este iubirea desăvârșită? Nu-i desăvârșită decât atunci când cineva aduce la Hristos tot sufletul lui printr-o viețuire evanghelicească și atunci când, din toată ființa lui, trăiește întru El și pentru El. Iubirea desăvârșită păzește toate poruncile lui Hristos: **"Prin aceasta cunoaștem că suntem întru El"**. Dacă El nu-i întru noi, nici noi nu suntem întru El, ci în noi înșine sau în dușmanul Lui. Cel ce zice că rămâne întru El trebuie atunci să și umble precum Acela a umblat.

2, 6

"Cine zice că petrece [rămâne] întru El dator este, precum Acela a umblat [περιπατησε]**, și el așa să umble** [ουτος περιπατειν]**"**. Cât de limpede este această vorbire dumnezeiască! Cu adevărat fiecare cuvânt de aici face să tune[18] adevărul dumnezeiesc. Acum știm cu desăvârșire ce înseamnă un creștin: creștinul este **cel ce umblă precum a umblat Hristos**. În alt chip omul nu poate nici să ajungă, nici să rămână creștin. Dacă am stărui asupra acestui adevăr, ne-ar spune: creștinul este **cel ce viețuiește precum Hristos a viețuit**, cel ce iubește ceea ce Hristos a iubit, cel ce spune adevărul precum Hristos îl spunea; acesta este cel ce-i drept și sfânt, smerit, pașnic și milostiv, blând și îndelung-răbdător, cel care-L iubește pe Dumnezeu și pe om, care e plin de îndurare și de bunătate, precum Acela a fost. Căci Hristos a fost cu adevărat toate acestea, și este acestea totdeauna, ca și noi să putem ajunge la El. N-a venit în lumea noastră doar ca să ne arate desăvârșirea Lui dumnezeiască, iar mai apoi să o ducă într-o altă lume și să ne abandoneze - în uimire și în deziluzie. Hristos a arătat această desăvârșire dumnezeiască și a lăsat-o pe pământ pentru totdeauna ca această desăvârșire să

18. Aluzie la "supranumele" Sfântului Ioan Evanghelistul: "Fiul Tunetului" [n.tr.].

ajungă să fie și desăvârșirea noastră, ca să putem, datorită ei, s
umblăm **precum El a umblat** și să trăim precum a trăit El.

2, 7

Pentru creștini, porunca - mai bine zis, întregul poruncilo
[sârbescul *svezapovest*] - este **"cuvântul"** lui Hristos, Evangheli
lui Hristos. Fiindcă vine de la Hristos, acest cuvânt curg
neîncetat, fără să se rupă, fără să se oprească. Căci este totodat
putere dumnezeiască, izvor nemuritor și veșnic al binelui. Da
ce-i Evanghelia? Porunca lui Hristos, porunca ce ea însăși d
omului toate puterile trebuincioase spre a o împlini. Nu-i u
cuvânt livresc, sec, catalogat - e **Cuvântul**, puterea vie, cea car
este **"dintru început"** aceeași, cea care rămâne veșnic aceeași
ajunsă tradiție vie ce se transmite prin căile credinței vii, de l
om la om și de la un veac la altul, și tot așa până la sfârșitu
veacurilor. Tot cuvântul acesta este și **"porunca cea veche"**. Or
porunca aceasta este **"veche"** pentru că rămâne așa cum Hristo
a dat-o și nimeni nu i-a adăugat ceva vreodată, nici nu i-a sco
ceva. Porunca aceasta se revarsă ca o putere creatoare vie, ca o
tărie dumnezeiască, de la o generație de credincioși la alta - și va
fi astfel atât cât va dura neamul omenesc. Evanghelia, prin
Adevărul ei dumnezeiesc, prin Dreptatea ei dumnezeiască, prin
Înțelepciunea ei dumnezeiască, prin Puterea ei dumnezeiască,
este tot atât de veche ca și Dumnezeu Însuși - iar pe pământ, la
fel de veche ca și Dumnezeu-omul. De aceea acest Adevăr vechi
este totdeauna la fel de nou, această Dreptate veche este
totdeauna nouă, și de aceea și testamentul Dumnezeului-om
reprezintă Noul Testament, totdeauna nou. În Testamentul
acesta, puterile dumnezeiești veșnice nu îmbătrânesc - ele, cele
ce izbăvesc lumea de păcat, de moarte și de diavol. Păzirea
"cuvântului" lui Hristos, așa precum ni l-a dat Domnul Hristos
Însuși, a fost întâia și cea mai mare dintre datorii, mai întâi pentru
Sfinții Apostoli, iar mai apoi pentru toți creștinii. Toți au, păzesc

și propovăduiesc una și aceeași Evanghelie, una și aceeași **"veche poruncă"**; și după aceasta îi și recunoaștem. Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne spune: **"Iubiților, nu vă scriu poruncă nouă, ci o poruncă veche pe care o aveați de la început** [ην ειχετε απαρχης]; **porunca cea veche este cuvântul pe care l-ați auzit"**.

2, 8

Dar, prin puterea dumnezeiască ce creează în om viața cea **nouă, gândurile cele noi, simțirile cele noi, omul cel nou, această "poruncă veche"** este veșnic nouă. Căci această poruncă - al cărei izvor rămâne necontenit în Dumnezeu - izvorăște înlăuntrul omului prin virtuțile cele sfinte. Nu-i nici o îndoială: "Iisus Hristos este Același, ieri, astăzi și în veci" (Evrei 13, 8), adică adevăratul Dumnezeu-om, Iisus din Nazaret, dar puterile Lui mântuitoare sunt totdeauna aceleași, totdeauna înnoite, totdeauna atât de vechi cât și noi, deopotrivă, căci sunt veșnice. Ce e veșnic nu se învechește. Ce e veșnic este totdeauna nou și tânăr; și de-aceea ce e veșnic este totdeauna făcător de viață și creator. Când omul vremilor noastre se apropie prin credință de Dumnezeu-omul, numaidecât izvorăsc și se răspândesc înlăuntrul lui puterile dumnezeiești și făcătoare de viață, puteri care îl înoiesc cu totul pe om și îi dau gânduri noi, simțiri noi, o viață nouă - iar acestea sunt gânduri fără moarte, simțiri fără moarte, o viață fără moarte și veșnică; și cu cât omul, prin Sfintele Taine și prin virtuțile cele sfinte, primește în sine însuși puterile dumnezeiești ale lui Hristos, cu atât acestea alungă din el păcatul și întunericul păcatului deopotrivă, prin sfințenia lor dumnezeiască și prin lumina lor dumnezeiască. Iar atunci omul începe să se simtă din plin atât pe sine însuși cât și lumea dimprejurul lui ca ceva cu adevărat nou, dumnezeiește nou, căci omul acesta privește și vede (lumea dimprejur și pe sine însuși) în lumina Cuvântului - atunci le simte pe toate ca o zidire a Cuvântului.

Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne spune aceasta: **"Iarăși [totodată], vă scriu poruncă nouă, ceea ce este adevărat întru El și întru voi, pentru că întunericul se duce și lumina cea adevărată începe să răsară** το φως αληθινον ηδη φαινει]". Lumina cea adevărată se sălășluiește în om prin credința în Dumnezeul-om, naște "de la Dumnezeu" omul desăvârșit (Ioan 1, 9-13), face să reînvie omul prin Dumnezeu și prin puterile dumnezeiești ce se găsesc în virtuțile cele sfinte: în iubire, dreptate, rugăciune, post, smerenie, neînfumurare. Prin fiecare din aceste virtuți **"lumina cea adevărată"** se răspândește înlăuntrul întregii ființe a omului și **"răsare"** - răsare atât pentru sine cât și pentru oamenii dimprejurul său[19].

2, 9-11

Ce-i **"întunericul"**? Păcatul, tot păcatul: cu cât mai mare este păcatul, cu atât mai adânc este întunericul; pe cât se împuținează păcatul, pe atât se risipește și întunericul. Când se află omul **"în întuneric"**? Când trăiește în păcat. Și când se află omul **"în lumină"**? Când trăiește după Evanghelia lui Hristos, prin virtuțile evanghelicești ale lui Hristos. Fiecare dintre aceste virtuți aduce **"lumina cea adevărată"** a lui Hristos înlăuntrul sufletului omului. Cu cât sunt mai multe virtuți, cu atât **"lumina cea adevărată"** se împărtășește mai bogat sufletului. Iubirea cea după Evanghelie față de om umple pe om de **"lumina cea adevărată"**. Mulțumită luminii acesteia, omul poate proiecta limpezimea ei asupra ființelor omenești și poate descoperi în aceste ființe omenești frați întru asemănarea cu Dumnezeu. Atunci omul vede luminate toate căile ce leagă sufletul omenesc de Dumnezeu. Întâi de toate, vede cu toată limpezimea calea

19. Și ceilalți văd lumina care este în el; prin el pot ajunge și ceilalți la lumină. În cult, Biserica spune monahilor canonizați: "Curgerile lacrimilor tale (...) și suspinurile cele din adânc (...) te-au făcut luminător lumii, strălucind cu minunile, Părinte" (Troparul la un Cuvios) [n.tr.].

ce-i leagă sufletul de Dumnezeu și îl poartă spre El. Doar atunci poate omul cunoaște limpede voia lui Dumnezeu[20], ca și rosturile ființei lui, și doar atunci le poate împlini - și pe una și pe cealaltă - prin trăirea lui după Evanghelie. El știe încotro se îndreaptă ființa omenească: străbătând această lume pe calea virtuților evanghelicești, către cealaltă lume, dumnezeiască; de la această viață spre cealaltă viață, viața dumnezeiască de dincolo de moarte, în veșnicie. Dacă omul nu crede în Hristos Domnul, în singura **"lumină adevărată"**, nu știe încotro merge, nu-și cunoaște adevăratul țel, nici rostul vieții lui pe pământ, nu vede și nu cunoaște nici adevăratul țel și nici rostul vieții celorlalți oameni, căci n-are înlăuntrul lui **"lumina cea adevărată"**, care doar ea luminează toate ființele omenești, până în adâncurile lor, asupra rostului lor dumnezeiesc - după cum luminează și lumea. De pildă: ura este întuneric. Dacă un om urăște alt om, de fapt pe Hristos Îl urăște, căci nu vede în acel om o făptură dumnezeiască, nu-l recunoaște drept chip al lui Dumnezeu. N-a găsit în sufletul său calea, fiindcă n-are înlăuntrul lui **"lumina cea adevărată"** - lumina ce i-ar putea lumina lui ființa fratelui pe care-l urăște și care i-ar putea arăta dimensiunea veșnică și nemuritoare a celuilalt. În acest întuneric, în această neștiință a omului, viețuiesc toți cei ce reduc omul la o ființă muritoare sau la un trup, la un urmaș al maimuței sau la un animal. De fapt, aici este exact ura cea adevărată față de om: de a-i refuza sufletul cel după asemănarea lui Dumnezeu și de a-l reduce la un stârv puturos făgădut viermilor. Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu spune, iarăși: **"Cine zice că este în lumină și pe fratele său îl urăște, acela este în întuneric până acum"**. Singura iubire dreaptă și adevărată față de om este de a considera omul ca ființă după asemănarea lui Dumnezeu și veșnică, de a vedea în el pe fratele cel nemuritor și veșnic - frate nu doar în această lume, ci și în cealaltă. Doar o astfel de iubire poate

20. Scopul pe care îl urmărește Dumnezeu cu acel om [n.tr.].

cunoaște pe omul cel adevărat, doar o astfel de iubire nu se înșală asupra omului. Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne vestește: **"Cine iubește pe fratele său rămâne în lumină** [εν τω φωτι μενει], **și sminteală**[21] **nu este în el"**. Iubirea evanghelică este într-adevăr cel mai bun mijloc și cel mai sigur pentru a cunoaște cu adevărat omul. Doar în iubirea aproapelui se găsește metoda cunoașterii omului, iar ura pentru aproapele este cauza necunoașterii a ceea ce este omul. Iarăși, doar iubirea e cea care deschide ochii asupra tuturor lumilor, și doar prin **"lumina cea adevărată"** omul vede logosul sămânțal[22] al fiecărei făpturi și al fiecărui lucru - și doar astfel știe încotro merge. Iar ura orbește ochii, astfel că omul nu-l mai vede pe aproapele său nici ca ființă rațională[23], nici ca frate al său; tot așa cum și lumea, firea înconjurătoare, nu o mai vede ca făptura lui Dumnezeu, ci doar ca un rezultat al hazardului, al unei puteri oarbe sau al unei anumite necesități. Dar toate aceste concepții nu-s decât niște dumnezei falși, niște idoli: ideile sunt idoli, ideile sunt dumnezei, iar idolatrii sunt de fapt închinători la dumnezei falși sau la dumnezei morți. Cu adevărat aceștia umblă în întuneric, nu știu unde merg, atât ei cât și această minunată lume a lui Dumnezeu. Evanghelistul o spune cu tărie:

21. Nu se scandalizează de nimic, nimic nu-l tulbură, nimic nu-l "smintește" [n.tr.].

22. Logosul sămânțal [λογοσ σπερματιχος]: rost (=logos) dumnezeiesc [sămânță] pus în fiecare făptură zidită de către Dumnezeu-Logosul; prin această "informație genetică", fiecare făptură poate participa în felul ei unic la dialogul cu Dumnezeu-Cuvântul (în cazul făpturilor conștiente) sau dă putința unor noi dimensiuni ale dialogului dintre Dumnezeu-Cuvântul și făpturile conștiente (în cazul lucrurilor), mijlocind nesfârșita adâncire a lor în Dumnezeu și întreolaltă; părintele Justin spune că doar prin iubire omul vede "logosul sămânțal" ce se află în el însuși și pe cele aflătoare în celelalte făpturi; căci iubirea (vie, dialogală) nu e altceva decât actualizarea "logosurilor sămânțale"; implicit, revelare a acestora [n.tr.].

23. Cu rațiunea ei și cu rostul ei [n.tr.].

"Cel ce urăște pe fratele său este în întuneric și umblă în întuneric și nu știe încotro se duce, pentru că întunericul a orbit ochii lui [η σκοτια *ετυφλωσεν* οφθαλμους αυτου]". După cum iubirea este puterea creatoare a lui Dumnezeu, tot așa ura este puterea creatoare a puterilor diavolești. Ceea ce se potrivește pentru iubire se potrivește, de asemenea, pentru toate virtuțile evanghelice; dar, tot așa, ceea ce se potrivește pentru ură se potrivește și pentru toate celelalte păcate. După cum toată virtutea[24] răspândește lumina, la fel, tot păcatul răspândește întunericul. De-aceea virtuțile deschid ochii omului, iar păcatul îl orbește.

2, 12

Nu-i putere mai înspăimântătoare decât păcatul, căci singur păcatul produce moartea. Însă este ceva mai înspăimântător decât moartea: însuși creatorul păcatului și al morții. Dar asupra acestui monstru cu trei capete cine are putere? Doar acela care cu adevărat este fără de păcat - și doar Dumnezeul-om, Hristos, S-a arătat astfel în neamul omenesc. Deși a fost om adevărat, nimeni nu L-a putut vădi de păcat: nici oamenii printre care a trăit (Ioan 8, 46), nici diavolul, sub ochii căruia lucra (Ioan 14, 30). Aceasta înseamnă că El este primul și singurul om care, în întreaga Sa ființă, n-a ascuns nici sămânță nici urmă de păcat, nici cătime din puterea păcatului. Căci întru aceasta "putere are Fiul Omului pe pământ a ierta păcatele" (Matei 9, 6). Cu adevărat a iertat neamului omenesc toate păcatele, prin întregul faptelor Lui de Dumnezeu și om săvârșite pe pământ, începând cu Nașterea, urmând cu Botezul, cu propovăduirea, cu minunile, Schimbarea la Față, moartea pe Cruce, pătimirea, Învierea și Înălțarea Sa. Toate acestea le-a făcut dintr-o nesfârșită iubire de oameni, care a culminat în moartea cea de pe Cruce și în Înviere. Că are cu adevărat dreptul de a ierta păcatele oamenilor, aceasta

24. Fiecare virtute [n.tr.].

o dovedește prin moartea Sa cea de bunăvoie și prin Înviere, prin care a învins atotputernicia păcatului - moartea. Și că a iertat cu adevărat păcatele o dovedește Zaheu, care prin iertarea păcatelor și datorită acesteia a dobândit puterea de a se înnoi (Luca 19, 1-10); la fel și Maria Magdalena, Saul sau Chefa, sau, după pogorârea Sfântului Duh, nenumăratele dovezi date în Biserică și prin Biserică. De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne spune: **"Vă scriu vouă, copiilor, fiindcă iertate v-au fost păcatele pentru numele Lui** [δια το ονομα αυτου]".

2, 13-14

Prin iertarea păcatelor, Domnul dă omului puterea să lupte împotriva păcatelor, să le stăpânească și să le învingă. Prin biruința Lui asupra păcatelor - și, prin ele, asupra însuși creatorului lor - asupra diavolului, omul poate căpăta și el biruința. În lumea noastră cea omenească, păcatul pare o forță impersonală, ca și răul. Mulți își închipuie cu ușurință că e lesne să învingi păcatul și moartea. Dar, de cum începe să-i lupte împotrivă, omul își dă seama tot mai bine cât de înspăimântătoare este această putere a păcatului și că în spatele acestei puteri se află ceva mult mai puternic decât păcatul. Și începe cu luare aminte să caute rădăcina păcatului, a fiecărui păcat, căci păcatul ne trimite totdeauna la izvorul lui, la diavol. Înapoia fiecărui păcat sunt deci ascunse duhurile răutății - ο πονηρος, *necastliv*, Necuratul, Cel-Rău. Tot omul care, fie și o singură dată, a luptat cu luare-aminte împotriva păcatului lui și-a dat seama că nu-i este cu putință să-l învingă fără ajutorul Celui fără-de-păcat. Cu atât mai mult dacă omul acesta a dus luptă împotriva nenumăratelor păcate, împotriva apărătorului și a avocatului lor - împotriva diavolului. Căci doar prin Hristos omul ajunge atotputernic în lupta împotriva păcatului și a diavolului. Aceasta o spune și Apostolul: "Toate le pot în Hristos, care mă întărește" (Filipeni 9, 13). De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu binevestește:

"Vă scriu vouă, părinților, pentru că ați cunoscut pe Cel ce este de la început. Vă scriu vouă, tinerilor, fiindcă ați biruit pe cel viclean [νενικηκατε τον πονηρον]**. V-am scris, copiilor, pentru că ați cunoscut pe Tatăl". "Ați biruit pe diavolul", "Ați biruit pe Cel Viclean"** și toate vicleniile lui. Și prin ce l-am biruit? Prin puterea Evangheliei, prin puterea Evangheliei trăite[25], prin Cuvântul lui Dumnezeu. Căci fiecare virtute evanghelică trăită [împropriată] umple pe om de puterea atotbiruitoare a lui Dumnezeu. Dar ce sunt aceste virtuți evanghelice ce viețuiesc în om? Sunt tăriile atotputernice ale lui Dumnezeu. Nici o forță a păcatului și a celui rău - nici însuși creatorul lor - nu pot înfrunta această putere dumnezeiască. Întru Dumnezeu este omul puternic - puternic și de neînvins datorită Dumnezeului-om. Aceasta ne-o spune și Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu: **"V-am scris vouă, tinerilor, căci sunteți tari și Cuvântul lui Dumnezeu** [ο Λογος του Θεου] **rămâne întru voi și ați biruit pe cel viclean"**.

2, 15

"Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume [τα εν τω κοσμω]". De ce? Pentru că "lumea întreagă zace sub puterea Celui Rău" (I Ioan 5, 19), pentru că s-a amestecat și s-a identificat cu Cel Rău. Păcatul și-a întins atât de abil mrejele în lumea întreagă, ca într-o rețea capilară - cât mai ascuns cu putință - încât a ajuns greu, aproape imposibil, să le deosebești și să le distingi. Și prin această rețea capilară și-a strecurat otrava în firea înconjurătoare și-n ființa lumii. Lumea, prin iubirea ei de păcat, s-a identificat atât de mult cu răul, încât "rău" și "lume" au ajuns sinonime. Iubirea lumii este de fapt iubirea păcatului și a răutății. De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne scrie: **"Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui** [η αγαπη του Πατρος] **nu este întru el"**. Dar iubirea noastră față de Tatăl poate oare ajunge la măsura iubirii Tatălui către noi? Iubirea

25. A Evangheliei puse în lucrare, în viață [n.tr.].

aceasta înseamnă să iubești tot ce este dumnezeiesc, tot ce este nemuritor și veșnic, să iubești binele lui Dumnezeu, adevărul lui Dumnezeu, dreptatea Lui, iubirea Lui, înțelepciunea Lui. Aceasta e o altă lume, dumnezeiască, nemuritoare, adevărată, dreaptă, a desăvârșitei înțelepciuni și a veșniciei.

2, 16

Ce vrea să spună Sfântul Teolog când ne vorbește despre "lume"? O definește în acest chip: **"Pentru că tot ce este în lume** [παν το εν τω κοσμω], **adică pofta trupului** [η επιθυμια τις σαρκος], **pofta ochilor** [η επιθυμια των οφθαλμων] **și trufia vieții** [η αλαζονεια του βιου], **nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume"**. **Lumea** [ο κοσμος] la care se gândește Sfântul Evanghelist este iubirea păcatului: pofta, **pofta trupului** [a "cărnii"], **pofta ochilor, trufia vieții**: acestea sunt păcatele de căpătâi, instrumentele principale ale păcatului. Datorită iubirii sale față de păcat, trupul a ajuns lăcaș al păcatului, stăruință în păcat, pepinieră a păcatului. Dar ochii? Sunt ochii nesătui, care au tras în păcat întreg neamul omenesc. Aceștia îl trag cel mai mult spre păcat. Ochii sunt mai înfometați și mai lacomi decât lupii. Dacă omul nu-i înfrânează prin înțelepciune, dacă nu-i înnoiește prin rugăciune, dacă nu-i smerește prin pocăință și dacă nu-i înduioșează prin milostenie, vor pofti nebunește toate păcatele, cu atâta pornire încât vor umple și vor devasta întregul lui suflet. Vai de cel ce-și dă ochii spre păcat "ca armă[26] a nedreptății" (Romani 6, 13). Cât despre cel de-al treilea păcat, păcat ce adună în sine toate păcatele lumii, acesta este **"trufia vieții"**. Este primul păcat din toate lumile[27], e păcatul lui satan - izvorul tuturor păcatelor. A fost și va rămâne pentru totdeauna. Am zice că "trufia este tot păcatul": tot păcatul, în miezul său, se trage din

26. Ca lucrător al nedreptății, care "vânează" nedreptatea [n.tr.].

27. Toate lumile: atât lumea pământească, cât și lumea cerească, cerurile, adică lumea (lumile, cerurile) îngerilor [n.tr.].

mândrie și se ține prin mândrie. **"Trufia vieții"** s-a țesut din nenumărate mici orgolii, dintre cele mai diferite, mari sau mici, trecătoare sau statornice. Să amintim mai întâi pe cele mai importante: slava deșartă (a savanților, a oamenilor de stat, a tuturor celor sus-puși), mândria venită din frumusețe, mândria venită din bogăție, mândria din cauza faptelor bune, mândria din cauza smereniei (chiar așa, din cauza smereniei!), mândria din cauza milosteniilor, mândria venită din succes... Există oare vreo virtute, una singură, pe care mândria să n-o poată preface în patimă? Vai, mândria ce se trage din rugăciune preschimbă pe cel ce se roagă în fariseu, iar pe cel ce postește în sinucigaș; astfel că orice păcat este de fapt păcatul mândriei, căci prin mândrie satan a ajuns satan. De n-ar fi fost mândria, n-ar mai fi fost păcatul, nici în lumea îngerească, nici în lumea aceasta omenească. Toate acestea[28] **"nu sunt [nu vin] de la Tatăl"**, ci Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu e Cel ce **"este [vine] de la Tatăl"**. Dar El e tocmai smerenia întrupată și personalizată în toate desăvârșirile dumnezeiești. Iar în Evanghelia Lui, întâia dintre toate virtuțile este smerenia (Matei 5, 3). Da: smerenia este singurul leac împotriva tuturor celorlalte păcate.

2, 17

"Și lumea trece, și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac". Lumea dulceților păcătoase va trece, pentru că păcatul este această putere întunecată, această singură putere care naște moartea în ființa omenească, adică cea care o face muritoare și fără rost. De fapt, prin toate păcatele lui, omul nu face altceva decât să împlinească voia creatorului tuturor păcatelor - diavolul. Voia lui, a diavolului, e aceea care trage pe om către toate cele muritoare, către tot ceea ce se trece. Mai întâi de toate, păcatul distruge și tulbură în om toate cele prin care omul gândește: acesta începe să devină nebun, începe să

28. Mândria și cele ce se trag din ea, adică tot păcatul [n.tr.].

cataloghcze toate lucrurile caduce, ideile și patimile[29] devin divinitățile lui, grija lui de căpătâi, țelul și sensul vieții lui. Aici se află cauza de căpătâi a tuturor idolatriilor omenești - culturale și științifice, filozofice și artistice, politice și religioase.

În fața diavolului stă Dumnezeu-omul, Cel ce ne arată cum poate omul să stăpânească toate aceste lucruri trecătoare și moarte, cum să ajungă nemuritor și veșnic. Cum? Făcând voia lui Dumnezeu: **"Cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac"**. Dar unde s-a arătat voia lui Dumnezeu? În Dumnezeul-om, Hristos, și în Sfânta Lui Evanghelie. Împlinind Evanghelia, omul se umple de nemurire și de viață veșnică, ajunge nestricăcios. Care este omul cu adevărat nemuritor? Doar adevăratul creștin este.

29. Ideile și patimile: ideile născocite de om, închipuiri deșarte, pe care omul nu le leagă de Dumnezeu, deci care îl rup de Dumnezeu; și patimile care fac același lucru [n.tr.].

I IOAN 2, 18-29

18 Copii, este ceasul de pe urmă, și precum ați auzit că vine antihrist, iar acum mulți antihriști s-au arătat; de aici cunoaștem noi că este ceasul de pe urmă. 19 Dintre noi au ieșit, dar nu erau de-ai noștri, căci de-ar fi fost de-ai noștri, ar fi rămas cu noi; ci ca să se arate că nu sunt toți de-ai noștri, de aceea au ieșit. 20 Iar voi, ungere aveți de la Cel Sfânt și știți toate. 21 V-am scris vouă, nu pentru că nu știți adevărul, ci pentru că îl știți și știți că nici o minciună nu vine din adevăr. 22 Cine este mincinosul, dacă nu cel ce tăgăduiește că Iisus este Hristosul? Acesta este antihristul, cel care tăgăduiește pe Tatăl și pe Fiul. 23 Oricine tăgăduiește pe Fiul nu are nici pe Tatăl; cine mărturisește pe Fiul are și pe Tatăl. 24 Deci, ceea ce ați auzit de la început, în voi să rămână; de va rămâne în voi ceea ce ați auzit de la început, veți rămâne și voi în Fiul și în Tatăl. 25 Și aceasta este făgăduința pe care El ne-a făgăduit-o: Viața veșnică. 26 Acestea v-am scris vouă despre cei ce vă amăgesc. 27 Cât despre voi, ungerea pe care ați luat-o de la El rămâne întru voi și n-aveți trebuință ca să vă învețe cineva, ci precum ungerea Lui vă învață despre toate, și adevărat este și nu este minciună, rămâneți întru El, așa cum v-a învățat. 28 Și acum, copii, rămâneți întru El, ca să avem îndrăzneală când Se va arăta și să nu ne rușinăm de El, la venirea Lui. 29 Dacă știți că este drept, cunoașteți că oricine face dreptate este născut din El.

Dacă Sfântul Teolog gândește antitetic, aceasta se datorează faptului că viziunile sale sunt cele mai profunde și că descoperirile primite de el sunt cele mai mari. Vede foarte limpede aceste

antiteze. Evanghelia lui e plină de ele: Dumnezeu și diavolul, Hristos și antihrist[30], adevărul și minciuna, iubirea și ura, lumina și întunericul, dreptatea și nedreptatea, binele și răul, viața și moartea, virtutea și păcatul. Pe toate acestea le pătrunde până la rădăcină, le vede în toate nuanțele lor; vede fiecare teză și fiecare antiteză în plinirea și în rezultatul lor, în valoarea lor absolută și pe de-a-ntregul concretă. Astfel, la el totul e: viziune, descoperire, experiere, trăire. Dacă a văzut tainele cele mai mari, aceasta e pentru că este "ucenicul pe care-l iubea Iisus"; de asemenea, este și primul Teolog, adevăratul Teolog. Împreună cu el și după el vor urma alți doi: Sfântul Grigorie Teologul și Sfântul Simeon Noul Teolog.

2, 18

Tot ceea ce satan are rău în lume se ridică împotriva Binelui lui Hristos; tot ceea ce satan are mincinos se ridică împotriva Adevărului Lui, toată ura lui satan împotriva Iubirii lui Hristos, tot ceea ce este diavolesc împotriva lui Hristos Dumnezeu - într-un cuvânt: înaintea lui Hristos se ridică antihrist. **Anti-Hrist**[31] [Αντιχριστος] se așază în locul lui Hristos, ia locul lui Hristos, se ridică împotriva lui Hristos. Da, dorința cea mare a lui antihrist, miezul ființei lui, este de a-L înlocui pe Hristos, de a-I lua locul. Ca să împlinească aceasta, diavolul se folosește de toate mijloacele. Înainte de toate mijloacele răutății, ipocriziei, fățărniciei, își ia chipul evlaviei, tocmai a ceea ce respinge de fapt. Își ia o înfățișare pașnică pentru a-și ascunde, pentru a-și masca mândria. Își ia înfățișare de binefăcător când, de fapt, din adâncul inimii, nu caută decât să facă rău. Ia chip de prieten al omului când, de fapt, nu e altceva decât ucigașul omului. Toate acestea nu le face decât pentru a înșela cât mai mulți oameni cu

30. "Antihrist" înseamnă - literal - "cel ce stă în/pe locul lui Hristos", "înlocuitorul [ilegitim, mincinos] al lui Hristos" [n.tr.].

31. În grecește, "anti" înseamnă "in loc de" [n.tr.]

putință, pe toți oamenii. **Antihristul** va fi un fel de încarnare a diavolului, căci Hristos este Dumnezeu întrupat. Antihristul va fi o personalizare a răului, a urii și a minciunii, a mândriei și a nedreptății, căci Hristos este personificarea binelui[32], a iubirii și a adevărului, a împăcării și a dreptății. Astfel va fi principalul antihrist care se va arăta înaintea celei de-a doua veniri a Domnului Hristos pentru a se substitui lui Dumnezeu, pentru a se proclama Dumnezeu (cf. II Tes. 2, 4); dar înainte de a se arăta, acesta va avea nenumărați predecesori, nenumărați antihriști. Antihrist este tot cel ce vrea să ia locul lui Hristos; antihrist este tot cel ce vrea să înlocuiască cu propriul său adevăr adevărul lui Hristos, cu propria lui dreptate dreptatea lui Hristos, cu propria lui iubire iubirea lui Hristos, cu propria lui evanghelie Evanghelia lui Hristos. Mai mult: antihrist este tot dușmanul lui Hristos, tot cel ce luptă împotriva Persoanei lui Hristos, împotriva Adevărului Lui, împotriva Iubirii Lui, împotriva Dreptății Lui - pe scurt, oricine luptă împotriva Evangheliei lui Hristos luptă împotriva Bisericii lui Hristos, căci **Biserica este Evanghelia întrupată** [s.n.]. Da, Evanghelia întrupată, căci este Trupul lui Hristos. Sfântul Ioan, văzătorul Tainelor, ne binevestește: **"Copii, este ceasul de pe urmă, și precum ați auzit că vine antihrist, iar acum mulți antihriști s-au arătat; de aici cunoaștem noi că este ceasul de pe urmă"**.

2, 19

De unde vin antihriștii? **"Dintre noi au ieșit, dar nu erau de-ai noștri** [αλλ ουκ ησαν εξ ημων], **căci de-ar fi fost de-ai noștri, ar fi rămas cu noi; ci ca să se arate că nu sunt toți de-ai noștri, de aceea au ieșit"**. Doar prin libera voință ajungem creștini și rămânem creștini, iar libera voință e liberă în aceea că totdeauna are puterea și dreptul de a se alătura binelui sau răului, adevărului sau minciunii, iubirii sau urii, dreptății sau nedreptății:

32. Binele-Persoană, nu un bine impersonal [n.tr.].

lui Dumnezeu sau diavolului, lui Hristos sau antihristului. Creștinii care se întorc de la Hristos arată că nu erau înrădăcinați, nici întemeiați, nici întăriți în Hristos prin virtuțile cele sfinte și prin Sfintele Taine - și dacă nu sunt, e pentru că așa au voit prin libera lor voință. Creștinii cei adevărați sunt întemeiați pe Hristos, mădulare ale Trupului Lui dumnezeiesc-omenesc Biserica, în părtășie cu Dumnezeu, "casnici ai lui Dumnezeu", "împreună-cetățeni cu sfinții" (Efeseni 2, 19), "împreună cu toți sfinții" (Efeseni 3, 18). Își sunt mădulare unii altora și, deși mulți, mădulare ale unui același Trup - Trupul lui Hristos. Sunt "un singur trup" (I Cor. 12, 12): "Că o pâine, un trup suntem cei mulți; căci toți ne împărtășim dintr-o pâine" (I Cor. 10, 17). Iar dacă aceia s-au rupt de la Hristos e fiindcă "nu erau de-ai noștri", căci **"de-ar fi fost de-ai noștri, ar fi rămas cu noi"**.

2, 20-21

"Iar voi, ungere aveți de la Cel Sfânt [απο του Αγιου] **și știți toate". "Știți toate"**: și despre Dumnezeu și despre satan, și despre Hristos și despre antihrist, despre Bine și despre rău, despre Viață și despre moarte, despre Dreptate și despre nedreptate. Pentru voi, întrebările cele de căpătâi sunt dezlegate; întru voi nu-i nici îndoială, nici ezitare, nici nehotărâre. Știți toate despre căile ce duc la Dumnezeu, ca și despre cele ce duc spre diavolul. Și de unde știți acestea? - **"de la Cel Sfânt"** - căci doar întru Cel Sfânt știm ceva. Ungerea **"de la Cel Sfânt"** este sfințirea întregii ființe omenești și în primul rând a celor prin care avem cunoștința: a minții și a cugetării, a sufletului și a inimii. Dacă acestea se umplu de sfințenia Celui Sfânt, omul vine totdeodată și la cunoașterea dreaptă și adevărată a Celui Sfânt - adică a lui Dumnezeu - și, cu ajutorul Lui, a tuturor acelora de care ființa omenească are nevoie. Nu trebuie decât să trăim o viață sfântă, să trăim cele ale Celui Sfânt și prin Cel Sfânt/Omul capătă putința cunoașterii adevărate a tuturor celor de care are

nevoie în lumea existenței lui; de aceea doar sfinții cunosc adevărat și această lume, și omul, și pe Dumnezeu - Adevărul, Dreptatea și Viața -, precum și pe diavolul și toate cele ce vin de la el: "Gândurile lui [satan] nu ne sunt necunoscute" (II Cor. 2, 11) - spune Sfântul Apostol. Iar sfințenia îi păzește pe sfinți, căci cel ce cunosc răul, în toate înfățișările lui, nu se poticnesc. Aceștia știu de-a fir a păr tainele binelui și ale răului, tainele adevărului și ale minciunii. Știu cu toată încredințarea, cu toată limpezimea, că nu-i nici o părtășie între Lumină și întuneric, nici între Dumnezeu și diavol, nici între Adevăr și minciună, nici între Bine și rău. De aceea Văzătorul cel sfânt al tainelor ne binevestește: **"V-am scris vouă, nu pentru că nu știți adevărul, ci pentru că îl știți și știți că nici o minciună** [παν ψευδος] **nu vine din adevăr"**.

2, 22

Creștinii sunt creștini în aceea că știu Adevărul. Dar ce-i Adevărul? Este Dumnezeul-om, Hristos. Și ce-i minciuna? Diavolul, căci "mincinos este și tatăl minciunii" (Ioan 8, 44). În ce stă minciuna de căpătâi? În a tăgădui pe Dumnezeu-omul, pe Hristos, în a spune că Iisus nu-i Dumnezeu, că nu-i Mesia, adică Hristos, că nu-i Mântuitor - iar aceasta e tocmai lucrarea antihristului. Principalul mincinos din lume este diavolul și, cu el, antihristul. Trebuie știut că oricine, prin orice mijloc ar face aceasta, tăgăduiește că Iisus este Dumnezeu, Mesia și Mântuitor; omul acela e un mincinos. Aceasta este minciuna de căpătâi din lume; toate celelalte minciuni ori se trag din aceasta, ori sunt pe cale să se tragă. Dacă toate minciunile s-ar strânge într-una singură, într-o atotminciună, aceasta ar fi: "Iisus din Nazaret nu este Dumnezeu, nu este Mesia, nu este Mântuitorul". Învățătorul cel sfânt al tainelor ne spune, în numele lui Dumnezeu: **"Cine este mincinosul** [ο ψευστης]**, dacă nu cel ce tăgăduiește** [ο αρνουμενος] **că Iisus este Hristosul? Acesta este antihristul,**

cel care tăgăduiește pe Tatăl și pe Fiul". Ce-i anti-Hristul și ce stă toată anti-Evanghelia lui? În tăgăduirea dumnezeiești Treimi: a Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh.

2, 23

Nu există Dumnezeu în afara Dumnezeirii treimice. Cin nu-L recunoaște pe Iisus ca Dumnezeu nu-L recunoaște Dumnezeu - e un fără-de-Dumnezeu, un ateu; dar cunoaște Dumnezeu și știe totul acela care-L recunoaște pe Hristos Dumnezeu - și cel ce-L recunoaște crede în Treimea dumn zeiască, căci Hristos Domnul, ca Fiu al lui Dumnezeu, duce Tatăl Lui Cel ceresc pe fiecare dintre ucenicii Lui; dacă nu exis Fiu, nu există nici Tată, căci Tatăl este Tată în aceea că are un Fi Or, Domnul, prin toată viața Lui pământească, a arătat prisosință că totul în El este dumnezeiesc, că este - cu tot ce es El - pe de-a-ntregul de la Dumnezeu-Tatăl și pe de-a-ntreg pentru Dumnezeu Tatăl. Sfântul Evanghelist ne binevestește **"Oricine tăgăduiește** [ο αρνουμενος] **pe Fiul nu are nici Tatăl; cine mărturisește** [ο ομολογων] **pe Fiul are și pe Tatăl** Legătura cu Hristos izvorăște din legătura omului cu Dumneze căci nu există Dumnezeu în afara lui Hristos - nici în cer, nici pământ, nici sub pământ.

2, 24-25

"Deci, ceea ce ați auzit de la început, în voi să rămână [υμιν μενετω]; **de va rămâne în voi ceea ce ați auzit de început, veți rămâne și voi în Fiul și în Tatăl"**. Din chi începutul ei, Sfânta Evanghelie este Evanghelia Sfintei Treimi despre Sfânta Treime. Omul ajunge creștin dacă primește aceas Evanghelie și rămâne creștin dacă trăiește prin ea și da Evanghelia se află în el. Prin Evanghelie Însăși Sfânta Treime sălășluiește, locuiește și trăiește în om, Ea Însăși dându-i omul puterea de a vieții după[33] Evanghelie. Dar ce este via

33. Conform Evangheliei [n.tr.].

creștinilor? Legătura personală, neîntreruptă care îi unește cu Tatăl, cu Fiul și cu Duhul Sfânt, cu ajutorul Sfintelor Taine și al virtuților celor sfinte. "Întreimizarea"[34] [sârbescul *utrojicene*] și "treimizarea"[35] este lucrarea binefăcătoare și neîncetată a tuturor creștinilor. Doar printr-o asemenea lucrare [făptuire] ating țelul de căpătâi al existenței noastre în lume: viața veșnică. Doar astfel se împlinește făgăduința de căpătâi a Domnului și a Evangheliei Lui, căci tot ceea ce a fost, ceea ce s-a făcut și ceea ce s-a propovăduit a fost, s-a făcut și s-a propovăduit ca oamenii să aibă încredințarea despre darul vieții celei veșnice și ca să o primească. De aceea Sfântul Evanghelist ne binevestește: **"Și aceasta este făgăduința pe care El ne-a făgăduit-o: Viața veșnică"**.

2, 26-27

Doar trăind întru adevăr omul dobândește putința de a se păzi și de a se apăra totdeauna de toate nălucirile ce se aruncă asupra lui. Adevărul se apără prin sine însuși - omul n-are nevoie decât să-l preschimbe în propria sa fire[36], trăind prin el și pentru el. El însuși[37] îl va păzi atunci și-l va apăra de tot ne-adevărul și de toată minciuna, totdeauna. Adevărat este acest cuvânt al Adevărului Însuși: "Adevărul vă va face liberi" (Ioan 8, 32) - vă va elibera de tot păcatul, de tot răul și de tot diavolul. Adevărul Însuși să rămână în noi - și el ne va învăța adevărul, întreg adevărul. Ne învață prin virtuțile cele sfinte și rămâne întru noi cu ajutorul sfintelor virtuți și al Sfintelor Taine[38]. Nu e nici o îndoială: Cel Sfânt este Acela ce trăiește în noi prin Sfintele

34. A intra înlăuntrul Treimii [n.tr.].
35. A ajunge la o viețuire asemenea celei a Treimii, a ajunge "trinitar", "treimic", la asemănare [n.tr.].
36. Să-și împroprieze adevărul, să și-l facă firesc [n.tr.].
37. Adevărul [n.tr.].
38. Formulare tipică părintelui Justin: "sfintele virtuți și Sfintele Taine" [n.tr.].

Taine și sfintele virtuți, care preschimbă toate gândurile noastre toate simțirile noastre și toate dorințele noastre în sfințenie. Prin sfințenia acestora, Cel Sfânt ne învață tot ce avem nevoie pentru evlavia noastră și pentru viața de veci - atât în lumea aceasta, cât și în cealaltă. **Cele sfinte se recunosc prin sfințenie, că prin Cel Sfânt participăm la sfințenie - care, dincolo de sfințenia însăși ne învață nemijlocit tot adevărul.** De aceea Sfântul Știutor al Tainelor ne binevestește: **"Cât despre voi, ungerea pe care ați luat-o de la El rămâne întru voi și n-aveți trebuință ca să vă învețe cineva, ci precum ungerea Lui vă învață despre toate și adevărat este și nu este minciună, rămâneți întru El** [μενετε εν αυτω]**, așa cum v-a învățat"**.

2, 28

Afară de Hristos nu-i nici viață, nici adevăr. Sfântul Teolog nu contenește să ne binevestească aceasta, acest adevăr de căpătâi al Evangheliei lui Dumnezeu: că toată viața veșnică - în această lume, ca și în cealaltă - stă în sălășluirea omului în El și a Lui în om. Întreg adevărul Noului Testament arată aceasta: că Dumnezeul-om este în noi și că noi suntem în El și că, astfel, Adevărul va fi în noi și noi în el. Dreptatea în noi și noi în ea, Iubirea în noi și noi în ea, Veșnicia în noi și noi în ea, și toate desăvârșirile dumnezeiești întru noi și noi întru ele. Aceasta face din noi fii ai lui Dumnezeu și, ca fii, avem îndrăznire înaintea Tatălui: **"Și acum, copii, rămâneți întru El** [μενετε εν αυτω]**, ca să avem îndrăzneală când Se va arăta și să nu ne rușinăm de El, la venirea Lui"**.

2, 29

"Dacă știți că este drept, cunoașteți [γινωσκετε] **că oricine face dreptate** [ο ποιων την δικαιωσυνην] **este născut din El"**. Ceea ce este drept se află în Cel Drept și dreptatea vine din Cel Drept. Doar Cel Drept are dreptatea și doar El

cunoaște dreptatea - însă are și cunoaște toată dreptatea, Dreptatea lui Dumnezeu, întreagă-dreptatea; pe acestea le are și le cunoaște Dreptul Cel dumnezeiesc, Cel cu totul Drept, Hristos Domnul. Cel ce rămâne întru El rămâne în dreptate, iar în cel în care Cel Drept rămâne, rămâne cu toată dreptatea Lui. Și aceasta omul o vădește prin dreptatea lui, căci doar de la Cel Drept vine dreptatea și tot ce este drept, precum doar de la soare vine lumina și de la busuioc mireasma. Doar acela are adevărul, doar acela cunoaște adevărul, acela care, cu ajutorul virtuților celor sfinte, se "asimilează" Celui Drept și se naște duhovnicește din El. Tot așa, Cel întru toate Drept se aseamănă Celui ce e Atotdrept: "Cel ce săvârșește dreptatea este drept, precum Acela drept este" (I Ioan 3, 7).

I IOAN 3, 1-23

[1] Vedeți ce fel de iubire ne-a dăruit nouă Tatăl, ca să ne numim fii ai lui Dumnezeu, și suntem. Pentru aceea lumea nu ne cunoaște, fiindcă nu L-a cunoscut nici pe El. [2] Iubiților, acum suntem fii ai lui Dumnezeu și ce vom fi nu s-a arătat până acum. Știm că dacă El Se va arăta, noi vom fi asemenea Lui, fiindcă Îl vom vedea cum este. [3] Și oricine și-a pus în El nădejdea, acesta se curățește pe sine, așa cum Acela curat este. [4] Oricine făptuiește păcatul săvârșește și nelegiuirea, și păcatul este nelegiuirea. [5] Și voi știți că El S-a arătat ca să ridice păcatele și păcat în El nu este. [6] Oricine rămâne întru El nu păcătuiește; oricine păcătuiește nu L-a văzut nici nu L-a cunoscut.

[7] Copii, nimeni să nu vă amăgească. Cel ce săvârșește dreptatea este drept, precum Acela drept este. [8] Cine săvârșește păcatul este de la diavolul, pentru că de la început diavolul păcătuiește. Pentru aceasta S-a arătat Fiul lui Dumnezeu, ca să strice lucrurile diavolului. [9] Oricine este născut din Dumnezeu nu săvârșește păcat, pentru că sămânța lui Dumnezeu rămâne în acesta; și nu poate să păcătuiască, fiindcă nu este născut din Dumnezeu. [10] Prin aceasta cunoaștem pe fiii lui Dumnezeu și pe fiii diavolului; oricine nu face dreptate nu este din Dumnezeu, nici cel ce nu iubește pe fratele său. [11] Pentru că aceasta este vestea pe care ați auzit-o de la început, ca să ne iubim unul pe altul, [12] Nu precum Cain, care era de la cel viclean și a ucis pe fratele său. Și pentru care pricină l-a ucis? Fiindcă faptele lui erau rele, iar ale fratelui său erau drepte.

[13] Nu vă mirați, fraților, dacă lumea vă urăște. [14] Noi știm că am trecut din moarte la viață, pentru că iubim pe frați;

cine nu iubește pe fratele său rămâne în moarte. [15] Oricine urăște pe fratele său este ucigaș de oameni și știți că orice ucigaș de oameni nu are viață veșnică, dăinuitoare în El. [16] În aceasta am cunoscut iubirea: că El Și-a pus sufletul Său pentru noi, și noi datori suntem să ne punem sufletele pentru frați. [17] Iar cine are bogăția lumii acesteia și se uită la fratele său care este în nevoie și își închide inima față de el, cum rămâne în acela dragostea lui Dumnezeu?

[18] Fiii mei, să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta și cu adevărul. [19] În aceasta vom cunoaște că suntem din adevăr și în fața lui Dumnezeu vom afla odihnă inimii noastre, [20] Fiindcă, dacă ne osândește inima noastră, Dumnezeu este mai mare decât inima noastră și știe toate. [21] Iubiților, dacă inima noastră nu ne osândește, avem îndrăznire către Dumnezeu. [22] Și orice cerem, primim de la El, pentru că păzim poruncile Lui și cele plăcute înaintea Lui facem. [23] Și aceasta este porunca Lui, ca să credem întru numele lui Iisus Hristos, Fiul Său, și să ne iubim unul pe altul, precum ne-a dat poruncă. [24] Cel ce păzește poruncile Lui rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu în el; și prin aceasta cunoaștem că El rămâne în noi, din Duhul pe care ni L-a dat.

3, 1

"Vedeți ce fel de iubire [ποταπην αγαπην] **ne-a dăruit nouă Tatăl, ca să ne numim fii ai lui Dumnezeu** [τεκνα Θεου], **și suntem. Pentru aceea lumea nu ne cunoaște, fiindcă nu L-a cunoscut nici pe El"**. Iubirea Dumnezeului-om, iubirea lui Hristos, este o iubire unică și în afara oricărei măsuri: este o realitate întru totul dumnezeiască, desăvârșită și totuși întrupată, dăruită ochilor noștri: **"Vedeți"**. Iubirea aceasta se dă spre a fi văzută; o putem contempla, asculta, pipăi. Esența ei, miezul ei stă în aceea că Dumnezeu Tatăl ne-a dăruit prin Fiul Său

Cel-Unul puterea de a ajunge și de a ne numi fii ai lui Dumnezeu, făcând "faptele Tatălui Lui" (Ioan 8, 41) - noi, care ajunsesem prin păcat fii ai diavolului. Cu alte cuvinte: ne-a dăruit înrudirea[39] dumnezeiască. Înrudirea aceasta cu Dumnezeu ne-a fost dată prin Fiul lui Dumnezeu, Hristos Domnul: El, Cel ce este Fiul lui Dumnezeu prin fire, S-a făcut Fiul omului ca noi să fim făcuți fii ai lui Dumnezeu prin har. Puterea prin care a săvârșit aceasta este iubirea dumnezeiască, iubirea sfântă, harul iubirii. Aceasta este cea care înnoiește întreaga ființă omenească și o naște din nou, de la Dumnezeu. Cugetarea? Se înnoiește prin faptul de a se naște pururea din Dumnezeu, ca și cugetare a lui Dumnezeu. Voința? Se înnoiește prin faptul de a se naște ca voință a lui Dumnezeu - căci vrea și ea, totdeauna, ceea ce vrea Dumnezeu. Simțirile sau stările, cele ale sufletului sau ale minții? La fel și cu acestea. Doar astfel putem ajunge fii ai lui Dumnezeu, căci **iubirea** aceasta este o putere făcătoare și îndumnezeitoare, împlinind "marea și cea dintâi poruncă", din toată inima și din tot sufletul, din tot cugetul și din toată puterea. Doar astfel inima se poate umple întreagă de Dumnezeu, asemenea și întreg sufletul, întreaga minte, întreaga putere; doar astfel Dumnezeu le poate preschimba, curăți, transfigura, înnoi, naște din nou, și omul poate ajunge, întreg, fiu al lui Dumnezeu - într-un cuvânt: Dumnezeu îndumnezeiește omul prin puterea îndumnezeitoare a iubirii Lui dumnezeiești. Omul străbate, cu toată ființa lui, întregul drum al mântuirii: de la lepădarea de sine la îndumnezeire, de la nașterea din nou cea de la Dumnezeu la îndumnezeirea cea de la Dumnezeu. E o împlinire personală pe care o trăiește în adâncul și în toată măreția ei; mai mult - e o trăire[40] a lui Dumnezeu care îl umple în întregime pe om, o viață în Dumnezeu, o viețuire prin Dumnezeu. De aceea lumea nu-l vede[41], nici nu-l

39. Literal: filiație dumnezeiască [n.tr.].
40. Experiere a lui Dumnezeu de către om [n.tr.].
41. Pe cel îndumnezeit; nu-l vede îndumnezeit, căci nu e îndumnezeită, n-are "ochi" să-l "vadă" [n.tr.].

cunoaște, nici nu-l poate cunoaște; și de aceea **"nu-L cunoaște"**[42] - căci Dumnezeu nu Se face cunoscut decât dacă trăim noi însine iubirea Lui ca a noastră, ca viață a vieții noastre, ca suflet al sufletului nostru, ca inimă a inimii noastre, ca și conștiință a conștiinței noastre; altfel zis: Hristos nu Se lasă recunoscut decât celui ce trăiește în El și ajunge în El[43]. Întâi de toate, pe calea Sfintelor Taine și a sfintelor virtuți, omul "intră" în Hristos și ajunge să fie Hristos, iar mai apoi trăiește, fără încetare, prin El și datorită Lui, și se face Hristos. La fel, Sfântul Teolog poate spune cu îndreptățire: **"Lumea nu ne cunoaște, fiindcă nu L-a cunoscut nici pe El"**. Căci noi suntem ai Lui: fii ai lui Dumnezeu.

3, 2

"Iubiților, acum suntem fii ai lui Dumnezeu", iar fiii lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt prin aceea că ei "sporesc în creșterea lui Dumnezeu" (Coloseni 2, 19), "la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos" (Efeseni 4, 13); cresc în Biserică și prin Biserică, cresc în trupul Bisericii - "împreună cu toți sfinții" (Efeseni 3, 18). Mântuitorul ne-a dăruit în trupul Lui, al Dumnezeului-om, toate puterile dumnezeiești de-viață-făcătoare trebuincioase nouă pentru a ne "îmbiserici" și pentru a ajunge Biserică: **"Vom fi asemenea Lui** [ομοιοι αυτω εσομεθα]". Această sporire în Hristos și această urmare a lui Hristos sunt cele ce dau omului vederea deplină a Dumnezeului-om, în plinătatea strălucirii tuturor desăvârșirilor Lui dumnezeiești-omenești: **"Fiindcă Îl vom vedea cum este** [καθως εστι]". Cunoașterea cea mai deplină și mai reală, singura cunoaștere cu putință a lui Hristos nu poate veni decât din devenirea-întru-Hristos, din faptul de a ajunge să fii Hristos, din urmarea lui Hristos. Căci doar dacă "umblăm precum Acela a umblat" (I Ioan 2, 6) e cu putință să ajungem ca El.

42. De aceea nu-L cunoaște nici pe Dumnezeu [n.tr.].
43. Ajunge (devine) El: el însuși ajunge să fie Hristos, căci a ajuns mădular al lui Hristos [n.tr.].

3, 3

"Şi oricine şi-a pus în El nădejdea, acesta se curăţeşte pe sine, aşa cum Acela curat [αγνος] **este"**. Cel ce şi-a ales ca ţel urmarea lui Hristos, devenirea întru Hristos, se curăţeşte cu ajutorul puterilor dumnezeieşti, al Sfintelor Taine şi al sfintelor virtuţi. Neîncetat, ţinta lui este de a ajunge **"aşa cum Acela este"**, şi pentru a împlini aceasta îşi pune toată nădejdea Lui în Acela ce are o nesfârşită iubire şi bunăvoire faţă de oameni. Se curăţeşte **"aşa cum Acela curat este"**. Se sfinţeşte "după cum Acela sfânt este" (cf. I Petru 1, 15-16). Se preschimbă în iubire **"aşa cum Acela este"** iubire, se face milostiv după **"cum Acela este"** milostiv; căci dacă Acela S-a făcut aşa cum suntem noi, aceasta e pentru ca noi să ajungem **"cum este El"**; El este "plinătatea Dumnezeirii în trup" (Coloseni 2, 9) - ca noi să putem ajunge plinătate a Dumnezeirii prin duh, prin har. El S-a făcut om ca noi să putem ajunge Dumnezeu: ne-a "curăţit de tot păcatul" (I Ioan 1, 7), ca să putem ajunge curaţi **"aşa cum El Însuşi curat este"** - aceasta este curăţia pe care ne-o dă şi pe care o aşteaptă de la noi. Fiinţa omenească nu-i făcută nici pentru păcat, nici pentru întinăciune, ci pentru Dumnezeu şi pentru curăţia Lui.

3, 4

Păcatul întinează omul şi fiinţa lui - care este dar al lui Dumnezeu şi icoană a lui Dumnezeu. Acesta este principiul întinării şi al pierderii curăţiei, acesta e izvorul a toată necurăţia. A fi curat înseamnă, de fapt, a fi curat de păcat şi întinăciuni; iar aceasta este sfinţenia. Căci doar cu ajutorul puterilor dumnezeieşti, pe care îl primim prin Sfintele Taine şi din sfintele virtuţi, omul se păzeşte curat de tot păcatul. Această curăţie, această sfântă curăţie este legea dumnezeiască a fiinţei omeneşti. Această curăţie nu se caută şi nu se păzeşte decât vieţuind în bine, în iubire, în rugăciune, în dreptate, în smerenie, în post, în înfrânare

şi în toate celelalte virtuţi evanghelice - într-un cuvânt, în sfinţenie, sinteză şi unire a tuturor virtuţilor celor sfinte şi a puterilor harului. Împotriva acestei curăţii, a acestei sfinţenii ca lege - lege dumnezeiască a fiinţei omeneşti - stă **păcatul** ca **fărădelegea** cea dintru început şi de căpătâi. Prin toată fiinţa lui, păcatul se arată ca sfidare a lui Dumnezeu: "Eu nu vreau legea Ta. Nu vreau să ştiu nimic nici despre legea Ta, nici despre Tine. Vreau să fiu departe de Tine, străin de tot ce-i al Tău". Săvârşind păcatul, omul huleşte toate legile lui Dumnezeu, face fărădelege şi, prin fărădelege, anarhie, dezordine şi haos: "Păcatul este fărădelege" - fărădelege împotriva legii lui Dumnezeu. Legea vine de la Dumnezeu, fărădelegea de la diavol; legea lui Dumnezeu este Evanghelia, fărădelegea este păcatul. Acesta nu ştie decât o lege: să stea în afara legii dumnezeieşti şi împotriva legii dumnezeieşti. Prin firea lucrurilor, doar legea şi doar ceea ce e conform cu ea constituie ceea ce este dumnezeiesc, evanghelic; fărădelegea este ceea ce i se împotriveşte, ceea ce nu e dumnezeiesc, ceea ce nu e evanghelic. Aceasta e păcatul - iar tatăl păcatului este diavolul; el este singurul adevărat săvârşitor al fărădelegii. Fărădelegea s-a ivit printre oameni din păcat şi din cauza păcatului. Dar care e legea pentru Dumnezeu Însuşi? Sfinţenia, Iubirea, Dreptatea, Binele, Înţelepciunea şi celelalte desăvârşiri. Dar aceasta este şi legea pentru oameni, căci aceştia sunt icoană a lui Dumnezeu. Legea este aceeaşi, pentru Dumnezeu ca şi pentru oameni: Evanghelia. De aceea numim Evanghelia "Lege", precum tot "Lege" spunem şi puterii de căpătâi izvorâtă din Întrupare, Sfânta Împărtăşanie: "Am primit Legea[44]" - spunem când ne împărtăşim. Cel ce nu vieţuieşte după această lege este un fără-de-lege. **"Păcatul este nelegiuirea"**, virtutea este legiuirea. **"Oricine făptuieşte păcatul săvârşeşte şi nelegiuirea"**.

44. În româneşte spunem: "Am primit credinţa cea adevărată", nu "Am primit Legea; însă şi în româneşte "lege" este sinonim cu "credinţă" (ex: „Lasă legea creştinească/Şi dă-te-n legea turcească...") [n.tr.].

3, 5

"Şi voi ştiţi că El S-a arătat ca să ridice păcatele şi păcat în El nu este [ουκ εστι]". Scopul întrupării lui Dumnezeu-Cuvântul este **"să [ne] ridice păcatele"**, să ne slobozească de fărădelege şi de puterea ei groaznică. Singurul lucru din noi care nu e de la Dumnezeu sunt păcatele noastre; ele sunt cele ce ne împiedică să ne împărtăşim de Dumnezeu, să-L vedem pe Dumnezeu, să-L cunoaştem pe Dumnezeu. De aceea Dumnezeu-Cuvântul S-a arătat, ca **"să ridice păcatele"** noastre şi astfel să ne facă în stare să-L cunoaştem pe Dumnezeu, să-L vedem şi să avem părtăşie cu El. Păcatele reprezintă singura putere ucigătoare de om: dacă n-ar fi ele, omul ar fi cu totul nemuritor. Păcatele sunt cele ce au făcut să intre în moarte şi să devină muritor tot ce este omenesc.

Dar cum poate Domnul să le **"ridice"** (adică să le **"ia asupra Lui"**) fără ca astfel să ajungă păcătos, fără să intre în moarte sau să ajungă muritor? Prin aceea că este - singur El este - fără păcat, şi de aceea păcatul nu-şi poate răspândi în fiinţa Lui puterea ucigătoare de om: moartea. Păcatul este boldul morţii; câtă vreme îl împunge pe om, varsă înlăuntrul lui otravă de moarte; n-a putut însă face la fel cu Dumnezeul-om, pentru că, prin desăvârşirea Lui strălucitoare, Acesta a biruit toate păcatele şi toată puterea lor. În Dumnezeul-om nu este fărădelege, fiindcă în El nu este păcatul. Doar El este omul cel adevărat, întreg în iubirea lui Dumnezeu, în Adevărul Lui şi în Dreptatea Lui, în Binele Lui, în Înţelepciunea Lui şi în celelalte desăvârşiri dumnezeieşti.

3, 6

"Oricine rămâne întru El [ο εν αυτω μενων] **nu păcătuieşte"**, fiindcă El îi dă puterile Lui dumnezeieşti spre a-l păzi de păcat. Căci n-a venit în lumea noastră ca să rămână singur în dreptatea Lui şi în sfinţenia Lui, ci ca să ni le dea în

"părtăşie", să ni le dăruiască, să ni le împărtăşească; S-a făcut om ca toate să fie date omului, oamenilor; S-a făcut trup - trup dumnezeiesc-omenesc: Biserica - pentru ca totul să fie împreună-întrupat cu El, cuprins în El, împreunat ca mădular al trupului Lui, altoit pe El precum mlădiţa pe Tulpină, Tulpina dumnezeiască. Din Tulpina aceasta vin toate puterile dumnezeieşti, sevele de-viaţă-făcătoare ale sfinţeniei şi ale iubirii, ale dreptăţii, ale binelui şi ale înţelepciunii, ale smereniei şi ale păcii, care izvorăsc din Ea către toate mlădiţele, către toţi cei ce sunt în Ea şi **"rămân"**. **"Rămâne în El"** cel ce rămâne în iubirea dumnezeiască, în binele dumnezeiesc, adică în Evanghelia Lui. Cel ce rămâne [ο μενων] se sălăşluieşte, se ţine, trăieşte în El şi datorită Lui **"nu păcătuieşte"**, căci rămâne în El prin sfinţenia lui, care se împotriveşte păcatului şi-l alungă - care-l ucide. Iar sfinţenia nu e nimic altceva decât viaţă în credinţă, în iubire, în rugăciune, în post, în dreptate şi-n celelalte virtuţi. **"Oricine păcătuieşte nu L-a văzut nici nu L-a cunoscut** [ουχ εωρακεν, ουδε εγνωκεν αυτον]".

Păcatul este un întuneric viu, o putere vie şi întunecată: nu îngăduie omului nici să-L vadă, nici să-L cunoască pe Dumnezeu sau cele ale lui Dumnezeu, nici pe Hristos sau cele ce sunt ale lui Hristos. Păcatul îl ţine pe om în necunoaşterea lui Dumnezeu, în absenţa lui Dumnezeu. Nu-L cunoaşte pe Dumnezeu, nu-L recunoaşte, e fără-de-Dumnezeu: "Nu există Dumnezeu" - da, nu există Dumnezeu în păcat. De altfel, toate strădaniile lui caută să dovedească tuturor oamenilor că "nu există Dumnezeu" şi să le impună părerea aceasta, convingerea aceasta. Cei "curaţi la inimă" văd pe Dumnezeu, cei necuraţi însă nu-L văd, nici nu-L cunosc. Păcatul nimiceşte, distruge, duce la moarte sufletul, mintea, inima, toată zestrea omenească de trăiri şi cunoştinţe, iar omul nu-L simte, nu-L vede, nu-L cunoaşte pe Dumnezeu - adică cunoaşterea lui Dumnezeu este pe de-a-ntregul rodul moralităţii, o prefacere, o făptuire etică. Doar din cauza vieţii lui

în păcatul omul nu-L vede și nu-L cunoaște pe Dumnezeu, Îl nesocotește pe Dumnezeu, e un fără-de-Dumnezeu: **"Oricine păcătuiește nu L-a văzut nici nu L-a cunoscut"** pe Dumnezeu, nici cele ce sunt la Dumnezeu - adică pentru o cunoaștere, o simțire și un discernământ nemincinoase este neapărată nevoie ca, mai întâi de toate, să avem vindecarea morală[45]. Omul se vindecă moralicește când, prin împlinirea virtuților celor sfinte, se vindecă el însuși de bolile morale atotvătămătoare - de păcat. Pentru a dobândi o cugetare firească și adevărată, curăția morală ne este neapărat trebuincioasă: **"Așa cum Acela curat este"**. Aceasta se capătă printr-o viețuire evanghelică și sfântă.

3, 7

"Copii, nimeni să nu vă amăgească. Cel ce săvârșește dreptatea [ο ποιων την δικαιοσυνην] **este drept, precum Acela drept este"**. Măsura dreptății este Dumnezeul-om: El este cu desăvârșire **Drept**, și de aceea dreptatea este în El. Doar Cel Drept cunoaște dreptatea cea adevărată, căci doar El o are; fără Hristos, fără **Cel Drept**, nici cugetarea, nici conștiința omenească nu pot cunoaște sau avea dreptatea, căci fără El și afară de El dreptatea nu poate decât să devină un concept, o teorie, o abstracție. Dar în Hristos vedem chipul dreptății înseși, asemănarea, întruparea dreptății celei desăvârșite. Or, ce este dreptatea? Dumnezeul-om, Hristos, El este "dreptatea lui Dumnezeu" - El și Evanghelia Lui; la fel, și cel ce împlinește Evanghelia este drept **"precum Acela drept este"**. Doar prin

45. Vindecarea duhovnicească, prin împlinirea poruncilor; în Ortodoxie, în accepțiunea termenului de "moral, moralitate" n-ar trebui să se strecoare nici un ecou al vreunei perspective în care omul făptuiește autonom, neraportându-se viu la Dumnezeu și la anumite legi și nefăptuind prin împreuna-lucrare cu El; din păcate, termenul e oarecum compromis de teologia scolastică, în care discursul teologiei morale este rupt de teologia despre Dumnezeul Cel viu. Părintele Justin îl folosește în accepțiunea corectă a lui [n.tr.].

dreptate putem cunoaște și recunoaște dreptatea; oamenii ajung drepți **"precum Acela drept este"**, căci El le dă puterea care le trebuie. Omul pune în această făptuire toate puterile lui: și inima, și sufletul, și mintea, și tăria - dar puterea de căpătâi este cea pe care Hristos i-o dă. Ea e cea care face ca omul ce împlinește Evanghelia lui Hristos să aparțină lui Hristos și să se nască din Hristos, din Cel Drept: "Oricine împlinește dreptatea e născut din El" (I Ioan 2, 29). Da, înrudirea duhovnicească cu Hristos și nașterea duhovnicească prin Hristos sunt rodul împlinirii dreptății evanghelicești.

3, 8

În lumea aceasta, omul este ori din neamul lui Dumnezeu, ori din cel al diavolului, adică își trage obârșia și zămislirea cea duhovnicească ori de la Dumnezeu, ori de la diavol. Doar împlinind dreptatea - care nu e altceva decât împreunarea tuturor virtuților evanghelice - omul se zămislește din Dumnezeu; iar împlinind păcatul, se naște din diavol: **"Cine săvârșește păcatul este de la diavolul** [εκ του διαβολου εστιν], **pentru că de la început diavolul păcătuiește"**, iar când omul păcătuiește, păcătuiește de fapt prin diavol - căci n-ar avea păcat, nici direct nici indirect, dacă n-ar avea pe diavolul. Prin fiecare din păcatele lui, omul se unește nemijlocit, în duh, cu diavolul și se naște din el, fiindcă nu-i păcat care să nu vină de la diavolul. Tot păcatul omului este, în aceeași măsură, și al diavolului. Omul săvârșește păcatul din cauza unirii lui, în duh, cu diavolul, căci în diavol există mai dinainte și iese la iveală tot păcatul omului, omul fiind doar împreună-lucrător[46] cu el: diavolul lucrează, omul colaborează. Cel mai bun exemplu este Iuda Iscarioteanul: îndată ce diavolul a intrat în el, au săvârșit împreună cel mai mare păcat din istoria lumii. Păcatele sunt, în egală măsură, lucrurile diavolului. Sfântul Teolog ne binevestește: **"Pentru**

46. Co-laborator.

aceasta S-a arătat Fiul lui Dumnezeu, ca să strice lucrurile diavolului", iar **"lucrurile diavolului"** sunt: răutatea, pizma, ura, desfrânarea și toate celelalte chipuri ale păcatului, de la cel dintâi la cel mai de pe urmă. Prin acestea toate, diavolul lucrează nemijlocit în om ca în propriul său "laborator" ("atelierul diavolului"). Dimpotrivă, mântuirea înlătură toate încuibările lucrării celei diavolești înlăuntrul omului: preface în nimic lucrările diavolului și mântuiește pe om.

3, 9

"Oricine este născut din Dumnezeu nu săvârșește păcat, pentru că sămânța lui Dumnezeu rămâne în acest [σπερμα αυτου εν αυτω μενει]**; și nu poate să păcătuiască, fiindcă este născut din Dumnezeu"**. Împlinind virtuțile, omul **se naște din Dumnezeu**: de împlinește iubirea, se zămislește din Dumnezeu, căci iubirea alungă ura și n-o mai săvârșește (**"nu săvârșește păcat"**); astfel că **se naște din Dumnezeu**, prin mijlocirea celorlalte Sfinte Taine și a celorlalte sfinte virtuți, care vânează tot păcatul și-l alungă, iar omul nu-l mai săvârșește. "Sămânța lui Dumnezeu" cea dintru început se află în sufletul zidit după chipul lui Dumnezeu, în minte, în voința omului; dar sămânța lui Dumnezeu se seamănă din plin înlăuntrul omului, mai ales prin Sfintele Taine și prin sfintele virtuți cele evanghelice. Sfintele Taine și sfintele virtuți sunt de asemenea "sămânța lui Dumnezeu" înlăuntrul omului, care încolțește prin fapte, crește și moare[47]. De pildă, Sfânta Împărtășanie este sămânța lui Dumnezeu; în ea Se găsește întreg Dumnezeul-om. Lucrarea omului face să crească această sămânță în toată ființa lui, în toate gândurile lui, în toate trăirile lui și în firea lui întreagă, să-i străbată întreg sufletul, inima întreagă, mintea întreagă, puterea întreagă și întreaga lui râvnă, întreaga lui neobosită făptuire

47. "Moare" în accepțiunea paulină a termenului: "...ce semeni nu dă viață dacă nu va fi murit" (I Cor. 15, 36) [n.tr.].

evanghelicească. Îngrijindu-se de virtuțile cele evanghelice dinlăuntrul lui, omul face ca "sămânța" lor să treacă de la încolțire la deplina maturitate - la rodirea virtuților; iar pe de altă parte, desființează dinlăuntrul lui tot păcatul și toată puterea păcatului și "nu mai poate păcătui". "Nu mai poate păcătui" fiindcă e născut din Dumnezeu, fiindcă este întreg al lui Dumnezeu și fiindcă întreaga lui ființă se naște neîncetat din Dumnezeu: fiecare gând al lui se naște din Dumnezeu și se preface în gând al lui Dumnezeu, fiecare trăire a lui este trăire a lui Dumnezeu, fiecare faptă a lui este faptă a lui Dumnezeu[48]. "Nu poate păcătui" fiindcă nu-și dorește aceasta; nu-și mai dorește aceasta fiindcă întreaga lui voință (I Ioan 5, 18), toată dorirea lui se nasc neîncetat din Dumnezeu, căci le-a preschimbat în voința lui Dumnezeu, în dorirea lui Dumnezeu. Omului născut dumnezeiește[49] îi este cu totul firesc și logic să facă toate cele ale lui Dumnezeu. După cum, dimpotrivă, omului născut din diavol îi este natural și logic să facă cele ce sunt ale diavolului.

3, 10

"Prin aceasta cunoaștem pe fiii lui Dumnezeu și pe fiii diavolului; oricine nu face dreptate nu este din Dumnezeu,

48. Întâlnirea dintre două persoane (ca și gestul strângerii mâinilor) este o noțiune "bidirecțională": nu e întâlnirea acestuia cu acela sau invers, ci este deodată a amândurora; nu sunt două întâlniri, ci e aceeași întâlnire, ce se iscă între cei doi. La fel, întâlnirea și comuniunea omului cu Dumnezeu pecetluiesc toate cele ale omului - gândul, trăirea, fapta - și le dau o dimensiune dialogală: gândul omului este împreună-gândit cu Dumnezeu, deci nu e doar al lui, ci este "bidirecțional" (ca întâlnirea); la fel trăirea (sentimentul) și fapta. Dar nu gândul omului a fost mai întâi, ci al lui Dumnezeu; deci Dumnezeu e Cel ce primește pe om să împreună-gândească cu El, astfel că gândul omului se naște de la Dumnezeu. Și nu doar gândul, ci "întreaga lui ființă se naște neîncetat din Dumnezeu" [n.tr.].

49. Din Dumnezeu [n.tr.].

nici cel ce nu iubește pe fratele său". Doar prin dreptate și pri dragoste se deosebesc în lumea aceasta **fiii lui Dumnezeu** de fi diavolului: fiii diavolului se recunosc prin nedreptate și ură, pri păcat și prin fărădelege. De fapt, două neamuri sunt în lume aceasta: neamul lui Dumnezeu și neamul diavolului; fiecare om trebuie să aparțină unuia dintre ele: dacă e iubitor al dreptății est din neamul lui Dumnezeu; dacă e iubitor al păcatului, este di neamul diavolului. "Nu este de la Dumnezeu" nu doar cel c săvârșește nedreptatea, ci și cel ce **"nu face dreptate"**; "nu est de la Dumnezeu" nu doar cel ce-l urăște pe fratele lui, ci și **"ce ce nu iubește pe fratele său"**. Acesta e criteriul infailibil evanghelic și dumnezeiesc-omenesc, care arată fără greșeal căreia din cele două neamuri aparține cineva: neamului lu Dumnezeu sau neamului diavolului. Dreptatea și iubirea dreptatea ca împreunare a tuturor virtuților evanghelice, iubire ca putere dumnezeiască ce le înfăptuiește - sunt însemnel copiilor lui Dumnezeu, ale fiilor lui Dumnezeu în această lum Prin acestea și pentru acestea trăiesc ei. Și tot pentru acestea mor Cât despre nedreptate și ură, acestea sunt semnele fiilor diavolulu din această lume; prin acestea și pentru acestea trăiesc, și to datorită acestora mor. Ființa omenească nu intră în neamul lu Dumnezeu, în împărăția lui Dumnezeu, decât dacă dreptatea e este "mai mare decât cea a cărturarilor și a fariseilor" (Matei 5, 20), adică numai dacă e dumnezeiască, dumnezeiesc-omenească, și nu doar omenească și umanistă.

3, 11-12

Pentru Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu, porunca cerească, **porunca dintru început** [sârbescul *prazapovest* = απ αρχης] este iubirea întreolaltă. Această iubire dovedește că omul este de la Dumnezeu și că oamenii sunt de la Dumnezeu atât prin obârșia lor cât și prin nașterea din nou cea duhovnicească. Fără iubirea față de om nu putem cunoaște adevărata obârșie

omului, originea lui precisă, ontologică - și rătăcim în întuneric, căutându-i obârșia printre animalele, elementele și lucrurile lumii acesteia. Iubirea pentru om, iubirea cu fapta îndreaptă către Dumnezeu atât percepția cât și cunoașterea cuiva față de om. Doar atunci poate acela să vadă în Dumnezeu și prin Dumnezeu atât pe sine însuși cât și pe fratele lui, pe care-l iubește; doar atunci descoperă că obârșia sa - ca și obârșia fratelui lui - sunt în Dumnezeu și de la Dumnezeu. De aceea porunca iubirii este totodată și porunca dintru început, "atotporunca" [sârbescul *vsezapovest*] Domnului Hristos. Prin chiar firea ei, iubirea este a Cuvântului și de la Dumnezeu; dar, prin firea lui, și omul este de asemenea al Cuvântului și după chipul lui Dumnezeu - de aceea iubirea, care vine de la Dumnezeu, cea a Cuvântului, a Dumnezeului-om, îi este omului ceva înnăscut, nativ și firesc. Dacă Dumnezeu-Cuvântul S-a făcut om, aceasta este ca să ne arate această înrudire dintre Dumnezeu și om, această unire a lor, în ciuda neasemănării dintre firi și ființe. Dacă vorbim despre neamul omenesc, atunci să știm că fusese vestit **"Să ne iubim unul pe altul"** de la începutul neamului omenesc însuși; dacă vorbim despre noua omenire, despre omenitatea lui Hristos, despre divino-umanitate, atunci să știm, de asemenea, că această vestire fusese tot **"de la început"**, și toate acestea ca să fim conștienți de obârșia noastră dumnezeiască, fiindcă "nu este de la Dumnezeu cel ce nu iubește pe fratele său" (I Ioan 3, 10). Dacă-și iubește fratele, omul simte totdeodată că și el și fratele lui sunt **"de la Dumnezeu"**, și de aceea se poartă dumnezeiește cu fratele lui, căci iubirea este putere dumnezeiască între cei ce se iubesc. Dar dacă urăște pe fratele lui, pierde conștiința și cunoștința obârșiei lui dumnezeiești, atât a aceluia cât și a propriului său suflet. Și face ca sufletul său, conștient sau inconștient, să vină de la diavolul, căci "cine săvârșește păcatul este de la diavolul" (I Ioan 3, 8). Un astfel de om nu consideră nici oamenii nici pe sine însuși drept

făpturi ale lui Dumnezeu, drept **fii al lui Dumnezeu**, și de-aceea se poartă cu ei ca și cu niște ființe neînsemnate sau fără valoare și adesea le distruge, cu o uimitoare ușurătate. Așa a fost Cain, care și-a înjunghiat fratele cel nevinovat, pentru că ura îi întunecase vederea sufletului și nu și-a mai văzut nici fratele cel după trup, nici fratele cel după duh. Prin obârșia sa diavolească, ura l-a înrudit cu diavolul, l-a făcut să se nască după duh din diavolul și din meșteșugirile păcatului, cele ale diavolului, și-a tras toate gândurile și toate dorirele. De aceea era împotriva a tot ce era de la Dumnezeu în fratele său și în primul rând împotriva a tot ceea ce fratele său avea drept; și de-aceea și-a ucis fratele, nevinovat, "pentru că faptele lui erau rele, iar cele ale fratelui lui erau drepte". Răul a ajuns nu doar principala forță creativă a conștiinței și a logicii lui, ci însuși criteriul lui absolut în toate, și de-aceea Cain a fost un ucigaș conștient, un ucigaș ale cărui motive erau "gândite" și "logice": conștient a fost fratricid - deci conștient a fost deicid. Căci pe cele ce erau de la Dumnezeu în fratele său, pe acelea a vrut să le ucidă: dreptatea lui, precum și "faptele lui cele drepte". Nimeni n-a simțit și n-a intuit atât de limpede și atât de deplin ca Sfântul Teolog că în conștiințele noastre omenești totul izvorăște din două obârșii, din două principii: de la Dumnezeu și de la diavol. Tot binele din această lume își are izvorul său primordial în Dumnezeu, precum tot răul în diavolul; la limită, fiecare bine se întoarce la Dumnezeu - la limită, fiecare rău se întoarce la diavolul. Prin toate aceste "fapte rele", Cain și-a asimilat răului toate deprinderile sale, firea și logica sa, și aceasta l-a făcut să se nască și să se înrudească cu cel rău, cu diavolul - de bunăvoie s-a născut în duh de la diavolul: s-a făcut "fiu al diavolului". Dimpotrivă, prin faptele cele bune, omul asimilează binelui toate deprinderile sale, firea sa, logica sa, caracterul său, iar aceasta îl naște din Bine și de la Dumnezeu. Astfel, de bunăvoie, omul se naște duhovnicește de la Dumnezeu, astfel ajunge "fiul lui Dumnezeu".

3, 13

"Nu vă miraţi, fraţilor, dacă lumea vă urăşte". Vă urăște fără motiv, cum și Cain și-a urât fratele. Sau, mai degrabă, vă urăște conștientă de aceasta, cu motive conștiente, căci faptele ei sunt rele iar ale voastre sunt drepte. Răul este rău în aceea că urăște tot ceea ce este binele - și vrea să-l desființeze. Căci aceasta este dorința cea de pe urmă a răului: să nu mai fie deloc bine; e în firea răului să fie totdeauna dușmanul binelui; e în firea diavolului să fie totdeauna dușmanul lui Dumnezeu - căci de-ar înceta să fie, diavolul ar înceta să mai fie diavol iar răul rău. De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne spune: **"Nu vă miraţi"** că răul **urăşte** binele și cel nedrept **urăşte** pe cel drept, căci asta e însăși firea răului și logica lui. Lumea și-a împropriat răul ca fel de a fi [*modus vivendi*] și a proclamat logica răului drept fel de a gândi [*modus cognoscendi*] - deci, drept măsură a toate și a fiecărui lucru: acesta este motivul pentru care lumea urăște tot ce este bine, drept, dumnezeire, Evanghelie, divino-umanitate. Și pe **"voi, de asemenea"**, care sunteți întruparea, personificarea acelora, căci chiar dacă sunteți în această lume, voi sunteți din cealaltă lume, a lui Dumnezeu și a lui Hristos.

3, 14

"Noi ştim că am trecut din moarte la viaţă, pentru că iubim pe fraţi". Iată, întreagă, taina creștinismului: prin iubire am trecut de la moarte la viața cea fără de moarte și veșnică. Iubirea este singura punte ce boltește deasupra prăpastiei morții dintre această lume și cealaltă, dintre această viață trecătoare și viața veșnică. Prin fire, iubirea divino-umană este veșnică; vine, întreagă, din veșnicie și în ea este puterea care ne face nemuritori și veșnici; prin tăria nemuririi, iubirea învinge toată moartea și duce înlăuntrul vieții veșnice. Ea este, de fapt, cea care ne ridică din moartea sufletească și din iubirea păcatului, ea este cea care ne dă viața pentru Dumnezeu și face să viețuim în Dumnezeu.

Prin iubire, creştinii ajung "morţi păcatului şi vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru" (Romani 6, 11). **"Noi ştim"**, suntem conştienţi, că **"am trecut din moarte la viaţă"**, adică faptul că suntem nemuritori şi veşnici. Creştinii au o simţire nouă şi o conştiinţă înnoită atât faţă de ei înşişi cât şi faţă de fraţi: se simt atât pe ei înşişi cât şi pe fraţi ca fiinţe nemuritoare şi veşnice; aceasta le umple inima de o bucurie dumnezeiască, fiindcă iubirea evanghelică este puterea ce preschimbă viaţa în bucurie dumnezeiască. Or, este bucurie mai mare decât să simţi şi să ştii că fiinţa pe care o iubeşti este nemuritoare şi veşnică şi că tu însuţi eşti la fel? În acest mod, doar în acest mod, viaţa încetează să mai fie povară, deznădejde, blestem - şi devine binecuvântare, tresăltare, fericire. **"Noi ştim"** secretul vieţii şi al morţii fiindcă am învins moartea şi am pătruns înlăuntrul vieţii iubirii dumnezeieşti. Iubirea ne-a unit, iarăşi, mai întâi cu Dumnezeu, izvorul a toată viaţa, iar mai apoi cu fraţii noştri, care sunt, de asemenea, veşnici în Dumnezeu.

În afara iubirii se află moartea, muritorul, mortalitatea: **"Căci cine nu iubeşte pe fratele său rămâne în moarte** [μενει εν τω θανατο]". De ce? Pentru că doar iubirea sparge robia egoismului. Ea scoate sufletul din iubirea de sine, din închiderea în sine, din singurătatea egoismului. Doar ea duce la comuniunea cu fratele, câtă vreme este vie, purtătoare de viaţă. **"Cel ce nu iubeşte rămâne în moarte"**, în egoism, în îngustime, în simţirile trecătoare, în gânduri şi stări sufleteşti totdeauna închise în sine însuşi, în captivitatea egocentrismului şi a iubirii de sine. La fel şi sufletul îi putrezeşte în el însuşi, cum îi putrezesc şi gândurile şi cum şi trăirile îi putrezesc şi mor, mor, mor... - din întreg omul acesta duhneşte moartea, "duhoarea morţii". Sufletul care **"rămâne în moarte"** face să transpară moartea din toate gândurile, sentimentele, dorinţele şi stările lui. Din această totală prinsoare a morţii doar iubirea dumnezeiască poate învia sufletul şi îl poate duce la viaţa veşnică. Atunci întreg sufletul se

îmbălsămează cu nemurire. Doar iubirea are iz de nemurire, căci are mireasma lui Dumnezeu. Doar trăind iubirea evanghelică, creştinul ajunge "pentru Dumnezeu buna mireasmă a lui Hristos". Căci Hristos Domnul, care întreg este iubire, răspândeşte întreg nemurirea, iubirea prin care nemurirea rămâne şi trăieşte. De aceea Sfântul Apostol ne binevesteşte: "Noi suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos" (II Cor. 2, 15). Doar iubirea a învins moartea, doar iubirea izbăveşte din moarte. Iubire, cum te vom numi, dacă nu Hristos? Căci El este Cel ce a învins moartea, El este Cel ce prin iubire învinge moartea în tot omul. Iubirea aduce fiinţa omenească la nemurire, căci o umple de viaţă dumnezeiască. Iubirea: această putere care îndumnezeieşte, care ne face dumnezei. Vrei, în această lume, să simţi că eşti nemuritor? Iubeşte pe fratele tău. Iubeşte-i pe oameni ca pe fraţi: în aceasta stă bucuria cea adevărată a vieţii, această bucurie pe care nimeni nu ne-o poate lua, nici în această lume, nici în cealaltă: "Bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi" (Ioan 16, 22). **"Rămâne în moarte"**: rămâne în ceea ce premerge morţii şi o produce, adică în păcate - or, în ele se află iadul şi în iad diavolul, căci el susţine cu înverşunare şi fără răgaz că moartea e ceva firesc şi logic, ceva care trebuie să-şi ia partea sa, ceva cu care nu-i de luptat, căci moartea este o lege naturală, o necesitate. Creştinul este pe de-a-ntregul în cealaltă parte: prin iubire a învins moartea, tot ce îi premerge, tot ce o produce şi tot ce o însoţeşte: păcatele, diavolul, iadul. Căci iubirea este toată virtutea: ea "întâia şi cea mai mare dintre virtuţi", ea trăieşte şi există prin celelalte sfinte virtuţi: rugăciunea, postul, smerenia, pacea, liniştea, milostivirea etc. De aceea cel ce-şi iubeşte fratele se şi roagă pentru el şi posteşte pentru el; de aceea este milostiv faţă de el şi de aceea este simplu, paşnic şi liniştit. Astfel că iubirea, prin mijlocirea tuturor acestor virtuţi, învinge în om tot ceea ce este muritor, adică păcătos, diavolesc şi rău.

3, 15

După cum iubirea este întreaga virtute, așa ura este întreaga patimă. Căci ura face fratelui tot ce-i rău. De fapt, tot ce-i rău ei îi aparține; trăiește din fățărnicie, răutate, bârfă, ținerea de minte a răului, defăimare, ceartă, viclenie, ucidere și din celelalte răutăți. Prin toate acestea săvârșește totdeauna aceeași crimă: ucide trupește și sufletește. Precum iubirea duce la nemurire, așa și ura ucide, aduce moartea: îl ucide întâi pe cel ce-o poartă și-o hrănește; îi ucide sufletul, astfel că cel ce urăște este deja ucigaș - ucigaș de sine însuși, căci prin ură și-a ucis sufletul; și când ura și-a vărsat-o și în uciderea celui pe care îl urăște - iată-l îndoit ucigaș. Totdeauna ura se revarsă doar asupra unei ființe nemuritoare. Prin fire este semănătoare de moarte, este ucigașă - ucigașă de om, căci vânează în cel ce o poartă, în om, tot ceea ce-i nemuritor, dumnezeiesc, veșnic, punând astfel în om sentimentul și conștiința că este pe de-a-ntregul muritor - că, de fapt, n-are suflet nemuritor. Iar când omul nu-și recunoaște sieși un suflet nemuritor, nu-l recunoaște nici celorlalți oameni: pentru el, oamenii sunt ființe muritoare; nu-i în ei nici suflet nemuritor, nici viață fără de moarte, veșnică; de aceea, cel ce urăște este adevărat ucigaș de om: se ucide pe sine însuși și-i ucide pe toți ceilalți oameni. Îi ucide, căci tăgăduiește sufletul veșnic și viața veșnică. Cu adevărat este ucigaș de om, un adevărat călău al omului. De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu scrie: **"Oricine urăște pe fratele său este ucigaș de oameni** [ανθρωποκτονος εστι] **și știți că orice ucigaș de oameni nu are viață veșnică, dăinuitoare în el"**. Neavând **"viață veșnică în el"**, cel ce urăște o neagă și celorlalți oameni; astfel că îi reduce pe toți la ceva trecător, muritor, și în acest chip îi ucide pe toți. Dar totdeauna homicidul este și un deicid; prin urmare, dacă pentru el nu există suflet nemuritor, nici Dumnezeu nu există, căci de-ar avea suflet nemuritor acesta n-ar putea fi decât făptura unui Dumnezeu nemuritor - și pentru că nu există

suflet nemuritor, nu există nici Dumnezeu. **Aceasta este filozofia** despre viață a fiecărui **homicid**, moral sau spiritual: **tot omul** care tăgăduiește pe Dumnezeu și nemurirea sufletului **este un** ucigaș de oameni, moral sau înlăuntrul sufletului lui. **Ucigaș de** oameni este cel ce nu recunoaște nimic veșnic în om, **nimic** dumnezeiesc sau nemuritor - iar astfel este tot cel ce **"urăște pe fratele său"**. Dar totdeauna acest ucigaș de oameni este mai întâi un sinucigaș: **"nu are viață veșnică în el"**. Nu e în el viață veșnică pentru că ura și celelalte răutăți i-au orbit simțul dumnezeiescului, al nemuririi, al veșniciei; pentru că l-au aruncat în afara conștiinței de sine, astfel că nu mai recunoaște nimic dumnezeiesc, nemuritor sau veșnic. În simțirea sa și în conștiința sa L-a ucis și pe Dumnezeu și și-a ucis și sufletul. De aceea este și ucigaș-de-Dumnezeu și ucigaș-de-oameni, și mai întâi de toate sinucigaș.

3, 16-17

Ce-i iubirea? Iubirea îl face nemuritor pe cel pe care îl iubim; iubirea înseamnă dăruire de dumnezeire, de nemurire celui pe care îl iubim - înseamnă a-i dărui viață veșnică, deci înseamnă a-i dărui Adevărul dumnezeiesc veșnic, Dreptatea dumnezeiască, Iubirea dumnezeiască, Veșnicia dumnezeiască și toate celelalte desăvârșiri dumnezeiești. Aceasta este Iubirea cea adevărată, iubirea veșnică și dumnezeiască; este iubirea pe care Iisus Hristos ne-a arătat-o în toată desăvârșirea ei și totodată în realitatea omenească cotidiană - și, în același timp, ne-a dat și puterea trebuincioasă să o trăim ca fiind a noastră. Sfântul Teolog ne binevestește: **"În aceasta am cunoscut iubirea: că El Și-a pus sufletul Său pentru noi, și noi datori suntem** [και ημεις οφειλομεν] **să ne punem sufletele pentru frați"**. Dumnezeul-om Și-a dat viața pentru noi. Din iubire față de oameni S-a dat de bunăvoie morții pe Cruce, ca să ne dăruiască învierea, viața veșnică și nemuritoare, fiindcă a călcat cu moartea

pe moarte. Aceasta este singura iubire adevărată din lumea noastră, singura iubire dumnezeiască, singura iubire veșnică. De aceea **"și noi datori suntem să ne punem sufletele pentru frați"**, adică și noi trebuie să jertfim totul pentru a stărui și a întări în ei sentimentul dumnezeiescului, al nemuririi și al veșniciei, pentru a li-L da pe Dumnezeu, nemurirea și viața veșnică - fiindcă noi nu-i putem convinge de toate acestea decât printr-o jertfire a noastră după chipul celei a lui Hristos. Iubirea cea adevărată este aceea de a-i dărui, de a-i asigura celui iubit nemurirea și viața veșnică. Doar o astfel de iubire poate face să se nască și să se întărească simțirea lui Dumnezeu și a nemuririi; iubirea aceasta este totdeauna jertfă, totdeauna jertfă de sine; totdeauna își dă viața pentru frați. Scara iubirii este imensă; începe cu cele mai mici jertfe și sfârșește cu jertfa de sine. Esențial este ca în fiecare din aceste jertfiri să fie o simțire vie a iubirii pentru fratele, căci această simțire ușurează încuviințarea celui pe care îl iubim și îi stârnește cu ușurință primirea în iubire. Astfel este iubirea cea adevărată, **"iubirea lui Dumnezeu"**, iubirea lui Hristos, iubirea evanghelică: aceasta este cea care îl încurajează pe om în fiecare jertfire pentru fratele. Sfântul Evanghelist ne binevestește: **"Cine are bogăția lumii acesteia și se uită la fratele său care este în nevoie și își închide inima față de el, cum rămâne în acela dragostea lui Dumnezeu?"** Când **"dragostea lui Dumnezeu"** rămâne în inimă, atunci ea este deschisă tuturor fraților spre a le sluji, prin fapte bune, prin rugăciuni, prin posturi, prin dreptate, prin bunătate, prin adevăr, prin milostivire, prin răbdare, prin smerenie, prin pace sau prin toată jertfa de sine, mergând până la a-și da pentru fratele ce-i mai de preț în ființa omenească: sufletul.

3, 18

Căci **"iubirea de Dumnezeu"** trăiește în om și lucrează înlăuntrul lui și-mprejurul lui prin celelalte virtuți dumnezeiești

și puteri sfinte. Prin ele iubirea se arată, se înfăptuiește și se concretizează. Căci acestea sunt lucrarea ei, mărturia ei și autenticitatea ei. Această lucrare și această autenticitate divino-umană sunt cele ce o deosebesc de celelalte așa-zise iubiri, de pseudo-iubiri, abstracte, trecătoare, vanitoase sau umaniste. Iubirea nu-i autentică decât atunci când împlinește pentru frați toate faptele evanghelice: dreptatea, milostivirea, rugăciunea... - acestea sunt semnele ei, pecețile ei de recunoaștere, viața ei. Prin ele, cu ajutorul lor, iubirea trăiește și există. De aceea Sfântul Evanghelist ne binevestește: **"Fiii mei, să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta și cu adevărul** [εν εργω και αληθεια]**. În aceasta vom cunoaște că suntem din adevăr** [οτι εκ της αληθειας εσμεν] **și în fața lui Dumnezeu vom afla odihnă inimii noastre"**. Adevărul lui Dumnezeu este sufletul iubirii dumnezeiești. În el se găsesc toate desăvârșirile dumnezeiești, căci în el se află dreptatea dumnezeiască, bunătatea dumnezeiască și toate celelalte desăvârșiri. Și cu adevărat, acesta **împacă inima** omului, inima care iubește și se jertfește pentru frați; căci toate desăvârșirile dumnezeiești, prin puterile lor dumnezeiești, dezvoltă, îmbogățesc și întind la nesfârșit conștiința fiecărui om de propria sa nemurire, de viața veșnică și deci de nemurirea și viața veșnică a fraților lui.

3, 20-22

Dacă inima noastră ne **osândește** înaintea măreției faptei iubirii dumnezeiești, dacă își spune învinovățindu-se cu smerenie: "Nu, nu sunt în stare să înfăptuiesc o asemenea iubire dumnezeiască", trebuie s-o împăcăm amintindu-i și recunoscând că **"Dumnezeu este mai mare decât inima noastră și știe toate"**. Și, fiindcă este mai mare, El este Cel ce va da inimii noastre prea slabe puterile și curajul de a spori în fapta iubirii: jertfirea de sine. El, care știe toate, știe și când și ce trebuie să dea inimii omului ca să sporească în ea iubirea dumnezeiască, să crească în

creşterea în Dumnezeu, să-l ducă pe om din faptă în faptă şi dintr-o sfântă virtute în alta. Pe toate acestea Dumnezeu le dă prin rugăciune, adică atunci când iubirea devine rugăciune şi rugăciunea aleargă la ajutorul Lui - căci iubirea sporeşte mai ales prin rugăciune. Cu cât mai mare este rugăciunea omului, cu atât mai desăvârşită îi este iubirea - la fel cum iubirea desăvârşită este fapta celor mai mari "rugători": Sfinţii. Sfântul Isaac Sirul ne învaţă adevărul acesta: "Iubirea se naşte din rugăciune". Da, Dumnezeu dă iubirea rugăciunii ca pe cel mai desăvârşit dar al Său - căci "Dumnezeu este iubire" şi, dăruind omului iubirea Lui, cu adevărat pe Sine Însuşi Se dă. În iubirea dumnezeiască, evanghelică, totul ţine de rugăciunea celor ce iubesc: de aceea Sfântul Teolog ne binevesteşte: **"Avem îndrăznire către Dumnezeu şi orice cerem** [ο εαν αιτωμεν], **primim de la El, pentru că păzim poruncile Lui şi cele plăcute înaintea Lui facem** [τα αρεστα ενωπιον αυτου ποιουμεν]". Câtă vreme omul Îi împlineşte poruncile, Dumnezeu împlineşte şi El rugăciunile omului: "Ascultă-L pe Dumnezeu în poruncile Lui - zice Sfântul Ioan Gură de Aur -, ca şi El să te asculte în rugăciunile tale". Omul care păzeşte poruncile dumnezeieşti este totdeauna înţelept, râvnitor, nefăţarnic în rugăciunile lui: ştie ce să facă, când să facă şi cum trebuie să-I ceară lui Dumnezeu - şi totdeauna cere doar ceea ce-i folositor mântuirii sufletului, adică ce este evanghelic, dumnezeiesc, nemuritor, veşnic. Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu tocmai ne-a spus aceasta şi acum ştim secretul rugăciunii: rugăciunea este întru ţinerea poruncilor lui Dumnezeu. Iată regula evanghelică: celui ce ţine poruncile lui Dumnezeu, Dumnezeu îi împlineşte fiecare din rugăciunile lui. De pildă: Sfinţii ţin poruncile lui Dumnezeu, de aceea şi Dumnezeu le împlineşte rugăciunile, fie că sunt în cer ori pe pământ.

3, 23-24

"Şi aceasta este porunca Lui, ca să credem întru numele lui Iisus Hristos, Fiul Său, şi să ne iubim unul pe altul, precum ne-a dat poruncă". E o prescurtare a Evangheliei mântuirii: credinţa în Hristos şi iubirea lui Dumnezeu. Acestea două sunt, de fapt, o singură poruncă, fiindcă alcătuiesc un singur sentiment şi o singură stare: cine crede în Hristos crede pentru că-L iubeşte; prin credinţă sporeşte iubirea şi prin iubire credinţa, căci una sporeşte şi se împlineşte prin cealaltă; sunt "gemeni" duhovniceşti: iubirea sporeşte prin credinţă, dar şi credinţa prin iubire, asemenea: cel ce-L iubeşte pe Domnul crede, de asemenea, în El, o încredere pe care iubirea o face să izvorască în el. Credinţa arată omului taina Dumnezeului-om: cu cât omul Îl cunoaşte mai mult, prin credinţă, pe Iisus Hristos, cu atât mai mult Îl iubeşte, şi cu cât Îl iubeşte mai mult, cu atât mai mult se adânceşte în taina lui Hristos. Mărturie despre aceasta este experienţa evanghelică: Hristos Se sălăşluieşte, prin credinţă, în om, iar prin iubire omul se înrădăcinează în Hristos (Efeseni 3, 17). Această îndoită virtute (iubirea şi credinţa) face să se nască în suflet celelalte virtuţi evanghelice, şi prin toate aceste virtuţi Domnul Se sălăşluieşte în om şi omul în Domnul. De aceea Sfântul Teolog ne binevesteşte: **"Cel ce păzeşte poruncile Lui rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu în el"** - căci prin puterea harului El este prezent în fiecare din porunci ("Domnul e ascuns în poruncile Lui" - spune Sfântul Marcu Ascetul) şi ajută pe toţi cei ce se nevoiesc să le împlinească. Şi totdeauna rămâne în picioare principiul evanghelic al sinergiei divino-umane [teandrice]: omul-Dumnezeu împreună-lucrează cu omul, iar omul rămâne el însuşi - deşi este cu toată fiinţa lui în Hristos Domnul şi deşi "locuieşte în El". La fel cum şi Domnul nostru Iisus Hristos **locuieşte în om** fără să piardă nimic din plinătatea Lui personală; dar această sălăşluire a omului în Hristos şi a lui Hristos în om, această împreună vieţuire dumnezeiesc-

omenească[50] nu există decât prin Duhul Sfânt și în Duhul Sfânt. Tot Duhul Sfânt este Cel ce dă omului puterile harului pentru această viață; Domnul Hristos este prezent înlăuntrul omului prin Duhul Sfânt - de aceea Sfântul Teolog ne binevestește: **"Și prin aceasta cunoaștem că El rămâne în noi** [μενει εν ημιν], **din Duhul pe care ni L-a dat"**. Ceea ce înseamnă că niciodată creștinul nu e singur, căci este sălașul Dumnezeirii Celei Întreit Sfinte. La aceasta ne întoarcem mereu: păzirea poruncilor face ca omul să intre înlăuntrul Treimii [sârbescul *utrojicuje*; să se "întreimizeze"], pentru că îl face să trăiască în Hristos [*uhristovljuje*; să se "hristifice"] și să trăiască în Duhul [*uduhovljuje*; să se înduhovnicească]. Toată viața creștinului este o nevoință continuă și neîmpărtită de a ajunge "hristificat" și "înduhovnicit", îndumnezeit, adică de a ajunge treimic.

50. Literal: simbioză divino-umană [n.tr.].

I IOAN 4, 1-21

[1] Iubiților, nu dați crezare oricărui duh, ci cercați duhurile dacă sunt de la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume. [2] În aceasta să cunoașteți duhul lui Dumnezeu: orice duh care mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup este de la Dumnezeu. [3] Și orice duh care nu mărturisește pe Iisus Hristos nu este de la Dumnezeu, ci este duhul lui antihrist, despre care ați auzit că vine și acum este chiar în lume. [4] Voi, copii, sunteți din Dumnezeu și i-ați biruit pe acei prooroci, căci mai mare este Cel ce e în voi decât cel ce este în lume. [5] Aceia sunt din lume, de aceea grăiesc ca din lume și lumea îi ascultă. [6] Noi suntem din Dumnezeu; cine cunoaște pe Dumnezeu ascultă de noi; cine nu este din Dumnezeu nu ascultă de noi. Din aceasta cunoaștem duhul adevărului și duhul rătăcirii. [7] Iubiților, să ne iubim unul pe altul, pentru că dragostea este de la Dumnezeu și oricine iubește este născut din Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu. [8] Cel ce nu iubește n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că *Dumnezeu este iubire*. [9] Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viață să avem. [10] În aceasta este dragostea, nu fiindcă noi am iubit pe Dumnezeu, ci fiindcă El ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său jertfă de ispășire pentru păcatele noastre. [11] Iubiților, dacă Dumnezeu astfel ne-a iubit pe noi, și noi datori suntem să ne iubim unul pe altul. [12] Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată, dar de ne iubim unul pe altul, Dumnezeu rămâne întru noi și dragostea Lui în noi este desăvârșită. [13] Din aceasta cunoaștem că rămânem în El și El întru noi, fiindcă ne-a dat din Duhul Său. [14] Și noi am văzut și

mărturisim că Tatăl a trimis pe Fiul, Mântuitor al lumii. **15 Cine mărturisește că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne întru el și el în Dumnezeu.** **16 Și noi am cunoscut și am crezut iubirea pe care Dumnezeu o are către noi.** ***Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el.*** **17 Întru aceasta a fost desăvârșită iubirea lui față de noi, ca să avem îndrăznire în ziua judecății, fiindcă precum este Acela, așa suntem și noi, în lumea aceasta.** **18 În iubire nu este frică, ci iubirea desăvârșită alungă frica, pentru că frica are cu sine pedeapsa, iar cel ce se teme nu este desăvârșit în iubire.** **19 Noi iubim pe Dumnezeu, fiindcă El ne-a iubit cel dintâi.** **20** ***Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească.*** **21 Și această poruncă avem de la El:** ***cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său.***

4, 1-3

Ce este **duhul**? Noi nu știm firea[51] duhului, dar îi știm manifestările, și prin aceasta putem spune că duhul este o ființă netrupească, o persoană înzestrată cu minte și libertate. Firea [esența] duhului este tot atât de puțin cunoscută ca și firea [esența] materiei. Amândouă sunt acoperite cu un văl de taină nepătruns. Fără îndoială că esența duhului și esența materiei se descoperă în parte și, într-un anume fel, prin manifestările lor: omul este o ființă alcătuită din duh și din trup; dar, deși duhul este ceea ce-i de căpătâi în om, nici omul însuși nu știe esențialul despre duhul lui. Prin duh gândește, simte, trăiește, privește sau aude - dar nu-și cunoaște esența propriului său duh, nu știe nici în ce constă, nici de unde vine. Prin duh are conștiința de sine

51. Literal: esența [n.tr.].

și de lumea care îl înconjoară - dar nu-și cunoaște esența propriei conștiințe, nici nu știe de unde vine aceasta, nici în ce constă: este taina constitutivă a ființei omenești. Pornind de la existența duhului lui și a manifestărilor lui, omul gândește și existența altor **duhuri**. Există felurite **duhuri**, căci felurite sunt și manifestările lor. De la pogorârea Sfântului Duh, în ziua Sfintei Cincizecimi, Duhul lui Dumnezeu S-a arătat concret oamenilor, cum este și ce este, și astfel le-a dat putința - pentru prima dată - de a se orienta în chip nemincinos în lumea duhului, precum și criteriul care să le facă posibil aceasta. De la Cincizecime știm ce este Duhul lui Dumnezeu, iar știind aceasta știm totodată și ce nu este Duhul lui Dumnezeu. Tot duhul care nu-i ca El, tot duhul care nu-I seamănă și care, mai mult, are și însușiri potrivnice nu e al lui Dumnezeu - acesta e criteriul cel mai sigur. Or, Duhul lui Dumnezeu, Duhul Sfânt, este întreg martor că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu și Domn, Mântuitorul lumii. Toată lucrarea Lui se altoiește pe această mărturisire că Iisus este Omul-Dumnezeu. Sfântul Duh mărturisește aceasta prin toate manifestările Lui, prin toate lucrările Lui, prin toate minunile Lui și prin puterile harului Lui - și aceasta se întâmplă în Biserică, prin oameni de-Duh-purtători, și mai ales prin sfințenia vieții lor.

4, 1

Lumea noastră pământească este sălașul a multe și deosebite duhuri. Pentru creștin nu-i decât o singură cale de a deosebi și de a cerca duhurile. Este extrem de greu să te orientezi asupra lor, căci **deosebirea duhurilor** este deopotrivă darul Sfântului Duh și lucrarea omului - și aceasta este o întreagă știință. Duhul Sfânt este Cel ce dă omului darul "deosebirii duhurilor [διακρισεις πνευματων]" (I Cor. 12, 10), și îl dă prin credință și prin toate celelalte virtuți care împreună alcătuiesc o neîmpărțită lucrare [făptuire] evanghelică; această lucrare

este, întru totul, deopotrivă a harului dumnezeiesc și a liberei străduințe a omului. Trebuie timp ca omul să se obișnuiască și să lucreze întru deosebirea duhurilor: aceasta se dobândește treptat, și doar cei desăvârșiți primesc darul de a discerne duhurile, darul de a se orienta cu toată limpezimea, de a recunoaște și de a observa cu toată limpezimea binele și răul în esența lor. Aceasta ne-o vestește și de-Duh-purtătorul Apostol: "Iar hrana tare este pentru cei desăvârșiți, care prin obișnuință [γεγυμνασμενα][52] au simțurile [τα αισθητηρια] învățate să deosebească [προς διακρισιν] binele și răul" (Evrei 5, 14). Ceea ce vrea să însemne că iscusința deosebirii binelui de rău, a duhurilor bune de cele rele, se capătă prin nevoința duhovnicească, printr-o "gimnastică" spirituală, prin fapte de ascezã. E o pricepere dăruită mai întâi de toate de har, o pricepere prin care se ajunge la acel har al înțelepciunii care singură știe să călauzească cu adevărat în lumea omenească a duhurilor și să deosebească fără greș dacă aceste duhuri sunt sau nu ale lui Dumnezeu. De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu, cu multă dragoste și stăruință, cere creștinilor: **"Iubiților, nu dați crezare oricărui duh, ci cercați duhurile** [δοκιμαζετε τα πνευματα] **dacă sunt de la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume"**. Simțurile creștinilor, cele din afară și cele dinlăuntru - învățate de lucrările "acordate"[53] prin har -,

52. Exercițiu susținut și repetat.

53. Lucrările "acordate" prin/de har: împletite armonios într-un întreg simfonic, potrivite, aduse la un același "numitor comun", unificate. Același har lucrează (împreună-lucrează) cu fiecare putere sufletească și, prin aceasta, le împletește armonios întreolaltă. Lucrarea proprie harului este însă de a converti toate puterile omului la a "funcționa" dialogal, întru întâlnire, de a le scoate din lucrarea lor "solilocvială", închisă în sine. Prin har, toate puterile omului lucrează în planul comuniunii cu Dumnezeu și cu aproapele; odată deprinse să lucreze astfel ["întru întâlnire"] și să se raporteze viu la Dumnezeu și la aproapele, simțurile vor recunoaște lesne orice tulburare în firescul comuniunii cu Dumnezeu și cu ceilalți și vor vădi

pot să spună cu siguranță dacă un anume duh vine sau nu de la Dumnezeu. Simțurile acestea [τα αισθητηρια] lucrează prin mijlocirea tuturor celorlalte virtuți evanghelice "acordate" de har: prin rugăciune, căci toate simțurile ajung rugăciune (și-aceasta este "vederea rugăciunii"); prin iubire, căci totul ajunge iubire; prin milostenie, căci totul ajunge milostenie etc[54]. Dar simțirile neexersate, "ne-acordate" prin har duc lesne la nălucirile proorocilor mincinoși.

4, 2-3

De fapt, ceata duhurilor se împarte în două tabere: cele ce sunt ale lui Dumnezeu și cele ce sunt ale diavolului. De la Dumnezeu sunt cele ce recunosc și mărturisesc că Iisus este Dumnezeu, Cuvântul întrupat, Domn și Mântuitor; de la diavolul sunt cele ce nu recunosc acestea. Toată filozofia diavolului constă în a nu-L recunoaște pe Dumnezeu în lume, a nu recunoaște prezența Lui în lume, a nu recunoaște Întruparea Lui în lume. Ea susține și învață că Dumnezeu nu e nici în lume, nici în om - și cu atât mai mult nu e nici în Dumnezeul-om. Ea pretinde că-i absurd să crezi că Dumnezeu S-ar fi întrupat în om sau că ar fi putut trăi în om. Filozofia diavolului constă în a susține că omul este cu totul fără Dumnezeu, o ființă în care nu

duhul ce a adus tulburarea ca nefiind duh al lui Dumnezeu, ci duh nefiresc. Ceea ce părintele Justin subliniază este că darul deosebirii duhurilor nu lucrează separat, ci ca o rezultantă a tuturor celorlalte virtuți; de aceea îl au doar cei desăvârșiți [n.tr.].

54. Unificarea - prin har - a puterilor sufletești nu duce la o monotonie a sufletului (monotonia dăinuia tocmai când acestea erau lipsite de har și sufletul rămânea închis în el însuși), ci, fiindcă toate lucrează acum același lucru - întâlnirea, interpersonalitatea -, se întâmplă un fel de "comunicare a însușirilor" între virtuți: iubirea devine rugătoare, milostivirea devine rugătoare - deci "toate ajung rugăciune"; la fel pentru celelalte. Toate acestea - iubirea, rugăciunea, milostivirea etc. - denumesc dimensiuni ale unei aceleiași întâlniri [n.tr.].

este Dumnezeu, nici ceva de-al lui Dumnezeu, nici ceva dumnezeiesc, nemuritor sau veşnic; ea susţine, de asemenea, că omul este o fiinţă cu totul trecătoare, cu totul muritoare, care aparţine cu totul lumii animalelor, de care nu se deosebeşte mai întru nimic, şi de-aceea îi este potrivit să viețuiască precum animalele, singurii lui strămoşi legitimi, strămunii lui primitivi, dar şi fraţii lui naturali - aceasta este cu adevărat filozofia lui antihrist, a aceluia ce vrea cu orice preţ să-L înlocuiască pe Hristos, să-I ia locul în lume şi în om. Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu numeşte limpede acest adevăr prin cuvintele: **"În aceasta să cunoaşteţi duhul lui Dumnezeu: orice duh care mărturiseşte** [ομολογει] **că Iisus Hristos a venit în trup este de la Dumnezeu. Şi orice duh care nu mărturiseşte pe Iisus Hristos nu este de la Dumnezeu, ci este duhul lui antihrist, despre care aţi auzit că vine şi acum este chiar în lume** [εν τω κοσμω]**"**. **"Orice duh"**: aceasta poate însemna o persoană sau o învăţătură, o idee, un sistem. Orice învăţătură, orice idee, orice gândire care nu recunoaşte că Iisus este Dumnezeu şi Mântuitor, Dumnezeu întrupat, Dumnezeu-om îşi trage obârşia **de la antihrist**, este "antihristică". Astfel de persoane, astfel de învăţături, astfel de idei există chiar încă de la venirea lui Hristos în lume. De aceea Sfântul Învăţător al tainelor spune despre antihrist că **"acum este chiar** [deja] **în lume"**. Orice om, orice idee din lume care neagă Biserica lui Hristos este **de la antihrist** - fondatorul a toată ideologia anticreştină este anti-Hrist, direct sau indirect. De fapt, toate învăţăturile se pot împărţi în două categorii: cele ce sunt pentru Hristos şi cele ce sunt pentru antihrist. Omul se află în această lume pentru a rezolva de fapt o singură problemă: este pentru Hristos sau împotriva lui Hristos. Şi fiecare om, fie că o vrea sau nu, trebuie să găsească o soluţie: sau este prieten al lui Hristos, sau duşman [ne-prieten] al lui Hristos - o a treia posibilitate nu există: sau cinsteşte pe Hristos, sau Îl urăşte.

4, 4

Lumea aceasta este câmpul închis pe care se dă neîncetat lupta pentru şi împotriva lui Hristos, câmpul de bătălie pe care neîncetat se luptă pentru sau împotriva lui Hristos. Cei ce sunt **"ai lui Dumnezeu"** se luptă pentru Hristos şi îi **"biruiesc"** pe cei ce sunt împotriva lui Hristos; biruiesc prin Hristos Dumnezeu care Se află în ei. Căci, dintotdeauna, singur El este Biruitorul păcatului, al morţii şi al diavolului, al tuturor ce-şi trag obârşia din acestea şi lucrează pentru acestea, fie că e vorba despre ştiinţă, cultură, religie sau artă, filozofie sau orice altă îndeletnicire omenească. Tabăra robilor ideilor anticreştineşti (care, totdeauna, sunt idei anti-Hrist) este numeroasă şi feluritâ - şi luptă împotriva lui Hristos în toate chipurile. "Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduhuri [sub cer]" (Efeseni 6, 12). În această luptă, armele noastre sunt virtutile evanghelice: răbdarea, iubirea de vrăjmaşi, rugăciunea, postul, adevărul, dreptatea, smerenia, pacea etc. (cf. Efeseni 6, 13-18). Doar luptând cu aceste arme putem birui totdeauna cu ajutorul lui Hristos, Cel ce ne iubeşte (Romani 8, 37). De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne binevesteşte: **"Voi, copii, sunteţi din Dumnezeu** [εκ του Θεου εστε] **şi i-aţi biruit** [νενικηκατε] **pe acei prooroci, căci mai mare este Cel ce e în voi decât cel ce este în lume"**.

4, 5

"Aceia sunt din lume [εκ του κοσμου εισι]**, de aceea grăiesc ca din lume şi lumea îi ascultă"**. Le ştim, deci, obârşia: sunt din lume - şi prin duh, şi prin învăţătură; cu toată fiinţa lor şi prin toate îndeletnicirile lor. În toate ale lor se simte lumescul, se simte pământul; toate câte sunt în lume ei le deduc din lume; toate câte subzistă în lume le deduc din elementele lumii:

ierburile, animalele, oamenii, duhurile, trupurile, gândurile, trăirile, voința. De unde vine omul - **"Din lume"**, din elementele lumii, "din natură". Și celelalte ființe? Toate sunt "din natură", **din lume**. Dar duhul omului, dar cugetarea, dar conștiința, dar cunoștința? Deopotrivă "din natură", din pământ, din materie: totul este alcătuit din diversele elemente ale lumii, prin combinațiile lor, prin legăturile lor, prin asocierile lor. În toate câte zic, **"grăiesc ca din lume"**, sunt scufundați în lume și supuși lumii; pentru ei toate miros a țărână, a pământ, a pământesc, a trecător - **"și lumea îi ascultă"**, căci ei spun ceea ce îi place, ceea ce n-o obosește, n-o înfricoșează, nici cu adâncimea, nici cu înălțimea, nici cu nemărginirea. Cugetele lor sunt strâmte ca și lumea, plate precum lumea, scurte precum lumea, mărginite precum lumea; de aceea le putem stăpâni lesne. În toate acestea, lumea e gândită drept ceva străin de Dumnezeu, fără Dumnezeu, ceva unde Dumnezeu nu există, unde Dumnezeu este inutil - ceva ce e împotriva lui Dumnezeu.

4, 6

Dar noi, creștinii, de unde suntem? **"Noi suntem din Dumnezeu** [εκ του Θεου εσμεν]; **cine cunoaște pe Dumnezeu** [ο γινωσκων τον Θεον] **ascultă de noi; cine nu este din Dumnezeu nu ascultă de noi. Din aceasta cunoaștem duhul adevărului și duhul rătăcirii** [το πνευμα της πλανης]". **"Noi suntem din Dumnezeu"** prin duhul nostru cel după chipul lui Dumnezeu; prin Sfântul Botez **"noi suntem din Dumnezeu"** - născuți din nou, născuți în întreagă ființa noastră; sau, mai bine zis, ne naștem neîncetat din Dumnezeu. De credem sau de iubim, de ne rugăm sau de postim sau de săvârșim orice făptuire evanghelică, totdeauna ne naștem **din Dumnezeu**, devenim ai lui Dumnezeu: ne tragem **din Dumnezeu** toate gândurile, întreg sufletul nostru și inima noastră, toată lucrarea, toată viața, toată existența. Și efectiv suntem îndreptățiți să spunem că **"suntem din Dumnezeu"**: dacă viețuim prin Sfintele Taine și prin sfintele virtuți, atunci realmente noi trăim în Dumnezeu, "căci în El trăim și ne mișcăm și suntem" (Fapte 17, 28) - de aceea susținem cu tărie că **"suntem din Dumnezeu"**. Toate câte avem sunt de la Dumnezeu: mintea și sufletul, inima și trupul, bunurile și pregătirile, cugetele și faptele, viața și existența - de aceea cine-L cunoaște pe Dumnezeul Cel adevărat **"ascultă de noi"**, fiindcă recunoaște pe Cel asemenea prin cel asemenea. Tot duhul care n-ascultă de Dumnezeu nu recunoaște nici pe Dumnezeu, nici pe sfinții cei de-Dumnezeu-purtători, nu-i din Dumnezeu, nu-i din Adevăr - e un duh al minciunii, al rătăcirii. Duhul rătăcirii înșeală pe oameni printr-o învățătură mincinoasă despre obârșia lumii și a omului, despre rostul vieții și al morții, despre bine și rău, în general despre tot și despre fiecare lucru în parte. "Când grăiește minciuna, dintru ale sale grăiește" (Ioan 8, 44), iar cei ce ascultă de ei sunt toți aceia care iubesc minciuna. Minciuna de căpătâi, "Tatăl minciunii", este a spune că Hristos nu-i Dumnezeu; iar din aceasta se trage și a doua minciună de căpătâi: că nu există Dumnezeu. Din aceste două minciuni au roit toate celelalte minciuni, din toate vremurile - "duhul rătăcirii" s-a țesut pe ele.

4, 7-8

"Noi suntem din Dumnezeu". Dar în ce chip? Prin iubire. Căci iubirea este deopotrivă puterea făptuitoare dumnezeiască ce face să ne naștem din Dumnezeu, ce ne face fii ai lui Dumnezeu, ce ne face dumnezei, ce ne face ai lui Dumnezeu. **"Dumnezeu este iubire"**, și de aceea iubirea este puterea făptuitoare făcătoare de dumnezeire[55], putere îndumnezeitoare. Dacă iubirea "impregnează" ființa omenească, o "îmbibă" cu puterile dumnezeiești ce fac să renască ființa omenească și o

55. Nu făcătoare a unei alte dumnezeiri, de sine stătătoare, ci - firește - relație - a dumnezeirii prin participare la Dumnezeire (n.tr.).

preface într-o ființă nouă, un suflet nou, o inimă nouă, o minte nouă, o viață nouă. Atunci toate gândurile sunt din Dumnezeu, ca și toate simțirile și faptele - și această ființă înnoită Îl cunoaște pe Dumnezeu într-un fel nou, cel mai adevărat și cel mai convingător. Doar o asemenea unire adevărată și organică cu Dumnezeu, pe care o căpătăm când ne naștem prin iubire din Dumnezeu - doar această naștere ne poate aduce adevărata cunoștință de Dumnezeu. Dacă omul nu se naște prin iubire din Dumnezeu, nu-L poate cunoaște pe Dumnezeu; dar dacă nu-L cunoaște pe Dumnezeu, nici nu-L poate recunoaște. Pentru că Dumnezeu este iubire, iubirea ne leagă, ne apropie duhovnicește și ne unește cu toate fâpturile lui Dumnezeu - și mai întâi de toate cu oamenii. Cel ce-și iubește fratele Îl are pe Dumnezeu, Îl cunoaște pe Dumnezeu, căci se naște din Dumnezeu; cel ce nu-și iubește fratele nu-L are pe Dumnezeu, nu-L cunoaște pe Dumnezeu, nu vede în oameni ființe dumnezeiești, ființe după chipul lui Dumnezeu, căci nu e născut din Dumnezeu. Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne binevestește: **"Iubiților, să ne iubim unul pe altul, pentru că dragostea este de la Dumnezeu și oricine iubește** [ο αγαπων] **este născut din Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu. Cel ce nu iubește** [ο μη αγαπων] **n-a cunoscut pe Dumnezeu** [ουκ εγνω τον Θεον], **pentru că Dumnezeu este iubire** [ο Θεος αγαπη εστιν]". Căci din iubire vine nașterea dumnezeiască și cunoștința dumnezeiască a omului; fără iubire, omul nu se naște din Dumnezeu, nici nu cunoaște pe Dumnezeu: nu-i decât un neștiutor de Dumnezeu - un fără-de-Dumnezeu.

4, 9

"Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viață să avem [ινα ζησωμεν δι Αυτου]". Cu adevărat, dragostea lui Dumnezeu nu s-a putut arăta mai bine

dinaintea oamenilor decât în aceasta: trimițând în lume pe Dumnezeu Cuvântul, ca oamenii să poată trăi prin El. Viața lui Dumnezeu a devenit a noastră, s-a făcut viață a oamenilor prin întruparea Cuvântului; Cuvântul S-a făcut om pentru ca omul să primească viața lui Dumnezeu, ca această viață să-l învețe și să-i aducă puterile trebuincioase spre a-și împlini viața pământească în condiția umană. Ce-i viața dumnezeiască? Viața lui Iisus Hristos pe pământ. În ce stă viața dumnezeiască? În a vieții prin Adevărul dumnezeiesc, prin Iubirea dumnezeiască, prin Dreptatea dumnezeiască, prin Sfințenia dumnezeiască și prin celelalte însușiri dumnezeiești. Acestea toate sunt puterile dumnezeiești de-viață-făcătoare pe care Dumnezeul-om le-a adus în lumea noastră omenească și pe care le-a preschimbat în viața noastră omenească[86]. A intrat înlăuntrul vieții noastre, a adus puterile vieții lui Dumnezeu și a preschimbat astfel viața noastră omenească în viață dumnezeiască. Dumnezeu-Cuvântul a devenit Dumnezeu-omul pentru ca viața noastră să poată ajunge viața lui Dumnezeu - în aceasta stă întreaga taină a iubirii dumnezeiești pentru noi oamenii; astfel a dezlegat Dumnezeu-omul, în cel mai desăvârșit chip, problema vieții omenești. Datorită acestei vieți dumnezeiești putem spune că oamenii sunt făcuți după chipul lui Dumnezeu, căci dacă oamenii ar fi trăit prin puterea chipului lui Dumnezeu și prin dorirea de Dumnezeu, ar fi crescut, din ce în ce, în plinătatea vieții lui Dumnezeu; ar fi rămas astfel pentru totdeauna în rai, căci raiul nu-i nimic altceva decât viață pentru Dumnezeu și viață prin Dumnezeu: viața dumnezeiască. De cum omul a făcut să intre păcatul în el, în viața lui, a început să-și preschimbe viața în viața diavolului - a trăi în păcat înseamnă a trăi prin diavolul, căci diavolul nu trăiește decât prin păcat. Vrei să știi din ce trăiește diavolul? Săvârșește păcatul și vei afla, căci în păcat se află tot misterul vieții lui. Diavolul este întreg în păcat, nu știe nimic afară de

86. A făcut ca acestea să fie conținutul vieții noastre [n.tr.].

păcat, iar acolo unde-i diavolul, acolo este și iadul. Iadul nu-i nimic altceva decât a trăi în păcat. Cu adevărat doar două sunt posibilitățile ce se oferă vieții omenești, pe pământ și în cealaltă lume, iar acestea sunt viața dumnezeiască și viața diavolească, a iubi pe Dumnezeu și a iubi pe diavolul - acestea sunt singurele două categorii ale existenței omenești în lumea aceasta ori în cealaltă, acestea sunt cele două determinante veșnice ale ființei omenești. Omul nu poate absolut nimic în afara acestora: de-ar putea să se elibereze din acestea, ar înceta să mai fie o ființă omenească.

"Ca prin El viață să avem" - prin Hristos. Și când putem să trăim prin El? Când trăim prin Adevărul Lui, prin Iubirea Lui, prin Dreptatea Lui, prin Bunătatea Lui - într-un cuvânt: când trăim prin Evanghelia Lui, prin Biserica Lui. Căci în Biserică nu se află doar Evanghelia Lui, ci și El Însuși, minunatul Dumnezeu-om, cu toate desăvârșirile Lui și cu toate sfintele Lui puteri și virtuți. Și mai este ceva: este și un mijlocitor; Biserica este Trupul veșnic viu al Dumnezeului-om, Hristos, organismul Lui veșnic viu, iar membrii Bisericii sunt moleculele și celulele acestui organism; și toate trăiesc prin El, Dumnezeul-om; trăiesc dintr-Însul și printr-Însul. De aceea vestea cea mare a Sfântului Ioan, "Fiul Tunetului", - **"Ca prin El viață să avem"** - se împlinește neîncetat în Biserică, în toate mădularele ei, de la începuturi și până astăzi; căci toate [mădularele Bisericii] trăiesc într-Însul și printr-Însul. Este un singur și neîntrerupt proces al vieții dumnezeiești, în care intrăm prin Sfintele Taine; iar prin sfintele virtuți rămânem pentru totdeauna în El, căci Biserica nu-i altceva decât Dumnezeu-omul înnoit în toate veacurile, și întru El este viața dumnezeiască.

4, 10

"În aceasta este dragostea, nu fiindcă noi am iubit pe Dumnezeu, ci fiindcă El ne-a iubit pe noi [ηγαπησεν ημας] **și**

a trimis pe Fiul Său jertfă de ispășire pentru păcatele noastre [ιλασμον περι τον αμαρτιων ημων]". Ca păcătoși și întru stricăciune, s-ar fi căzut ca noi să fim cei care să arătăm primii iubire lui Dumnezeu, care neîncetat ne-a copleșit cu binefaceri atât de mari. Către un Binefăcător atât de neobosit și mărinimos, iubirea s-ar fi căzut să ne fie datoria cea dintâi - dar noi nu L-am iubit deloc, căci păcatele noastre ne-au făcut atât de dușmani lui Dumnezeu, încât tot ce venea de la Dumnezeu ne exaspera. Păcatul este împotrivire față de Dumnezeu; mai mult: păcatul este ură de Dumnezeu. Duși de iubirea de păcat, oamenii iubesc păcatele și dulceața lor și-L urăsc pe Dumnezeu și tot ce-I este închinat Lui. Cel ce iubește păcatul nu-L poate iubi pe Dumnezeu, căci din fire păcatul este o putere ce se împotrivește lui Dumnezeu, ostilă lui Dumnezeu, antagonistă lui Dumnezeu. De când s-au supus de bunăvoie păcatului, oamenii duc în ei această putere ce se luptă cu Dumnezeu, ce se opune neîncetat lui Dumnezeu - ce-L urăște pe Dumnezeu. Cu vremea, puterea aceasta le amorțește sufletul, iar acesta nu-L mai simte pe Dumnezeu, nu-L mai recunoaște pe Dumnezeu; începe să spună că Dumnezeu nici nu există. La urma urmelor, iubitorii de păcat sfârșesc totdeauna în a-teism și în anti-teism: în refuzul lui Dumnezeu și în lupta împotriva lui Dumnezeu și împotriva a tot ce este din Dumnezeu.

Iubirea lui Dumnezeu pentru oamenii păcătoși este cea mai mare dintre minunile milostivirii dumnezeiești. Doar această dragoste putea **să-L trimită pe Fiul** lui Dumnezeu într-o lume omenească potrivnică lui Dumnezeu, pentru a-i mântui pe oameni de păcat, printr-o faptă de nesfârșită iubire față de om. În toată persoana Lui, Hristos reprezintă și este adevărata iubire față de om - de aceea Se și numește "singurul Prieten al omului" și "Dumnezeul iubirii de oameni". Căci în aceasta stă dragostea: în **a milui** pe păcătos și a înfiera păcatul; în a mântui pe păcătos și a desființa păcatul; a distinge păcatul

de om, pentru a putea să-l miluiești pe om și să condamni păcatul - în aceasta stă singura iubire nemincinoasă de om. Omul-Dumnezeu, prin iubirea Lui de oameni, este întreg **jertfă de ispășire** [ιλασμος] pentru păcatele noastre, este întreaga milostivire, întreaga com-pătimire, întreaga îndurare - în aceasta și prin aceasta este [El] mântuirea. S-a milostivit de neamul omenesc cum nimeni n-ar fi putut să-și închipuie vreodată, căci doar Dumnezeul iubirii de oameni a putut gândi și săvârși un chip atât de desăvârșit de a mântui oamenii din păcat: prin Omul-Dumnezeu, prin viața Lui, de la naștere și toate câte au urmat, trecând prin moartea cea de pe Cruce, Învierea și Înălțarea Lui - pentru a mântui pe oameni de păcat, de moarte și de diavol. Aceasta este iubirea cea adevărată, care nu are nimic deopotrivă cu ea; aceasta este iubirea de om și cu îndreptățire poartă acest nume; aceasta este, cu adevărat, singura **milostivire** nemincinoasă către oameni. El este, deci, singura jertfă de ispășire înaintea lui Dumnezeu pentru păcatele neamului omenesc. Doar jertfa cea nesfârșită a lui Hristos pentru păcatele neamului omenesc, în iubirea Lui de om, Îl putea face milostiv pe Dumnezeu față de acest neam îndărătnic și împietrit în iubirea lui față de păcat. Printr-o nesfârșită faptă de iubire pentru om, pentru a-l mântui de păcat, Dumnezeul-om S-a făcut și a rămas pentru totdeauna **"jertfă de ispășire pentru păcatele noastre"**.

4, 11

"Iubiților, dacă Dumnezeu astfel ne-a iubit pe noi [ηγαπησεν ημας], **și noi datori suntem să ne iubim unul pe altul** [οφειλομεν αλληλους αγαπαν]". Hristos este chipul iubirii, al iubirii de om, iar acest chip este desăvârșit și atotdesăvârșit. Pentru că am cercat[57] și cercăm neîncetat, în Hristos, această iubire pe care n-o merităm câtuși de puțin, datori suntem, întru această iubire, prin această iubire și din cauza

57. Am experiat [n.tr.].

acestei iubiri, să ne iubim unii pe alții. Aceasta este iubirea cea nouă și porunca cea nouă a iubirii: nouă, pentru că El iubește pe om chiar și în păcat; nouă, pentru că Se milostivește spre păcătos, deși îi înfierează păcatul; nouă, pentru că nu-i pierde pe păcătoși pentru păcatele lor, ci pierde păcatul și-l mântuie pe păcătos. Fiindcă iubirea aceasta a lui Hristos este atât de desăvârșită și mântuitoare, ajunge să fie întâia datorie a creștinilor: **"Datori suntem să ne iubim unul pe altul"**. Căci de împlinim această datorie, ne facem următori lucrării Dumnezeului-om: mântuirea oamenilor; ne mântuim și pe noi înșine, și pe ceilalți - sau, mai bine zis: ne mântuim pe noi înșine prin ceilalți. Mântuirea este "prelungirea" iubirii lui Hristos în toți cei ce cred în El. Ne mântuim de păcat, de moarte și de diavol prin iubirea lui Hristos, prin iubirea lui Hristos pentru oameni.

4, 12

"Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată, dar de ne iubim unul pe altul, Dumnezeu rămâne întru noi [ο Θεος εν ημιν μενει] **și dragostea Lui în noi este desăvârșită** [τετελειωμενη]". Iubirea e cea care-L face pe Dumnezeu să se coboare în suflet, care prin El va trăi; astfel că-L va putea vedea pe Dumnezeu, care altminteri rămâne nevăzut. Din iubire Dumnezeu S-a făcut om, S-a întrupat. Așa și omul: prin iubire ajunge dumnezeu, se face dumnezeu, ajunge "dumnezeu după har". Din iubire Dumnezeu Cel nevăzut S-a făcut întrupat și văzut; căci puterea dumnezeiască e o putere de întrupare: îl mută pe cel ce iubește în cel ce este iubit, îl face să prindă trup în el, le unește viețile întru una, sufletele întru unul singur, inimile întru una singură; iar ei se simt una, deși rămân două personalități deosebite. Așa se întâmplă și cu toți cei ce alcătuiesc Biserica: prin iubirea întreolaltă se întrupează unul în celălalt, unul în toți și toți în unul; trăiesc unul în celălalt: unul în toți și toți în unul; la fel, cugetă, simt, lucrează împreună, în chip comunitar, "cu

toți sfinții" (Efeseni 3, 18). Aceasta se spune și în Faptele Apostolilor: "Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una și nici unul nu zicea că ceva din averea sa este al său, ci toate le erau de obște" (4, 32). Omul care cearcă iubirea lui Hristos L-a sălășluit pe Dumnezeu în sufletul lui: viețuiește cu El, cugetă cu El, simte cu El, lucrează cu El - într-un cuvânt: **"Domnul sălășluiește în el"**. De aceea pentru el Dumnezeu este trăirea lui imediată[58], realitatea lui imediată, cercarea lui imediată, experiența lui proximă. Și câtă vreme Dumnezeu locuiește în om, îi desăvârșește acestuia și iubirea pentru aproapele, căci iubirea dumnezeiască se revarsă din ce în ce mai mult din Dumnezeu în sufletul omenesc, și aceasta[59] crește, ajungând prin celelalte sfinte virtuți o iubire mai desăvârșită - până într-aceea că, în cele din urmă, toată ființa omenească ajunge iubire. Atunci iubirea nu mai cunoaște hotare - căci **"Dumnezeu este iubire"**, și de aceea iubirea dumnezeiască nu are margine. Prin iubire Dumnezeu Se sălășluiește în sufletul omului, și de aceea iubirea aceasta este desăvârșită.

4, 13-15

"Din aceasta cunoaștem că rămânem [μενομεν] **în El și El întru noi, fiindcă ne-a dat din Duhul Său** [εκ του Πνευματος αυτου]". Încă o experiență directă a Duhului Sfânt: când a venit în viața noastră ca Dumnezeu-om, L-a adus și pe Sfântul Duh. Încă de la Cina cea de Taină, Mântuitorul făgăduise tuturor sfinților Săi Ucenici - și, prin ei, tuturor celorlalți ucenici - că Duhul Sfânt va da mărturie pentru El (Ioan 15, 26). Ei bine, această făgăduință s-a împlinit: Domnul Hristos dă pe Sfântul Duh Ucenicilor Săi, iar Acesta îi umple de această simțire, de această cunoștință și de această încredințare că Hristos este Dumnezeul-om și Mântuitorul; și Acesta [Duhul Sfânt] a rămas

58. Proximă; cea mai la îndemână [n.tr.].

59. Iubirea din sufletul omenesc [n.tr.].

- cu toată ființa Sa, cu toată sfințenia Sa și cu toate puterile Sale cele sfinte - în Biserică, și continuă să fie în ea; iar noi, rămânând în Biserică, rămânem în El, prin sfințenia Lui și prin puterea Lui cea sfântă. De aceea Sfântul Teolog ne binevestește că viața este în Hristos, că viața este în Duhul Sfânt, că viața este în Preasfânta și nedespărțita Treime. Duhul Sfânt este Cel ce ne dă vederea cea duhovnicească, prin care vedem că Dumnezeu Tatăl a trimis pe Fiul Său ca să mântuiască lumea, și deci întreaga Sfântă Treime participă la mântuirea lumii. Oricare ar fi modul nostru de a ajunge la Hristos și la lucrarea Lui de mântuire, totdeauna simțim și vedem că El este Fiul lui Dumnezeu, trimis de Dumnezeu Tatăl Însuși, pentru a împlini mântuirea lumii. Aceasta este ceea ce au văzut și aceasta este ceea ce au simțit, fiecare în parte, martorii oculari ai întrupării Fiului lui Dumnezeu, și de aceea Sfântul Martor spune: **"Și noi am văzut și mărturisim că Tatăl a trimis pe Fiul, Mântuitor al lumii"**. Hristos, în iubirea lui nesfârșită pentru om, a împlinit mântuirea lumii prin bunăvoirea Tatălui și cu împreună-lucrarea Sfântului Duh; însă această lucrare a Lui este o lucrare într-atât de personală încât El și poartă numele de Mântuitor [Σωτηρ] - căci aceasta înseamnă numele lui Iisus; nici Tatăl nici Sfântul Duh n-au fost numiți "Iisus". Prin toată lucrarea de mântuire împlinită de Iisus, este limpede că El este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, că într-adevăr este Cea de-a doua Persoană a Sfintei Treimi, că este cu adevărat Dumnezeu-Cuvântul. Cel ce vede aceasta și o mărturisește este întreg în Dumnezeu Mântuitorul și Dumnezeu este întru el, căci această vedere îl minunează - și împlinește cu bucurie toate poruncile mântuirii, Dumnezeu Mântuitorul Însuși fiind prezent în sfinții Săi prin puterile Lui mântuitoare. De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne binevestește: **"Cine mărturisește** [ομολογηση] **că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne întru el și el în Dumnezeu"**.

4, 16

"Și noi am cunoscut și am crezut iubirea pe care Dumnezeu o are către noi". Noi am cunoscut iubirea lui Dumnezeu prin Mântuitorul. Până atunci, de fapt, nu știam ce este iubirea cea adevărată - însă prin Mântuitorul am **cunoscut** adevărata **iubire**: de când a mântuit oamenii de păcat, de moarte și de diavol. Până la El aveam doar povești și fabule despre iubirea lui Dumnezeu - prin Mântuitorul, iubirea a intrat cu adevărat pentru întâia oară în lumea noastră; și atunci am **cunoscut iubirea** dumnezeiască și **am crezut** în El. Căci noi, mizerabili și lași robi ai morții, ai păcatului și ai diavolului, în ce am fi putut avea încredere - și să credem - dacă nu în Cel ce ne-a mântuit de această întreită putere de distrugere și de pierzare universală: păcatul, moartea și diavolul? Mântuitorul ne-a descoperit că Dumnezeu este iubire și că vine - din iubire și prin iubire - să rămână în om și să-l mântuiască de moarte, de păcat și de diavol. Ne-a descoperit, de asemenea, că astfel dă El omului puterile trebuincioase pentru ca el să rămână în Dumnezeu prin iubire și să împreună-lucreze la mântuirea lui, trăind în iubire prin poruncile lui Dumnezeu. Până la arătarea Dumnezeului-om, Hristos, și până la mântuirea lumii, pe care a împlinit-o, nu puteam nici spune, nici dovedi că Dumnezeu este iubire; dar cu Dumnezeul-om și prin Dumnezeul-om, aceasta devine cel mai evident adevăr, întâiul adevăr și întâia realitate - un adevăr pe care fiecare îl poate verifica prin propria lui experiență, prin propria sa cercare: Dumnezeu Se sălășluiește prin iubire în om și îl mântuiește prin iubire - și tot așa, prin iubire omul se sălășluiește în Dumnezeu și se mântuiește prin iubire. Sfântul Evanghelist proclamă cea mai mare și mai concretă veste a Noului Testament: **"Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire** [ο μενων εν τη αγαπη] **rămâne în Dumnezeu** [εν τω Θεω μενει] **și Dumnezeu rămâne întru el"**.

4, 17-18

"Întru aceasta a fost desăvârșită iubirea [τετελειωται η αγαπη] **Lui față de noi, ca să avem îndrăznire în ziua judecății". "Întru aceasta"**: că Dumnezeu sălășluiește în noi și că este iubire, că noi, cei ce sălășluim în Dumnezeu, creștem neîncetat în iubire și că întru ea ne desăvârșim, fără margine sau hotar. Atotputernică forță dumnezeiască, iubirea pierde tot păcatul din noi și ne păzește într-o viață sfântă, într-o viață dumnezeiască, dându-ne libertatea de a nu ne mai înfricoșa de Ziua Judecății. Desigur, suntem în lumea răului și a păcatului - dar nu ne mai temem nici de rău, nici de păcat, căci noi trăim prin Hristos Dumnezeu: El este Cel ce biruiește în noi, prin puterile Lui dumnezeiești; Cel ce biruiește tot răul, Cel ce pierde tot păcatul. Noi nu suntem din lume, dar trăim prin Hristos în lume - și în acest chip pierdem păcatele și răul nostru: **"Fiindcă precum este Acela, așa suntem și noi, în lumea aceasta"**. Viața Lui în această lume este chip, pildă și model pentru viața noastră în această lume. Deși scrie la multă vreme de la Înălțarea la ceruri a Mântuitorului, Sfântul Teolog vorbește la prezent: **"Așa să fim și noi în lumea aceasta, precum Acela este"**. Ne descoperă astfel această mare taină: că Domnul Hristos continuă să viețuiască în lume prin Biserică - pentru că rămânând în ea, continuă să rămână cu noi în această lume. Este contemporan cu fiecare din cei ce alcătuiesc Biserica aceasta pământească, de-a lungul tuturor veacurilor. De aceea fiecare generație de credincioși poate spune dimpreună cu Fiul Tunetului: **"Să fim și noi în această lume precum Acela este"**. În lumea aceasta trăim prin El: **"Precum este El"**, în Adevăr, în Dreptate, în Iubire, așa și noi. Tot ce e al Lui e al nostru. Căci pentru noi S-a sălășluit în Biserică și Se dă pe Sine Însuși neîncetat, mai ales în sfânta taină a Împărtășaniei, precum și în celelalte Sfinte Taine și sfinte virtuți. Se dă întreg pe Sine Însuși, iar noi putem viețui în această lume cum a viețuit El: evanghelic, dumnezeiesc-omenește[60].

60 Divino-uman, teandric [n.tr.]

Pentru ucenicii lui Hristos, regula de căpătâi a Evangheliei este: **"precum Acela** [καθως Εκεινος]", așa și noi să trăim; **"precum Acela"**, așa și noi să gândim; **"precum Acela"**, așa și noi să simțim; **"precum Acela"**, așa și noi să lucrăm; **"precum Acela"**, așa și noi să vedem lumea aceasta și pe toate celelalte. Iubirea dumnezeiască a lui Hristos este cea care ne poartă prin toate acestea și care ne păzește în toate acestea - de aceea n-avem frică, de aceea n-avem teamă nici de moarte, nici de păcat, nici de diavol, nici de chinuri, nici de durere, nici de pătimire. În iubirea lui Hristos sunt prezente toate puterile dumnezeiești ale lui Hristos, deci de ce ne-am mai înfricoșa? De moarte, de păcat, de iad ori de puterile răului și ale iadului? Câtă vreme iubirea aceasta, tot mai desăvârșită, este în noi, ea pierde toată frica. De aceea creștinii sunt adevărații eroi ai lumii acesteia: doar ei au putut birui, fără frică, pe toate câmpurile de luptă ale lumii. Singura cale prin care iubirea lui Hristos se desăvârșește în noi e o cale lungă și grea, fiindcă această cale e alcătuită din toate celelalte virtuți evanghelice - căci iubirea evanghelică nu crește, nu trăiește, nu se desăvârșește decât prin celelalte virtuți evanghelice: prin rugăciune, post, smerenie, pace, îndelungă-răbdare, nădejde, credință etc. Pe această cale se merge, se obosește și se cade - însă aceasta e singura care ne poate duce la iubirea desăvârșită. De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu ne binevestește: **"În iubire nu este frică, ci iubirea desăvârșită** [η τελεια αγαπη] **alungă frica, pentru că frica are cu sine pedeapsa, iar cel ce se teme nu este desăvârșit în iubire** [ου τετελειωται εν τη αγαπη]".

4, 19

"Noi iubim pe Dumnezeu [αγαπωμεν τον Θεον], **fiindcă El ne-a iubit cel dintâi** [πρωτος ηγαπησεν ημας]". E răspuns la întrebarea: De ce Îl iubim pe Hristos? Îl iubim fiindcă El ne-a iubit mai întâi. Cum? Întru aceea că pentru noi și în locul nostru

a biruit moartea, păcatul și pe diavol, întru aceea că ne-a dăruit nemurirea și viața veșnică. **Aceasta este singura iubire adevărată**; toate celelalte iubiri nu sunt adevărate decât în măsura în care își au obârșia în această iubire, în măsura în care sunt precum aceasta. Iubirea noastră de Hristos este răspunsul firesc la iubirea de om a lui Hristos: nici o iubire de pe pământ nu e atât de justificată și îndreptățită ca iubirea noastră pentru Hristos. Cine n-are iubire de Hristos e oare într-adevăr om? Mai rămâne om? E semn că ceva s-a stricat înlăuntrul lui. Ceea ce are el mai de preț, mai înalt, mai omenesc, ceea ce l-a făcut să fie om, a degenerat în ceva hidos, în ceva monstruos, pecetluit în întregime cu un fel de pecete a răului, a diavolescului - ceva în care se găsește întreg iadul și moartea. Acum ni se limpezesc aceste ciudate cuvinte al Apostolului cel mare: "Dacă cineva nu iubește pe Domnul, să fie anatema!" (I Cor. 16, 22). Căci în afara iubirii față de Dumnezeul-om nu este binecuvântare pentru ființa omenească, nu e pace, nu e bucurie, nu e Adevăr, nu e Dreptate, nu e Nemurire, nu e Veșnicie, nu e Rai, nu e Sfințenie.

4, 20-21

Iubirea de Hristos se deschide în iubirea de aproapele, în iubirea de adevăr, în iubirea dreptății, în iubirea binelui, în iubirea sfințeniei, în iubirea păcii, în iubirea curăției - în iubirea a tot ce-i dumnezeiesc, a tot ce-i netrecător, a tot ce-i veșnic. Toate iubirile acestea sunt dumnezeiești, sfinte și veșnice, fiindcă rădăcina lor este dumnezeiască, sfântă și veșnică - fiindcă rădăcina lor este iubirea de Hristos; toate sunt manifestări firești și de neocolit ale iubirii de Hristos. Toate aceste iubiri sunt obiectivarea și proiecția aceleia, întruparea și împlinirea aceleia, viața și chipul de a fi al aceleia; fără ele nu există iubire dumnezeiască - iar unde nu-i iubire adevărată de Hristos, nu-i nici adevărată iubire dumnezeiască, nici adevărată iubire de om. Hristos este Dumnezeu-omul, iar iubirea către El este totdeauna

deopotrivă iubire către Dumnezeu și iubire către om, iubire de Dumnezeu și iubire de om. În creștinism, iubirea de om e dovada iubirii de Dumnezeu, iar iubirea de Dumnezeu e dovada iubirii de om; iubirea către Dumnezeu se manifestă firesc în iubirea către persoana umană ca ființă dumnezeiesc-omenească, adică în calitate de frate dumnezeiesc și frate veșnic. De aceea Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu stăruie mai ales asupra acestui cuvânt: **"Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească. Și această poruncă avem de la El: cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său".** Doar dacă e simțit întru Dumnezeu, văzut ca venind de la Dumnezeu, omul este pentru om un frate întru Dumnezeu, un frate nemuritor. Doar omul care e în Hristos Dumnezeu simte astfel, privește astfel și vede astfel oamenii, în iubirea lui de Dumnezeu.

I IOAN 5, 1-21

[1] Oricine crede că Iisus este Hristos, este născut din Dumnezeu, și oricine iubește pe Cel care a născut iubește și pe Cel ce S-a născut din El. [2] Întru aceasta cunoaștem că iubim pe fiii lui Dumnezeu, dacă iubim pe Dumnezeu și implinim poruncile Lui. [3] Căci dragostea de Dumnezeu aceasta este: să păzim poruncile Lui; și poruncile Lui nu sunt grele. [4] Pentru că oricine este născut din Dumnezeu biruiește lumea, și aceasta este biruința care a biruit lumea: credința noastră. [5] Cine este cel ce biruiește lumea dacă nu cel ce crede că Iisus este Fiul lui Dumnezeu? [6] Acesta este Cel care a venit prin apă și prin sânge: Iisus Hristos; nu numai prin apă, ci prin apă și prin sânge; și Duhul este Cel ce mărturisește, că Duhul este adevărul. [7] Căci *trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul Duh, și Acești trei Una sunt.* [8] Și trei sunt care mărturisesc pe pământ: Duhul și apa și sângele, și acești trei mărturisesc la fel. [9] Dacă primim mărturia oamenilor, mărturia lui Dumnezeu este mai mare, că aceasta este mărturia lui Dumnezeu: că a mărturisit pentru Fiul Său. [10] Cine crede în Fiul lui Dumnezeu are această mărturie în el însuși. Cine nu crede în Dumnezeu, L-a făcut mincinos, pentru că n-a crezut în mărturia pe care a mărturisit-o Dumnezeu pentru Fiul Său. [11] Și aceasta este mărturia, că Dumnezeu ne-a dat viață veșnică și această viață este în Fiul Său. [12] Cel ce are pe Fiul are viața; cel ce nu are pe Fiul lui Dumnezeu nu are viața.

[13] Acestea am scris vouă, care credeți în numele Fiului lui Dumnezeu, ca să știți că aveți viață veșnică. [14] Și aceasta este încrederea pe care o avem către El, că, dacă cerem ceva după voința Lui, El ne ascultă. [15] Și dacă știm că El ne ascultă ceea

ce Îi cerem, ştim că dobândim cererile pe care I le-am cerut. [16] Dacă vede cineva pe fratele său păcătuind - păcat nu de moarte - să se roage, şi Dumnezeu va da viaţă acelui frate, anume celor ce nu păcătuiesc de moarte. Este şi păcat de moarte; nu zic să se roage pentru acela. [17] Orice nedreptate este păcat, dar este şi păcat care nu este de moarte. [18] Ştim că oricine e născut din Dumnezeu nu păcătuieşte; ci cel ce s-a născut din Dumnezeu se păzeşte pe sine, şi cel rău nu se atinge de el. [19] Ştim că suntem din Dumnezeu şi lumea întreagă zace sub puterea celui rău. [20] Ştim iarăşi că Fiul lui Dumnezeu a venit şi ne-a dat nouă pricepere, ca să cunoaştem pe Dumnezeul Cel adevărat; şi noi suntem în Dumnezeul Cel adevărat, adică întru Fiul Său Iisus Hristos. Acesta este adevăratul Dumnezeu şi viaţa de veci. [21] Fiilor, păziţi-vă de idoli.

5, 1

"Oricine crede că Iisus este Hristos, este născut din Dumnezeu, şi oricine iubeşte pe Cel care a născut iubeşte şi pe Cel ce S-a născut din El". Credinţa în Iisus ca Mesia şi Mântuitor al lumii este credinţa în El ca Dumnezeu şi ca Domn; în această credinţă se găsesc toate raţiunile unei iubiri nemărginite pentru Hristos. Deci, în fond, credinţa şi iubirea sunt două puteri într-una, două virtuţi într-una: credinţa în Hristos, ca Dumnezeu şi Mântuitor, este şi iubire de Hristos, ca Dumnezeu şi Mântuitor - iar iubirea către Hristos şi Dumnezeu-Mântuitorul este şi credinţă în Hristos, ca Dumnezeu şi Mântuitor. Da, aceasta însăşi este credinţa în Hristos şi doar pe aceasta o putem numi credinţă în Hristos, creştinism şi credinţă creştină. În acelaşi chip, nu-L iubeşte pe Hristos decât cel ce-L iubeşte ca Dumnezeu şi Mântuitor, şi nu cel ce-L iubeşte ca pe ceva mai puţin decât Dumnezeu şi Mântuitor[61]: doar o astfel de iubire este cu adevărat

61. Ereticii, nerecunoscându-L pe Hristos ca Dumnezeu, nu-L pot nici iubi, nici cunoaşte [n.tr.].

iubire de Hristos. Doar printr-o astfel de iubire de Hristos, doar printr-o astfel de credinţă în Hristos omul se poate naşte din Dumnezeu cu adevărat, cu toată fiinţa lui, căci trăieşte în Dumnezeu şi prin Dumnezeu din toată fiinţa lui. Aceasta este binevestirea cuvintelor celor sfinte ale Sfântului Evanghelist.

5, 2

"Întru aceasta cunoaştem că iubim pe fiii lui Dumnezeu, dacă iubim pe Dumnezeu şi împlinim poruncile Lui". Iată ce completează cuvintele pe care le-am comentat mai sus (4, 20-21); Sfântul Evanghelist arată de ce trebuie să-i iubim pe oameni, fraţii noştri: trebuie să-i iubim pentru că sunt **"fii ai lui Dumnezeu"** - ceea ce vrea să însemne că sunt după chipul lui Dumnezeu, că sunt fiinţe dumnezeieşti purtătoare de sfinţenie şi de preţuire dumnezeiască, fiindcă sunt născuţi din Dumnezeu şi de aceea se aseamănă lui Dumnezeu. Iubindu-L pe Hristos, noi iubim - prin El şi datorită Lui - şi tot ce e dumnezeiesc în om, tot ceea ce are omul nemuritor, tot ce-i în el, după chipul lui Hristos, veşnic şi divino-uman; nu-i putem iubi pe oameni cu o iubire nemincinoasă dacă nu-i iubim pentru aceste motive - orice altă iubire este o pseudo-iubire, o aşa-zisă iubire, care se preface iute într-o ne-iubire, în ură de oameni. Iubirea nemincinoasă de om este consecinţa iubirii de Dumnezeu, iar iubirea de Dumnezeu creşte prin ţinerea poruncilor lui Dumnezeu. Singur Dumnezeu poate da omului puterile dumnezeieşti şi râvna care să-l facă să-i iubească pe oameni, în ciuda păcatelor lor, şi să-i iubească fără vreun dispreţ sau dezgust - căci prea lesne se cade în dezgust faţă de om, sub pretextul stricăciunii lui, duhorii lui sau putreziciunii lui.

5, 3

"Căci dragostea de Dumnezeu aceasta este: să păzim poruncile Lui; şi poruncile Lui nu sunt grele". A iubi pe

Dumnezeu înseamnă a trăi prin poruncile dumnezeiești. Fără ajutorul dumnezeiesc, aceasta e un lucru anevoios și aproape cu neputință, însă în nevoința lui, în lucrarea lui, Dumnezeu îi dă omului puteri să-I împlinească poruncile, și i le dă după măsura lucrării, căci cu cât omul se nevoiește mai mult în împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, cu atât mai mult și Dumnezeu îi dă puteri dumnezeiești - până când împlinirea poruncilor dumnezeiești ajunge în cele din urmă ceva lesnicios. La marii nevoitori, la "atleții" lui Hristos, se ajunge la aceea că Însuși Dumnezeu împlinește în ei poruncile Sale - cu ei se împlinește întocmai cuvântul Sfântului Apostol: "Căci Dumnezeu este Cel ce lucrează în voi și ca să voiți și ca să săvârșiți, după a Lui bunăvoință" (Filipeni 2, 13). Iubirea naște totdeauna în suflet o stare bucuroasă: iubind cu bucurie, ei împlinește voile Celui iubit, adesea cu prețul celor mai mari jertfe. Pentru omul care Îl iubește pe Domnul Hristos, poruncile Lui nu-s grele; or, cel ce-L iubește este cel ce crede în chip nemincinos în El, ca în Dumnezeul lui și Domnul, iar Dumnezeul Cel iubitor de oameni, Domnul Hristos, dă totdeauna din belșug acestui om puterile lui dumnezeiești - căci prin acestea omul îi împlinește lesnicios poruncile Lui dumnezeiești.

5, 4-5

"Pentru că oricine este născut din Dumnezeu biruiește lumea, și aceasta este biruința care a biruit lumea: credința noastră. Cine este cel ce biruiește lumea [ο νικων τον κοσμον] **dacă nu cel ce crede că Iisus este Fiul lui Dumnezeu?"** Așadar lumea, ca roabă a păcatului, a morții și a diavolului, ca "împărăție a diavolului", ca "împărăție a morții" (Evrei 2, 14), este ca împotriva lui Dumnezeu, ca ceva ce luptă neîncetat împotriva lui Dumnezeu. Nu-i nici o îndoială: alianța păcatului cu moartea și cu diavolul este o putere groaznică, mai tare decât omul, mai tare decât fiecare om în parte, mai tare decât toți oamenii laolaltă.

În lumea noastră omenească, singur Dumnezeul-om, Hristos, S-a dovedit mai tare decât această întreită alianță: El este Cel ce a "pierdut stăpânia morții", El este Cel ce a zdrobit pe diavol și a nimicit păcatul; or, El este și Cel ce dă fiecărui om ce crede în El, ca într-un Dumnezeu și Domn, puterea dumnezeiesc-omenească a biruinței, în stare să învingă "stăpânia" morții, a păcatului și a diavolului - **lumea**. De fapt, doar Creștinul este adevăratul biruitor din această lume, căci învinge pe cel mai mare dușman al neamului omenesc, vrăjmașul cel cu trei capete: păcatul, moartea și diavolul. Fără Domnul Iisus și Ucenicii Lui, această **lume** ar fi fost și ar fi rămas pentru totdeauna "împărăția morții"; dictatura ce domnește asupra acestei împărății este cea mai mare devoratoare de oameni: este aceea a păcatului, a răului și a diavolului - și într-adevăr așa este pentru toți cei ce nu cred în Hristos ca în singurul Dumnezeu, singurul Mântuitor nemincinos al neamului omenesc.

5, 6

"Acesta este Cel care a venit prin apă și prin sânge: Iisus Hristos; nu numai prin apă, ci prin apă și prin sânge; și Duhul este Cel ce mărturisește, că Duhul este adevărul [το Πνευμα εστιν η αληθεια]". Iată deci cu ce dovedește Iisus că, deși om, este Fiul lui Dumnezeu: **prin apă, prin sânge și prin Duhul**. Deopotrivă om și Fiu al lui Dumnezeu, a unit în Sine ceea ce este cel mai important în cer și ceea ce este cel mai important pe pământ: Duhul Adevărului, cu apa și sângele - și astfel a ajuns să fie Mântuitorul: prin ce-i ceresc a luminat pământescul; prin ce-i dumnezeiesc, omenescul; în acest chip a mântuit neamul omenesc de păcat, de moarte și de diavol. **Apa** este cel mai răspândit element al lumii acesteia și, sfințind-o, Mântuitorul a luminat elementul de căpătâi al trupului omenesc; arătând-o nestricăcioasă în urma sfințirii ei prin Duhul Sfânt în numele Lui, a însemnat că așa se întâmplă și cu trupul omenesc. **Sângele** este

simbolul vieții și însăși puterea vieții: însuși sufletul este în sânge; or, făcându-Se om, adică trup [carne] și sânge, Mântuitorul a sfințit acest element de căpătâi al vieții: l-a făcut sânge al lui Dumnezeu, sângele Domnului - mai întâi de toate în Sfânta Taină a Euharistiei. A arătat astfel că și trupul este "pentru Domnul" - pentru nemurire, pentru viața veșnică; și a dat mărturie despre aceasta și a împlinit desăvârșit aceasta atunci când S-a înălțat la cer cu trupul Lui cel sfânt - să-l așeze pentru veșnicie la dreapta Tatălui slavei. Iar toate acestea le-a făcut prin Duhul Său, prin Sfântul Duh, prin **Duhul Adevărului**; și prin Acesta mărturia este dusă mai departe în viața Bisericii, căci Duhul Sfânt este sufletul Bisericii; El este Cel ce poartă mărturia de căpătâi despre Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu și Mântuitor și Cel care neîncetat, de-a lungul veacurilor, mântuiește în biserică pe toți cei ce cred în Iisus Hristos; El, Duhul Adevărului, este Cel ce ne descoperă, ce ne spune, ce ne încredințează de tot adevărul despre Iisus, Dumnezeul-om și Mântuitorul. Cum că este Sfântul Duh, **Duhul Adevărului** și Adevărul însuși, Dumnezeu Însuși și Domn de-viață-făcător - aceasta o arată prin puterea Lui sfințitoare: sfințind elementul cel mort al apei, o face nestricăcioasă; preface vinul în Sângele Domnului Hristos prin Sfânta Taină a Euharistiei - cu atât mai mult vrea și poate să-l sfințească pe om, sufletul lui viu, cel făcut după chipul lui Dumnezeu. Despre Iisus mărturisește Adevărul însuși - Duhul Sfânt; căci cea de-a doua Persoană și cea de-a treia Persoană din Sfânta Treime sunt deopotrivă Adevăr, unul și același și veșnic Adevăr, alcătuit după chipul a două Persoane dumnezeiești veșnice. Acest adevăr este cel ce face de crezut toate mărturiile care mărturisesc despre Iisus pe pământ, căci el stă întreg "în adeverirea Duhului și a puterii" (într-o dovadă, într-o punere în evidență a Sfântului Duh și a puterii Acestuia) (I Cor. 2, 4). Aceasta este ceea ce au mărturisit și de-Duh-purtătorii Apostoli: "Suntem martori ai acestor cuvinte [despre Hristos]

noi și Duhul Sfânt, pe care Dumnezeu L-a dat celor ce Îl ascultă" (Fapte 5, 32); "Duhul Însuși mărturisește împreună cu duhul nostru" (Romani 8, 16).

5, 7-8

"Căci trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul Duh, și Acești trei Una sunt [οι τρεις εν εισι]". Aici e cuprins întreg adevărul despre Dumnezeirea treimică - ce nu-i de atins cu rațiunea, dar care se dă spre experiere: realitatea dumnezeiască este nesfârșit mai adâncă, mai largă și mai înaltă decât tot ce poate omul gândi, cunoaște și atinge. De altfel, e firesc să fie așa, dacă chiar și această capodoperă care este lumea pământească, materială, este neînchipuit mai largă, mai profundă și mai vastă decât cunoștința omenească: viața însăși, această realitate pe care o trăim noi, ființe omenești vii, este mult mai largă, mai profundă și mai înaltă decât logica noastră și rațiunea noastră omenească - deși e realitatea noastră imediată și cea mai "reală" dintre toate. Din oceanul ei, imens și universal, viața pătrunde puțin câte puțin până la cele mai neînsemnate capilare ale conștiinței noastre - iar acest ocean se revarsă el însuși și inundă totul, până și spațiile cărora nu li se cunoaște nici sfârșitul, nici marginea. Tot așa - dar la un nivel mult mai înalt - și cu viața și realitatea dumnezeiască ale Întreit Sfintei Dumnezeiri treimice: nu știm despre Ea decât ce ni s-a dat concret spre experiere - și cu siguranță că ni s-a dat din belșug prin întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul și prin sălășluirea Sfântului Duh în trupul teandric al Bisericii. Dumnezeirea Cea în trei străluciri ne-a dat tot ceea ce trebuia să știm despre Ea și să primim de la Ea, ca să putem fi mântuiți, în ființa noastră omenească, de păcat, de moarte și de diavol și ca să poată reproduce în noi - prin Sfintele Taine și prin sfintele virtuți - desăvârșirea Ei dumnezeiască: să ne "înhristificăm" [*ohristovljenju*], să ne înduhovnicim [*oduhovljenju*], să ne

îndumnezeim [*obojenju*] - într-un cuvânt: să ne "întreimizăm" [*otrojicenju*]. Că Dumnezeu este o ființă întreit personală, aceasta este o realitate pe care oamenii o trăiesc neîncetat în Biserică - Biserica trăiește neîncetat din Tatăl, prin Fiul, în Duhul Sfânt. Acesta este adevărul universal descoperit în Dumnezeul-om - și deplin împlinit în Biserică: despre acesta mărturisește întreaga viață a Bisericii, dată de Dumnezeu dar totdeauna reală; e mărturisit prin lucrări materiale, palpabile și văzute, care sunt realități pământești, de netăgăduit și logice. Despre acestea binevestește și Sfântul Evanghelist: **"Și trei sunt care mărturisesc pe pământ: Duhul și apa și sângele, și acești trei mărturisesc la fel** [οι τρεις εις το εν εισιν]". Mai întâi de toate, acestea **trei** au devenit cu desăvârșire **una** în Dumnezeul-om: Dumnezeu, **Duh** veșnic, S-a făcut om, S-a unit cu **trupul** și cu **sângele** și a arătat că nu există om adevărat - om desăvârșit - decât în această unire completă cu Dumnezeu. Așa a fost Hristos, nu doar pentru El Însuși, ci și pentru întreg neamul omenesc: prefăcându-se pe Sine în Biserică, a dat tuturor oamenilor toate puterile trebuincioase cu ajutorul cărora să poată - doar dacă o vor - să se preschimbe treptat într-o ființă omenească desăvârșită, trăind prin Dumnezeu-omul și în Dumnezeu-omul - mai ales prin Sfânta Taină a Împărtășaniei. Căci Sfânta Împărtășanie nu e altceva decât Sfânta Taină în care Dumnezeu, în chip concret și real, Se întrupează în om. Și iată cum omul capătă mărturia cea mai reală și mai convingătoare: prin unirea cu Dumnezeu, omul este cu adevărat om; prin viața în Dumnezeu, prin unirea cu Dumnezeu, printr-o neîncetată viețuire în Dumnezeu, printr-o neîncetată întrupare în sine a sfintelor și dumnezeiești puteri dăruite de harul lui Dumnezeu.

5, 9-10

Aceasta este **mărturia dumnezeiască** despre Dumnezeul-om - și prin El despre Preasfânta Treime: oricare om, dacă vrea,

se poate încredința prin experiența lui personală, prin simțirea lui personală, prin trăirea lui personală. Dumnezeu Cel atotputernic și atoateștiutor a **mărturisit** că Iisus este cu adevărat Dumnezeu și Mântuitor prin toate câte a putut face aceasta. Nici un alt adevăr sau realitate a lumii omenești n-are atâtea mărturii câte au aceste realități și aceste adevăruri dumnezeiesc-omenești; iar omul care nu primește această **mărturie dumnezeiască** despre Iisus - mărturie atât de desăvârșită și puternică totuși - arată prin aceasta că-L consideră pe Dumnezeu mincinos; or, pentru un suflet omenesc, aceasta este cea mai mare cădere pe care o poate suferi. De fapt, căderea aceasta se aseamănă celei a lui Iuda, căci acesta, înaintea atâtor mărturii și încredințări atât de convingătoare, n-a voit să creadă în Iisus ca Dumnezeu și Mântuitor. Totuși, adevărul sare în ochi: toate rațiunile dumnezeiești și omenești de a crede în Iisus ca Dumnezeu și Mântuitor au fost date neamului omenesc prin persoana și prin lucrarea Dumnezeului-om, în Evanghelia Sa, în Biserica Sa, în Sfinții Săi. Cu adevărat nu există scuză pentru cei ce nu cred în Hristos (cf. Ioan 15, 22-24). Cel ce crede în Hristos - din toată inima lui, din tot sufletul lui, din tot cugetul lui, din toată puterea lui - simte ca realitate supremă toate mărturiile dumnezeiești și omenești despre Iisus ca Dumnezeu și ca singurul Mântuitor al oamenilor. În sufletul lui, această realitate devine întreaga realitate: trăiește prin ea, gândește prin ea, simte prin ea; toate gândurile lui se unesc într-un gând atotcuprinzător, toate simțirile lui într-una singură - într-o singură simțire atotcuprinzătoare; în acest atotgând, în această atotsimțire[62]: Hristos este Domnul meu și Dumnezeul meu, Mântuitorul meu și raiul meu, viața mea, adevărul meu, iubirea mea, bucuria mea, veșnicia mea - tot ceea ce am și toate lucrurile din lume. Da, un singur lucru ne trebuie: o întâlnire nefățarnică și personală cu Domnul - dar trebuie și

62. "Atotgândul" și "atotsimțirea" se vădesc a fi, de fapt, același lucru, una: gândul este simțit și simțirea este conștientizată (gândită) [n.tr.].

ca omul să creadă în El şi să cerce aceasta pe de-a-ntregul. Aşa au avut Samarinenii experienţa întâlnirii personale cu Domnul Hristos, spunând samarinencei care-i trimisese la Iisus: "Credem nu numai pentru cuvântul tău, căci noi înşine am auzit şi ştim că Acesta este cu adevărat Hristosul, Mântuitorul lumii" (Ioan 4, 42). Omul care trăieşte prin credinţa în Hristos dobândeşte înăluntrul lui o mărturie deplin convingătoare şi atotputernică despre Iisus ca Dumnezeu şi Mântuitor - o mărturie pe care nici o putere nu i-o poate fura. Sfântul Evanghelist ne binevesteşte aceasta: **"Cine crede în Fiul lui Dumnezeu are această mărturie în el însuşi. Cine nu crede în Dumnezeu, L-a făcut mincinos, pentru că n-a crezut în mărturia pe care a mărturisit-o Dumnezeu pentru Fiul Său"**.

5, 11-12

"Şi aceasta este mărturia, că Dumnezeu ne-a dat viaţă veşnică şi această viaţă este în Fiul Său. Cel ce are pe Fiul are viaţa; cel ce nu are pe Fiul lui Dumnezeu nu are viaţa". Întreaga binevestire a vieţii[63] se cuprinde în aceste cuvinte, şi în ea [în viaţă] toate **mărturiile** se rezumă într-o singură **mărturie**. Dovada că Iisus este Dumnezeu şi Mântuitor este în aceea că a dăruit neamului omenesc viaţa veşnică: a pierdut moartea şi **ne-a dat viaţă veşnică**. Şi această viaţă veşnică pe care El o dă este dovada şi mărturia că moartea este cu adevărat biruită, desfiinţată, omorâtă. În Dumnezeu-omul nu este moarte, nu este păcat, căci în El este viaţa veşnică: câtă vreme nu crede în Hristos, omul rămâne neîncetat în moarte, trăieşte întru moarte, e mort faţă de tot ce înseamnă viaţă adevărată. Dar prin credinţa în El, omul vine la viaţă, învie dintre morţi, simte bucuria dumnezeiască a vieţii - scopul şi rostul dumnezeiesc al vieţii. Până aici, omul nu ştia cu adevărat ce este viaţa, nu putea cuprinde în sine această valoare dumnezeiască. **"Şi această**

63. Despre viaţă [n.tr.].

viaţă [veşnică] este în Fiul Său". Ca omul s-o simtă, trebuie să fie **"în Fiul lui Dumnezeu"**, înlăuntrul fiinţei Lui dumnezeieşti-omeneşti, în Biserică, încorporat ca celulă vie hrănită de El. În afara Lui, în afara Bisericii, nu-i decât moarte, nu-s decât cadavre - acolo e împărăţia morţii, a păcatului şi a diavolului. Câtă vreme omul n-a ajuns la această simţire vie a Dumnezeului-om, Hristos, n-are viaţa şi nu ştie ce-i, de fapt, viaţa; doar această simţire vie a lui Dumnezeu poate aduce omului mărturia că este cu adevărat în viaţă. Or, această simţire o dobândeşte prin credinţa în Domnul şi prin celelalte sfinte virtuţi, o desăvârşeşte în iubire, o plineşte şi o preface într-o simţire veşnică a vieţii **veşnice**. Omul care a dobândit o asemenea simţire simte în fiecare clipă a vieţii sale pământeşti că-i veşnic, că-i plin de viaţă veşnică - de aceea poate birui tot ce-i muritor, tot ce duce la moarte. Vrei să ştii de eşti viu sau mort, mort înainte de moarte? Poţi lesne s-o afli: de crezi în Hristos Dumnezeu, eşti viu; de nu crezi, eşti mort. De nu-L ai pe Hristos Dumnezeu în sufletul tău, eşti mort, cu moartea cea mai urâtă, deşi te crezi nemuritor - şi pe bună dreptate ţi se pot spune aceste disprenuitoare cuvinte ale Apocalipsei: "Ai nume că trăieşti, dar eşti mort" (Apoc. 3, 1).

5, 13

"Acestea am scris vouă, care credeţi în numele Fiului lui Dumnezeu, ca să ştiţi că aveţi viaţă veşnică". Cel mai important lucru este să ştii că a crede în Hristos înseamnă să ai viaţă veşnică. Aceasta e întâia şi cea mai de seamă cunoştinţă a fiecărui creştin: cred şi de aceea am viaţă veşnică. Am viaţa veşnică pentru că cred. Iar din această cunoştinţă se nasc atât lipsa fricii şi mărturisirea credinţei, cât şi disponibilitatea spre orice jertfă pentru Hristos şi putinţa de a îndura şi de a suferi bucuros pentru Hristos. Şi această cunoştinţă ajunge principiu director, chiar cel mai înalt principiu director şi moral al creştinilor:

acesta le dă norma și regula în toate și în fiecare lucru. Creștinul știe și simte că îndeletnicirea lui de căpătâi este să aprindă înlăuntrul lui **viața veșnică** prin fiecare simțire, prin fiecare gând, prin fiecare gest și prin fiecare faptă - iar aceasta este pentru el o îndeletnicire neîncetată. Încearcă neîntrerupt virtuțile evanghelice, se preschimbă neîncetat pe sine într-un om mereu nou și mereu înnoit, mereu mai bun și mereu încă și mai bun, cu ochii ațintiți neîntrerupt la începătorul și plinitorul credinței noastre: la Domnul și la sfinții care cu râvnă s-au nevoit să-I fie următori (cf. Evrei 12, 1-4). Și-atunci vom avea totdeauna acest cuvânt de ordine, această regulă a luptei evanghelice: "Luptă-te lupta cea bună a credinței, cucerește viața veșnică la care ai fost chemat" (I Tim. 6, 12). Esti creștin - chemarea ta este să dobândești **viața veșnică**, să te lupți zi și noapte pentru viața veșnică; pentru aceea, cu bucurie, trebuie să înduri tot chinul, toată povara, toată nevoința: "Căci necazul nostru de acum, ușor și trecător, ne aduce, mai presus de orice măsură, slavă veșnică covârșitoare" (II Cor. 4, 17) nouă, celor ce privim spre veșnicie și trăim veșnicia - căci asta ne e țința de căpătâi: **viața veșnică** (cf. II Cor. 4, 18).

5, 14

"Și aceasta este încrederea pe care o avem către El, că, dacă cerem ceva după voința Lui [κατα το θελημα αυτου], **El ne ascultă"**. Libertatea cea adevărată a oamenilor este întru libertatea lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă că doar dacă este pe de-a-ntregul întru această libertate a lui Dumnezeu, este nesfârșită, mântuitoare și pe de-a-ntregul binefăcătoare. Hotarele ei sunt: "Nu precum voiesc eu, ci precum voiești Tu [...] Facă-se voia Ta" (Matei 26, 39.42). Dar care e voia lui Dumnezeu către noi, oamenii? E aceea ca prin credința în Fiul lui Dumnezeu să dobândim viața veșnică. Această vrere a lui Dumnezeu este în întregime și desăvârșit vestită de Dumnezeul-om, Hristos, în

Evanghelia Lui, în iconomia Lui (Efeseni 1, 9-10) și de-aceea libertatea noastră stă în aceasta: să **ne rugăm** cerând cele ce sunt după Hristos, după Evanghelie - și le vom primi de la Dumnezeu. Căci **rugăciunea** care cere cele ce nu sunt după Evanghelie și așteptarea de a ne fi împlinită cererea n-ar fi un act de libertate - ar fi o nesăbuință, o supunere oarbă față de păcat. Ar însemna, în cele din urmă, să căutăm să-L facem pe Dumnezeu împreună-lucrător al păcatelor noastre, să căutăm să-L atragem în iubirea noastră de păcat. Motivul pentru care multe din **rugăciunile** noastre nu sunt ascultate de către Domnul, Domnul nostru preabinecuvântat și atotștiutor, e acela că nu sunt **"după voința Lui"**. Condiția ca să ne împlinească cererile este ca acestea să fie **"după voința Lui"**. Am putea așeza aceasta drept regulă [canon]: cere ce-i după vrerea lui Dumnezeu, și vei căpăta - dar acestea[64] sunt cele ce își au obârșia în Evanghelie, care e după voința lui Dumnezeu, și astfel **libertății** oamenilor îi sunt asigurate viața și mișcarea în Binele nemărginit al lui Dumnezeu, în Adevărul nemărginit al lui Dumnezeu, în Dreptatea nemărginită a lui Dumnezeu - într-un cuvânt: în toate nesfârșiturile dumnezeiești. Aceasta este calea cea mai desăvârșită și cea mai lesnicioasă. Restul este, direct sau indirect, supunere față de demon, față de păcat, față de moarte, față de diavol și de rău.

5, 15

"Și dacă știm că El ne ascultă ceea ce Îi cerem [ο εαν αιτωμεθα], **știm că dobândim cererile** [τα αιτηματα] **pe care I le-am cerut"**. **"Știm că ne ascultă"**, și o știm prin cercare: **cererile** noastre cele plăcute lui Dumnezeu sunt încredințarea noastră cea mai întru cunoștință și mai trainică - fiindcă [în ele] nu-i nici urmă de ezitare, de ambiguitate sau de îndoială. "Cine se îndoiește [...], să nu gândească omul acela că va căpăta ceva de la Dumnezeu" (Iacov 1, 6-7). Noi însă împlinim voia lui

64. Cele pe care le cerem, cele după voința lui Dumnezeu.

Dumnezeu, și de aceea o împlinește și El pe a noastră - iată regula [canonul] evanghelică: împlinește voia lui Dumnezeu, ca și El să poată împlini voia ta. Ceea ce Dumnezeu voiește cu tine și cu ceilalți voiește și tu pentru tine și pentru ceilalți, și fii încredințat că Dumnezeu va împlini orice I-ai cere în rugăciune. Iar ceea ce voiește Dumnezeu de la tine și de la ceilalți ne-a spus în Evanghelie: de trăiești prin Evanghelie, Domnul va împlini toate voile tale.

5, 16

Ceea ce este evanghelic este să vrei ca toți să se mântuiască și să lucrezi în acest scop - aceasta este dorința lui Hristos cu fiecare, și aceasta trebuie să fie și dorința noastră cu noi; adică: nu dori nimănui nici păcatul, nici cele ale păcatului, ci totdeauna dorește Binele și toate cele ce duc către Bine; nu dori nimănui moartea, nici ce-i muritor, ci totdeauna dorește nemurirea și tot ce-i nemuritor; nu dori nimănui pe diavolul, nici ceva din cele ce sunt ale diavolului, ci dorește tuturor pe Hristos și toate cele ce sunt ale lui Hristos. Oamenii cei ce iubesc păcatul își doresc lorușî moartea; dacă cineva s-a prins fără întoarcere în păcatele lui, s-a omorât deja pe sine, și-a săvârșit deja sinuciderea; dacă cineva dorește cuiva păcatul, îi dorește aceluia moartea - căci păcatul aduce moartea (Iacov 1, 15). Există două feluri de păcate: **"păcat de moarte"** și **"păcat nu de moarte"**. **"Păcatul nu de moarte"** este acel păcat de care omul se pocăiește. Tot păcatul strecoară în suflet un început al morții; prin pocăință, omul alungă de la sine păcatul, pierde[65] moartea, își înviază sufletul din morți. Pocăința nu-i doar cel de-al doilea Botez, ci și întâia înviere - căci este înviere a sufletului dintre morți: pocăința sfărâmă mormântul sufletului, omoară moartea sufletească și aduce înlăuntrul omului viața veșnică. Oricare ar fi păcatul cuiva, dacă se pocăiește, va învia din morți: "Mort era

65. Distruge.

și a înviat, pierdut era și s-a aflat" (Luca 15, 24.32). Astfel că orice păcat pentru care ne pocăim este un **"păcat nu de moarte"** - când chiar de l-ar fi săvârșit "de șapte ori pe zi", "de șapte ori pe zi" cel ce l-a săvârșit a zis numaidecât: "mă căiesc" (Luca 17, 3-4); dar tot păcatul fără pocăință este **"păcat de moarte"**[66], adică tot păcatul către care și în care omul rămâne conștient, de voie și cu îndărătnicie, aduce moartea sufletului. Pentru suflet, moartea nu-i nimic altceva decât despărțirea de Dumnezeu, lipsirea de Dumnezeu - lipsirea de toate darurile Lui dumnezeiești și de toate puterile Lui dumnezeiești. Aceasta e vestea pe care Sfântul Grăitor-de-Dumnezeu ne-o binevestește: **"Dacă vede cineva pe fratele său păcătuind - păcat nu de moarte** [αμαρτιαν μη προς θανατον] **- să se roage, și Dumnezeu va da viață acelui frate, anume celor ce nu păcătuiesc de moarte. Este și păcat de moarte** [αμαρτιαν προς θανατον]**; nu zic să se roage pentru acela". "Să se roage, și Dumnezeu îi va da viață"**: un om a săvârșit păcatul, și de-aceea este mort, s-a pus pe sine însuși în moarte, s-a omorât - dacă ne rugăm, se poate da lui pocăință și, prin pocăință, învierea din morți: viața. Astfel că rugăciunea și pocăința sunt biruința asupra morții, prin care cei morți înviază. Aceasta se întâmplă și fiecăruia dintre noi dacă se roagă în chip nefățarnic și dacă se pocăiește sincer. Doar pentru **"păcatul de moarte [...] nu zic să se roage"**. De ce? Pentru că omul acela, cu toată ființa lui, cu tot sufletul lui, cu toată conștiința lui, cu toată voința lui, a intrat în păcat și rămâne în el, conștient și de voie. Nu vrea să-l lepede, nu vrea să-l urască - e deja o "altă moarte", aceea din care nimeni nu mai înviază. Unui

66. Părintele Justin nu acceptă minuțioasele și nesfârșitele inventarieri ale păcatelor (specifice moralei catolice) în păcate mai grave, păcate mai puțin grave etc., ci împarte păcatele în două categorii "existențiale": pentru care omul s-a pocăit/pentru care omul nu s-a pocăit; "păcatele nu de moarte" nu sunt "păcatele mai puțin grave" din catolicism, ci păcatele șterse prin pocăință (oricare ar fi fost acelea); la fel și cu păcatele de moarte" [n.tr.].

asemenea om Dumnezeu nu vrea să-i impună pocăința cu sila; nu dorește aceasta, nu voiește aceasta - și nu poate, pentru că e Dumnezeul iubirii, iar iubirea e tocmai aceea prin care Își are dumnezeirea, prin care trăiește și există. Din iubire Dumnezeu l-a făcut pe om cu o libertate după chipul lui Dumnezeu. Dacă Și-ar impune cu sila voia, Evanghelia, mântuirea, Împărăția și pe Sine Însuși, ar desființa voința liberă a omului - iar omul ar înceta să mai fie om, n-ar mai fi decât un automat, o mașină, un robot. Or, Dumnezeu - fiindcă e iubire - nu poate face aceasta, căci aceasta nu ține de firea iubirii: dacă ar face-o, aceea ar înceta să mai fie iubire - și încetând să mai fie iubire, Dumnezeu ar înceta să mai fie Dumnezeu. De aceea și Cunoscătorul cel sfânt al tainelor ne spune să nu ne rugăm **"pentru păcatul de moarte"**. Astfel ne dă povață dumnezeiască despre ceea ce se cade și nu se cade să cerem lui Dumnezeu.

5, 17

"Orice nedreptate este păcat [πασα αδικια αμαρτια εστι]**, dar este și păcat care nu este de moarte". Ce este deci nedreptatea?** N-o putem ști decât dacă știm ce e dreptatea. Neamul omenesc n-ar fi putut ști niciodată cu limpezime, clar și precis ce e dreptatea, dacă însăși această "dreptate dumnezeiască" nu s-ar fi arătat în persoana Dumnezeului-om, Hristos. Însă în El **am văzut** dreptatea, adevărată și întreagă, și de la El ne-am învățat ce-i dreptatea. Ce-i deci dreptatea? Dumnezeu-omul, Hristos, și Evanghelia Lui. Iar nedreptatea? Tot ce nu-i El și tot ce nu-i al Lui: tot ce nu-i Evanghelia Lui și tot ce nu-i de-al Evangheliei Lui. De aceea credința în Hristos este "slujire a dreptății" (II Cor. 3, 9) și o slujire pentru dreptate. Cel ce nu-i slujește slujește nedreptății. Așa cum orice nedreptate este păcat, tot așa și orice păcat este nedreptate. Cel ce săvârșește nedreptatea este neapărat păcătos, și invers, păcătosul este neapărat și săvârșitor al nedreptății. Doar o viață după Evanghelie

il poate preface pe săvârșitorul nedreptății în drept. Doar cu Hristos și în Hristos omul poate ajunge și el "dreptatea lui Dumnezeu" (II Cor. 5, 21). Doar cel care - prin credința - "este născut din El", acela "face dreptatea" (I Ioan 2, 29). Iar "cel ce săvârșește dreptatea este drept, precum Acela drept este" (I Ioan 3, 7).

5, 18

"Știm - aceasta e vestea cea bună a Sfântului Teolog - **că oricine e născut din Dumnezeu nu păcătuiește** [ουχ αμαρτανει]**; ci cel ce s-a născut din Dumnezeu se păzește pe sine, și cel rău nu se atinge de el** [ο πονηρος ουχ απτεται αυτου]". Prin Sfintele Taine și sfintele virtuți, sfintele puteri dumnezeiești se revarsă peste creștinii care sunt născuți din Dumnezeu, care se păzesc de păcat și nu păcătuiesc - **"și cel rău nu-i atinge"**, căci nu-l atinge pe om decât prin păcat. Se atinge de om prin păcat, intră în om prin păcat, îl robește pe om prin păcat - fiindcă păcatul este o putere ce vine din cel rău, din rău; de aceea forța aceasta este rea, diavolească, vătămătoare. Prin fiecare păcat, diavolul strecoară înlăuntrul omului ceva de-al lui, puțin din duhul lui, puțin câte puțin, tâlhărește. De aceea creștinul este totdeauna treaz față de păcat: **"se păzește"**. Și păzindu-se de păcat, se păzește de strălucirile dinapoia cărora se ridică asupra lui însăși căpetenia oștirilor răutății și toate oștile lui cele negre împreună cu el. Cum **"se păzește pe sine"**? Se păzește prin virtuțile evanghelice, trăind întru ele și ziua și noaptea, fiindcă doar așa se poate păzi de primejdii în înfricoșătoarea și neîncetata luptă "împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri" (Efeseni 6, 12). Toți acești luptători ai răutății, cu căpetenia lor, fug în fața sfintelor virtuți dumnezeiești: **"cel rău nu se atinge"** de oastea lui Hristos. Omul care **"nu păcătuiește"** e cel **"care este născut din Dumnezeu"** și care **"se păzește pe sine"**. Ceva

vine de la Dumnezeu şi ceva vine de la om: naşterea din Dumnezeu este dar al lui Dumnezeu - dar care nu rămâne în om decât dacă se păzeşte de păcat, trăind în sfinţenia Sfintelor Taine şi a sfintelor virtuţi.

5, 19

"Ştim că suntem din Dumnezeu şi lumea întreagă zace sub puterea celui rău". "Ştim că suntem din Dumnezeu" - aceasta e ceea ce ştiu creştinii. Tot ce ne face creştini - adică oameni cu adevărat - vine **din [de la] Dumnezeu**: în tot lucrul ne tragem obârşia din Dumnezeu. Creştinii ştiu de unde vin, unde se află şi unde se duc; doar ei ştiu cu adevărat drumul fiinţei omeneşti - de la începutul până la sfârşitul ei. Ştiu că sunt **din Dumnezeu**, trăiesc prin Dumnezeu şi pentru Dumnezeu - astfel că trăiesc prin Cel Veşnic şi pentru Cel Veşnic, trăiesc din viaţa veşnică. Fiindcă tot ce este în ei este **de la [din] Dumnezeu**, ei deosebesc şi văd limpede hotarele între ce-i al lui Dumnezeu şi ce nu-i al lui Dumnezeu, între bine şi rău, între dreptate şi nedreptate, între adevăr şi minciună, între viaţă şi moarte - între Dumnezeu şi diavolul. De aceea au vederea şi cunoştinţa de Dumnezeu; de aceea văd şi ştiu că **"lumea întreagă zace sub puterea celui rău". Zace** fiindcă păcatele au doborât-o şi nu-şi doreşte, nici nu vrea să se ridice. În această lume trăiesc şi creştinii, dar prin puterile cele sfinte ale celeilalte lumi, păzindu-se de răutate şi de păcat. **"Lumea întreagă zace sub puterea celui rău"**: e înecată în răutate, musteşte de răutate, e scufundată în răutate. Iar lumea aceasta e alcătuită din oameni care de voie s-au supus păcatului şi patimilor. Fapta, fapta îngerească a creştinilor, stă în aceea că lumea în care trăiesc **"zace sub puterea celui rău"** - adică a iadului - iar ei sunt biruitori asupra celui rău, ce stăpâneşte lumea, nelăsându-se prefăcuţi în diavoli. Mai mult: prin **lume** înţelegem aici zidirea dumnezeiască - pământul, oamenii şi tot ce-i pe pământ. Toată această **lume**

zidită de Dumnezeu a fost copleşită de cel rău, dărâmată de cel rău, care o apasă - sub care **zace**, ca atunci când boala apasă mădularul bolnav. Acesta e cel mai mare chin al făpturii dumnezeieşti, de aceea neîncetat "suspină şi are dureri" (Romani 8, 21) - aşteptând "descoperirea fiilor lui Dumnezeu", a celor ce s-au slobozit din robia păcatului, a răului, de cădere, de moarte şi de diavol (Romani 8, 19-20). Dar "fiii lui Dumnezeu" sunt creştinii: ei s-au slobozit prin Dumnezeu de răutate şi de păcat, şi din toate puterile lor lucrează pentru slobozirea lumii de răutatea şi păcatul care o stăpânesc şi o supun.

5, 20-21

"Ştim iarăşi că Fiul lui Dumnezeu a venit şi ne-a dat nouă pricepere [διανοιαν], **ca să cunoaştem pe Dumnezeul Cel adevărat; şi noi suntem în Dumnezeul Cel adevărat, adică întru Fiul Său Iisus Hristos. Acesta este adevăratul Dumnezeu şi viaţa de veci** [ο αληθινος Θεος και η ζωη αιωνιος]". În versetul acesta e rezumată întreaga Evanghelie a Sfântului Apostol şi întreaga lui binevestire: **Fiul lui Dumnezeu a venit şi ne-a dat pricepere**, şi prin El **L-am cunoscut pe Dumnezeul Cel adevărat**. Ne-a dat puterile prin care ne-am făcut ai Lui prin care ne-am sălăşluit în El şi prin care suntem cu toată fiinţa noastră în El: **în Dumnezeul Cel adevărat** - şi prin El în viaţa veşnică. Căci El este deopotrivă **adevăratul Dumnezeu** şi **viaţa veşnică**. **"Noi suntem în Iisus Hristos"** - acesta e răspunsul creştinilor celor adevăraţi la întrebarea: unde sunteţi voi şi unde vă aflaţi? Deşi trăim într-o lume care **"zace întreagă sub puterea celui rău", "noi suntem în Iisus Hristos"** - în adevăratul Dumnezeu şi în viaţa veşnică. De nu ne-ar fi dat El **"pricepere"**, n-am fi putut cunoaşte niciodată pe **adevăratul Dumnezeu**, am fi rămas pentru totdeauna nişte neştiutori de Dumnezeu, căci singur Dumnezeul-om, Hristos, este **adevăratul Dumnezeu**. Cel ce nu vede aceasta şi n-o mărturiseşte Îl ignoră pe Dumnezeu,

căci nu-L cunoaște pe adevăratul Dumnezeu. Chiar de recunoaște pe altcineva sau altceva ca Dumnezeu, tot Îl ignoră pe Dumnezeu, căci nu-i un Dumnezeu adevărat și Domn ceea ce cunoaște el - pentru că nu e Iisus Hristos. Iar că Acela este **adevăratul Dumnezeu**, aceasta este ceea ce ne-a arătat El, fiindcă nu doar că are viață veșnică, ci El Însuși este **viața veșnică** - și a dat-o tuturor celor ce cred în El: Îl recunoaștem pe adevăratul Dumnezeu în aceea că El Însuși este viața veșnică și că a dat-o tuturor ucenicilor Lui. Acesta e cel mai sigur criteriu pentru a-L deosebi pe adevăratul Dumnezeu de dumnezeii mincinoși: **orice dumnezeu care nu poate da oamenilor viața veșnică este un dumnezeu mincinos**, și oricine nu-i în stare să biruiască moartea nu poate da viață veșnică. Dumnezeul-om este singurul care a biruit moartea prin înviere, și de aceea El - și nu altul - este **adevăratul Dumnezeu și viața veșnică**; oricare altul este un dumnezeu fals, un dumnezeu mincinos. Recunoașterea, mărturisirea, propovăduirea oricărui alt dumnezeu decât Hristos nu e altceva decât o necunoaștere a lui Dumnezeu, o idolatrie. Da, o idolatrie, căci toată idolatria naște necunoștința de Dumnezeu - căci adorarea oricărui idol este necunoștință de Dumnezeu. De la cel mai grosier fetișism până la simbolismul cel mai rafinat, totul vădește idolatria. Idolatria stă în a adora ca dumnezeu nu numai piatra, lemnul, animalele, planetele, sau statuile, ci și oamenii, eroii, geniile, inventatorii, ideile, pasiunile, cultura, civilizația, știința, filozofia, arta - și tot ce-ar vrea să ia locul adevăratului Dumnezeu și stăpân: Iisus Hristos. De aceea Fiul Tunetului, cel ce a tunat adevărul Noului Testament, își încheie minunata binevestire cu aceste cuvinte: **"Fiilor, păziți-vă de idoli** [φυλαξατε εαυτους απο των ειδωλων]", păziți-vă de idolatrie, păziți-vă de necunoștința de Dumnezeu. **"AMIN"**.

Ziua de Paști (31.05/13.06) 1945,
DUCANOVIC.

COMENTARIU LA A DOUA EPISTOLĂ A SFÂNTULUI IOAN TEOLOGUL

II IOAN 1-13

1 Preotul, către aleasa Doamnă și către fiii ei, pe care eu îi iubesc întru adevăr și nu numai eu, ci și toți care au cunoscut adevărul. 2 Pentru adevărul care rămâne în noi și care va fi cu noi în veac: 3 Har, milă, pace fie cu voi, de la Dumnezeu-Tatăl și de la Iisus Hristos, Fiul Tatălui, în adevăr și în dragoste.

4 M-am bucurat foarte, că am aflat pe unii din fiii tăi umblând întru adevăr, precum am primit poruncă de la Tatăl. 5 Și acum te rog, Doamnă, nu ca și cum ți-aș scrie poruncă nouă, ci pe aceea pe care noi o avem de la început, ca să ne iubim unii pe alții. 6 Și aceasta este iubirea, ca să umblăm după poruncile Lui; aceasta este porunca, precum ați auzit dintru început, ca să umblați întru iubire. 7 Pentru că mulți amăgitori au ieșit în lume, care nu mărturisesc că Iisus Hristos a venit în trup; acesta este amăgitorul și antihristul. 8 Păziți-vă pe voi înșivă, ca să nu pierdeți ceea ce ați lucrat, ci să primiți plată deplină. 9 Oricine se abate și nu rămâne în învățătura lui Hristos nu are pe Dumnezeu; cel ce rămâne în învățătura Lui, acela are și pe Tatăl și pe Fiul. 10 Dacă cineva vine la voi și nu aduce învățătura aceasta, să nu-l primiți în casă și să nu-i ziceți: Bun venit! 11 Căci cel ce-i zice: Bun venit! se face părtaș la faptele lui cele rele.

[12] Multe având a vă scrie, n-am voit să le scriu pe hârtie şi cu cerneală, ci nădăjduiesc să vin la voi şi să vorbesc gură către gură, ca bucuria noastră să fie deplină. [13] Te îmbrăţişează fiii surorii tale celei alese.

II, 1-3

Nu-i nici o îndoială: nimeni n-a cunoscut atât de desăvârşit, nici n-a avut mai deplin iubirea lui Hristos decât Apostolul Iubirii, Sfântul Cuvântător-de-Dumnezeu. Iubirea a strălucit din el la fel de orbitoare ca lumina soarelui: Ucenicul pe care-l iubea Iisus a cunoscut tainele Iubirii dumnezeieşti mai deplin decât oricare alt om. Poate iubirea lui e cea mai desăvârşită iubire după cea a lui Dumnezeu - a lui Hristos, Domnul Cel minunat. De aceea Evanghelia lui este mai întâi de toate Evanghelia Iubirii şi în acelaşi timp Evanghelia Adevărului, a veşnicului şi dumnezeiescului Adevăr, întrupată în Cel Preadulce şi minunat. Iubirea şi adevărul sunt deofiinţă; cresc una prin cealaltă, se întrepătrund în infiniturile nesfârşite. Putem spune că **Iubirea** trăieşte prin Adevăr, iar **Adevărul** trăieşte prin Iubire. Dacă **Iubirea** are un limbaj, acesta-i Adevărul; şi iarăşi, dacă **Adevărul** are o limbă, aceasta-i Iubirea. Cel ce are Adevărul are Iubirea. Adevărul nu poate trăi într-un suflet în care nu-i sălăşluită Iubirea, fiindcă Iubirea este viaţa Adevărului, suflarea Adevărului şi inima Adevărului. Iubirea e cea care vădeşte ce-i din Adevăr în om: acolo unde nu e Adevărul, nu e Iubirea. Exemplul despre aceasta îl dă diavolul: diavolul e în afara Adevărului fiindcă e în afara Iubirii. El "nu a stat întru adevăr" (Ioan 8, 44), ci a căzut din Adevăr: a căzut în afara Adevărului; de aceea este "mincinos şi tatăl minciunii" - iar "când grăieşte minciuna, grăieşte dintru ale sale" (Ioan 8, 44). Tot aşa, diavolul este şi personalizarea urii împotriva Adevărului: minciuna şi ura sunt, de asemenea, deofiinţă, precum Adevărul şi Iubirea. Exemplu pentru cele

dintâi - diavolul şi ucenicii lui; exemplu pentru cele din urmă - Domnul Hristos şi Ucenicii Lui. Domnul Hristos este deopotrivă Adevăr desăvârşit şi Iubire desăvârşită: acestea sunt nedespărţite în El, precum pupila de ochi. Fără Adevăr, Iubirea şi-ar pierde vederea, s-ar afunda în întuneric şi ar ajunge oarbă; fără Iubire, Adevărul s-ar veşteji şi ar muri pentru totdeauna. Adevărul şi Iubirea sunt vasele sfinte de nesfârâmat ale harului lui Dumnezeu, ale milei lui Dumnezeu şi ale păcii lui Dumnezeu. Sufletul care le are se umple îndată de harul, de mila şi de pacea dumnezeiască. Fiindcă doar datorită Iubirii şi Adevărului ce sunt înlăuntrul omului acestea trei sunt unite armonios. Iar darul acesta vine de la Preasfânta Treime.

II, 4

Ce înseamnă deci să fii creştin? Să umbli în Adevăr; să fii pe de-a-ntregul în Adevăr şi din Adevăr. Acestea sunt darurile pe care nemurirea şi viaţa veşnică le-au dat omului atunci când l-au izbăvit de păcat, de această minciună de căpătâi şi dintru început, de această atotminciună. Sub toate nenumăratele sale înfăţişări, păcatul face întotdeauna acelaşi lucru: îl minte pe om zicându-i că-i poate da viaţa - şi îl afundă în moarte; că-i poate da raiul - şi-l duce în iad; că-l poate face dumnezeu - şi-l preface în diavol. Ce păcat nu-i pe de-a-ntregul minciună? Şi prin care păcat omul nu se minte pe de-a-ntregul pe sine însuşi? Priviţi mândria: prin mândrie, omul nu se minte oare pe sine însuşi, crezându-se cineva de seamă? - şi, de fapt, nu-i decât pulbere şi cenuşă. Priviţi slava deşartă: prin slava deşartă, omul nu se minte oare pe sine însuşi, crezându-se vestit? - când, de fapt, nu-i decât un hoit rău mirositor şi mâncat de viermi. Priviţi iubirea de stăpânire: prin iubirea de stăpânire, omul nu se minte oare pe de-a-ntregul, crezându-se tare şi puternic? - şi, de fapt, nu-i decât un rob mizerabil al morţii şi al mormântului. Priviţi iubirea de plăcere: prin iubirea de plăcere, omul nu se minte oare cu

totul pe sine însuși, așteptându-se la o bucurie paradisiacă? - când, de fapt, toată bucuria sfârșește în amărăciune. Astfel, păcatul împinge la păcat, minciuna la minciună, astfel totul ajunge să fie o minciună nesfârșită ce-l duce pe om la "tatăl minciunii", la cel ce "dintru început" este ucigaș de oameni (Ioan 8, 44). Dimpotrivă, porunca de căpătâi a Dumnezeirii treimice este **"de a umbla întru adevăr"**. Căci doar cei ce **"umblă întru adevăr"** sunt ai lui Hristos, și minciuna n-are nici o putere asupra lor. Cei ce "umblă întru adevăr" vădesc prin aceasta dragostea lor întreolaltă. Adevărul dinlăuntrul cuiva îl trage pe acela la Iubirea pentru Adevărul dinlăuntrul celorlalți. Acesta este singurul și unicul dumnezeiesc Adevăr, prin care **"cei ce umblă întru adevăr"** se unesc într-un întreg, într-o singură ființă sau într-un singur trup, Biserica, și de-aceea Biserica este "stâlpul și temelia adevărului" (I Tim. 3, 15). Așa încât porunca de **a umbla întru adevăr** și porunca **iubirii întreolaltă** nu sunt decât o singură poruncă, valabilă totdeauna - și pentru cele vechi și pentru cele noi.

II, 6

"Și aceasta este iubirea, ca să umblăm după poruncile Lui [κατα τας εντοκας αυτου]; **aceasta este porunca, precum ați auzit dintru început, ca să umblați** [περιπατητε] **întru iubire"**. Adevărul dumnezeiesc e cuprins și se află în poruncile Evangheliei. Iar iubirea dumnezeiască ne dă voința, puterea și stăruința **"să umblăm după poruncile Lui"** dumnezeiești, **"să umblăm"** întru ele și cu ele. Iubirea noastră - atât cea către Hristos cât și cea către oameni - stă în **"a trăi după poruncile"** lui Hristos. Căci în cele din urmă totul se reduce la această poruncă: porunca iubirii lui Dumnezeu și a aproapelui. De aceea, Sfântul Evanghelist reduce toate poruncile la una singură: **"Aceasta este porunca** [...]: **să umblați întru iubire"**. Acum știm că întreaga Evanghelie a lui Hristos se reduce la o singură

poruncă a iubirii: cine trăiește în iubire trăiește în Hristos Dumnezeu. Doar așa împlinește Evanghelia lui Dumnezeu, valabilă atât în cer cât și pe pământ.

II, 7-8

Trebuie să ne întărim în adevărul lui Hristos trăind după poruncile Lui; doar așa ne păzim de această minciună ce devastează lumea și ucide sufletele și conștiințele oamenilor. Minciuna constă în a spune că Iisus Hristos nu este Dumnezeul-om, că nu-i Dumnezeu-Cuvântul întrupat, că nu-i Dumnezeu și Mântuitor; antihristul este întreg în această minciună - iar adevărul e cu totul de cealaltă parte: Iisus Hristos este Dumnezeu-Cuvântul întrupat, Dumnezeu-omul, Domn și Mântuitor. Antihrist lucrează pe toate căile ca învățătura lui despre Hristos să înșele cât mai mulți oameni. Iar împotriva acesteia, creștinii se apără și se păzesc prin viețuirea după poruncile lui Hristos, prin viețuirea în iubirea și în adevărul Lui: pentru ei, Domnul Hristos este toată avuția lor, toată viața lor, toată veșnicia lor, tot raiul lor; și-L dobândesc prin faptele lor evanghelice și simt încă de pe pământ veselia cea minunată, simt această fericire negrăită de care se vor desfăta deplin, veșnic și fără mutare, în cealaltă lume. Aceasta o are în vedere și sfântul Fiu al Tunetului atunci când îi povățuiește pe creștini să se păzească de amăgirile lui antihrist: **"Pentru că mulți amăgitori au ieșit în lume, care nu mărturisesc că Iisus Hristos a venit în trup; acesta este amăgitorul și antihristul. Păziți-vă pe voi înșivă, ca să nu pierdeți ceea ce ați lucrat, ci să primiți plată deplină"**.

II, 9

"Oricine se abate și nu rămâne în învățătura lui Hristos [μη μενων εν τη διδαχη του Χριστου] **nu are pe Dumnezeu** [Θεον ουκ εχει]; **cel ce rămâne** [ο μενων] **în învățătura Lui, acela are și pe Tatăl și pe Fiul"**. **"Nu are pe Dumnezeu"** cel ce

nu trăiește după învățătura lui Hristos; **"nu are pe Dumnezeu"** cel care nu se ține - cu mintea lui și cu înțelepciunea lui - în Domnul Hristos. De i se pare cuiva că, nerecunoscându-L pe Hristos ca Dumnezeu[67], crede în Dumnezeu, are Dumnezeu, acela se înșală pe sine însuși, fiindcă nu există dumnezeu fals - nici un ne-Dumnezeu n-a fost proclamat Dumnezeu. Cu adevărat acela nu e decât un idolatru, nesocotind pe Dumnezeu; nu-i decât un fără-de-Dumnezeu. Cel ce primește învățătura lui Hristos și se ține de ea atât cu inima lui cât și cu mintea lui, acela are întreg pe Dumnezeul Cel adevărat: Tatăl, Fiul, și Sfântul Duh. De aceea doar creștinul știe să se închine lui Dumnezeu, doar el Îl cunoaște pe Dumnezeu, doar el are Dumnezeu.

II, 10-13

"Dacă cineva vine la voi și nu aduce învățătura aceasta, să nu-l primiți în casă și să nu-i ziceți: Bun venit! Căci cel ce-i zice: Bun venit! se face părtaș la faptele lui cele rele [κοινωνει τοις εργοις αυτου τοις πονηροις]". Trebuie luat aminte la aceste cuvinte, căci însuși Apostolul Iubirii e cel ce le rostește - însă cu dreptate le rostește, căci totodată e și Apostolul Adevărului; iar Iubirea nu există, nici subzistă, decât prin Adevăr - fără Adevăr ar cădea și n-ar mai fi. În iubirea de Adevăr se află de asemenea și toată râvna pentru Adevăr. Iar Iubirea de Adevăr și râvna pentru Adevăr sunt întruchipate desăvârșit de Sfântul Fiu al Tunetului; el e acela ce a făcut să răsune, precum tunetul, tot Adevărul Noului Testament, ca și Iubirea Noului Testament. În iubirea lui pentru Hristos a unit întru totul și Iubirea dumnezeiască desăvârșită, și Adevărul dumnezeiesc desăvârșit - de aceea Domnul Cel atotștiutor l-a și numit de la început Fiul Tunetului **[Boanergès]**. Iar Sfântul Fiu al Tunetului și-a îndreptățit cu desăvârșire acest nou nume - al cărui nas a fost Dumnezeu

67. Sectele nu-L recunosc pe Hristos ca Dumnezeu; părintele Justin îi numește pe aceștia atei, fără-de-Dumnezeu [n.tr.].

Însuși. Întâlnirea cu acest atât de minunat Apostol face să se nască în sufletele oamenilor și să crească neîncetat o bucurie minunată și un minunat entuziasm.

Sfintele Paști, 1/14 iunie 1945
DUCANOVIC.

COMENTARIU LA A TREIA EPISTOLĂ A SFÂNTULUI IOAN TEOLOGUL

III IOAN, 1-15

[1] Preotul, către Gaiu cel iubit, pe care îl iubesc întru adevăr:

[2] Iubitule, mă rog să ai spor în toate și să mergi bine cu sănătatea, precum bine mergi cu sufletul. [3] M-am bucurat mult când au venit frații și au mărturisit despre adevărul tău, așa cum umbli tu întru adevăr. [4] Mai mare bucurie decât aceasta nu am, ca să aud că fiii mei umblă întru adevăr. [5] Iubitule, cu credință faci oricâte faci pentru frați și aceasta pentru străini, [6] Care, în fața Bisericii, au dat mărturie despre dragostea ta. Bine vei face să-i ajuți în călătoria lor, după cum se cuvine înaintea lui Dumnezeu. [7] Căci pentru numele lui Hristos au plecat la drum, fără să ia nimic de la neamuri. [8] Noi, deci, datori suntem să sprijinim pe unii ca aceștia, ca să fim împreună lucrători pentru adevăr. [9] Am scris ceva Bisericii, dar Diotref, care ține să fie cel dintâi între ei, nu ne primește. [10] Pentru aceea, când voi veni, îi voi pomeni de faptele pe care le face, defăimându-ne cu vorbe urâte; și nemulțumit fiind cu acestea, nici el nu primește pe frați, nici pe cei care voiesc să-i primească nu-i lasă, și-i dă afară din Biserică. [11] Iubitule, nu urma răul, ci binele. Cel ce face bine

din Dumnezeu este; cel ce face rău n-a văzut pe Dumnezeu. [12] Lui Dimitrie datu-i-s-a mărturie de către toți și de către însuși adevărul; mărturie îi dăm și noi, și știi că mărturia noastră este adevărată.

[13] Multe lucruri aveam să-ți scriu; totuși, nu voiesc să ți le scriu cu cerneală și condei, [14] Ci nădăjduiesc să te văd în curând, și atunci vom grăi gură către gură. [15] Pace ție! Prietenii te îmbrățișează. Îmbrățișați pe prieteni, pe fiecare după numele lui.

III, 1

Iată iubirea, care e în întregime întemeiată pe adevăr, care e toată pătrunsă de adevăr, care toată se ține **"întru adevăr"**. Sfântul Evanghelist binevestește pe Cel ce prin Sine Însuși este binevestirea cea vie, realitatea vie, adevărul cel viu. Scrie despre iubirea Noului Testament, care e totodată și experiența lui proprie: **iubirea** dumnezeiască se preschimbă în simțire omenească, în experiență omenească și în realitate omenească. Aceasta-i de fapt întreaga binevestire dumnezeiască și evanghelică, și anume: că [iubirea dumnezeiască] s-a prefăcut în cercare omenească, în realitate omenească, întrupată și totdeauna trupească, împlinită și totdeauna reală, înomenită și totdeauna omenească. Dacă-i vorba de iubire - creștinul trebuie să iubească "cu fapta și cu adevărul"[68] (I Ioan 3, 18); dacă-i vorba de rugăciune - trebuie să se roage "cu fapta și cu

68. Întrepătrunderea aceasta a iubirii cu adevărul dă dimensiunea creștină a iubirii, ca și dimensiunea creștină a adevărului; doar așa iubirea e mântuitoare și doar așa adevărul e mântuitor. Părintele Justin înțelege totdeauna iubirea, adevărul, dreptatea etc. ca aspecte ale aceluiași lucru, ca dimensiuni ale comuniunii cu Hristos și cu aproapele; dacă fiecare (iubirea, adevărul etc.) ar rămâne independente, ar fi, de fapt, de neînțeles și utopice, căci n-ar duce la relația interpersonală și la odihna în Celălalt.

adevărul"; tot așa dacă-i vorba de post, de pace, de răbdare, de bunătate, de dreptate - toate acestea trebuie să fie "cu fapta și cu adevărul".

III, 2

"Iubitule, mă rog să ai spor în toate [ευχομαι σε ευοδουσθαι] **și să mergi bine cu sănătatea, precum bine mergi cu sufletul** [ευοδουται σου η φυχη]". Creștinul sporește în toate prin Dumnezeu, crește prin puterea dumnezeiască. Nu-i niciodată mulțumit de sine, nici nu-și este sieși de ajuns, ci totdeauna are trebuință de ajutorul lui Dumnezeu și de puterea lui Dumnezeu, în toate ale lui. Întru toate **are spor**, ajutat, susținut, tras de harul dumnezeiesc: și în iubire, și în rugăciune, și în nevoința postului, și în smerenie, și în dreptate, și în răbdare și în toate virtuțile și sfințenia evanghelică - și doar în acest chip **sporește sufletul lui**. Or, iată o adăugire la binevestire: tot în acest chip sporește și **sănătatea** trupului; și pentru el - oricare ar fi îndeletnicirea la care e supus - ajutorul dumnezeiesc este indispensabil, ca și puterea dumnezeiască și binecuvântarea dumnezeiască - de aceea nu-i niciodată mulțumit de sine, nu-și este sieși de ajuns. Virtuțile evanghelice duc la sănătatea sufletului, dar totodată ele sunt și cele care, în bună parte, duc la sănătatea trupului; și nu doar în bună parte, ci pe de-a-ntregul, fiindcă strămoșii noștri nu cunoșteau bolile trupului până ce n-au lăsat păcatul să intre înlăuntrul lor. Evanghelia se ține astfel și în adevărul acesta că toate bolile sufletului și ale trupului au venit din păcat - și că firea omenească se izbăvește de acestea izbăvindu-se de păcat prin Mântuitorul. De netăgăduit este acest adevăr evanghelic că prin păcat firea omenească a decăzut până la moarte și la iad; și că prin virtuți sporește până la viață și la rai.

III, 3-4

Sufletul sporește când omul trăiește prin adevăr și umblă în adevăr. Și face acestea doar când trăiește prin Domnul Hristos și în Domnul Hristos, căci în El este întreg Adevărul și El este tot Adevărul. Adevărul dumnezeiesc crește prin poruncile Sfintei Lui Evanghelii, prin Sfintele Taine și sfintele virtuți evanghelice: cel ce trăiește în ele trăiește în adevăr; cel ce umblă întru ele **umblă întru adevăr**. Acestui fapt îi sunt martori toți aceia care mărturisesc neîncetat că în sufletul lor se află Adevărul viu al lui Hristos - și totdeauna trăiește și se hrănește prin sfintele virtuți și prin înclinările cele sfinte ale sufletului, prin gândurile cele sfinte și prin simțirile cele sfinte ale sufletului. Unde sunt acestea, acolo este și fericirea cea adevărată. Sfântul Apostol al Adevărului tresaltă de bucurie văzându-și fiii că trăiesc în adevărul lui Hristos și că adevărul este în ei. Și scrie ucenicului său iubit: **"M-am bucurat mult când au venit frații și au mărturisit despre adevărul tău** [σου τη αληθεια], **așa cum umbli tu întru adevăr** [καθως συ εν αληθεια περιπατεις]. **Mai mare bucurie decât aceasta nu am, ca să aud că fiii mei umblă întru adevăr** [τα εμα τεκνα εν τη αληθειά περιπαθουντα]". **"Adevărul tău"**, căci trăind în Adevărul lui Hristos l-ai făcut al tău, l-ai preschimbat în Adevărul tău; și acesta e țelul credinței evanghelice: ca noi să facem al nostru, omenesc, tot ce-i al lui Hristos.

III, 5-6

Adevărul trăiește prin iubire, mărturisește despre sine însuși prin iubire - aceasta e cea mai înaltă lege în ființa teandrică a Bisericii, și în aceasta stă miezul credinței evanghelice. **Prin iubire** se propovăduiește cel mai eficace Adevărul lui Hristos. Iubirea este cel mai bun evanghelist: găsește loc pentru adevărul evanghelic chiar și în cel mai împietrit suflet, îl mișcă, îl încălzește, îl face în stare să trăiască în obștea sfântă a Bisericii. Aceasta e regula supremă în viața de obște a Bisericii: totul să fie **"vrednic de Dumnezeu"**. Toate cugetele celor ce alcătuiesc

Biserica trebuie să fie vrednice de Hristos, Dumnezeul nostru și Domnul, la fel și toată simțirea, toată fapta, toată înclinația. E vorba de ospitalitate? Să fie vrednică de Hristos: întru mântuirea sufletului, atât pentru cel ce primește cât și pentru oaspeții lui. Sfântul Fiu al Tunetului binevestește: **"Iubitule, cu credință faci oricâte faci pentru frați și aceasta pentru străini, care, în fața Bisericii, au dat mărturie despre dragostea ta. Bine vei face să-i ajuți în călătoria lor, după cum se cuvine înaintea lui Dumnezeu** [αξιως του Θεου]".

III, 7-8

Creștinii sunt **"împreună lucrători pentru adevăr"** - e chemarea lor și datoria lor. Conștient sau inconștient, necreștinii sunt împreună lucrători ai minciunii, căci dacă omul nu slujește Dumnezeului Celui adevărat, lui Hristos, slujește altui dumnezeu, altui "ideal". Dar orice alt dumnezeu, orice alt ideal, este un dumnezeu fals; aceasta este necunoștință de Dumnezeu, aceasta este idolatrie: să slujești oricărui alt dumnezeu sau oricărei alte ființe decât Hristos Dumnezeu - fie că slujești ca unui dumnezeu vreunei ființe omenești: erou, profet sau înțelept, geniu, cuceritor sau savant; fie că e vorba de orice altă ființă vie, de la vierme la înger, de orice materie, de la atom până la univers, sau de orice idee: cultură, civilizație sau filozofie, știință, artă sau tehnică. Un om care își pune țelul și rostul vieții în orice altceva decât în Hristos e un idolatru: Îl ignoră pe Dumnezeu; în toate se face împreună-lucrător minciunii. Creștinii se deosebesc de ceilalți oameni prin aceea că ei cunosc adevărul, că au adevărul, că împreună-lucrează cu adevărul și că astfel cunosc țelul și rostul atât al omului, cât și al lumii. Într-o asemenea slujire, de **"împreună-lucrători pentru adevăr"**, lucrează pentru el zi și noapte. Despre aceasta Sfântul Evanghelist spune: **"Noi, deci, datori suntem [...] să fim împreună lucrători pentru adevăr** [συνεργοι τη αληθεια]".

III, 9-10

Nicăieri **iubirea de stăpânire**[69] nu-i un păcat atât de înfricoșător ca în Biserică. Când se strecoară în inima omului, stârpește iubirea din ea, dimpreună cu iubirea de adevăr - și în locul lor, toată puterea o ia răutatea. Dar în Biserică puterea este iubire și adevăr: cel mai mare în iubire slujește celui mai mic; cel care-i cel mai bătrân, acela e slujitorul tuturor - totdeauna urmându-se pilda Mântuitorului, care n-a venit în lumea aceasta pământească "să I se slujească, ci ca să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți" (Matei 20, 26-28). Aceasta deosebește Biserica de orice instituție a lumii acesteia; și aceasta face ca ea să nu fie din lumea aceasta și o vădește ca fiind întreagă dintr-o altă lume - din lumea iubirii dumnezeiești și a adevărului lui Hristos.

III, 11

"Iubitule, nu urma răul, ci binele [μη μιμου το κακον αλλα το αγαθον]. **Cel ce face bine din Dumnezeu este** [ο αγαθοποιων εκ του Θεου εστιν]; **cel ce face rău n-a văzut pe Dumnezeu"**. În umbra oricărui bine stă Cel Bun, Cel Preabun: El este Cel ce dă puterile și-l îmbie pe om să facă binele. Când un om **face binele**, e semn că-l unit în duh cu Cel ce singur este bun, cu Dumnezeu, și-i atât de strâns unit încât înlăuntrul lui toate puterile sufletești se nasc **din Dumnezeu** și vin **din Dumnezeu**. Nu-i nici un bine în omul care nu-i din Dumnezeu - după cum nu-i nici urmă de rău în omul care nu-i din diavol. Din lucrarea răului, în sufletul omului se ridică un fel de ceață întunecată care Îl ascunde pe Dumnezeu vederii sufletului, și omul **nu-L** mai **vede pe Dumnezeu** nici înlăuntrul lui, nici deasupra lui, nici în lume, nici deasupra lumii. **"Cel ce săvârșește răul"** îl săvârșește fiindcă are totdeauna - conștient sau inconștient - o legătură în duh cu făcătorul răului. Săvârșirea răului îl orbește

69. De putere lumească.

pe om, care **nu-L vede pe Dumnezeu**, şi adesea începe să spună că Dumnezeu nici nu există. Necredincioşii aceştia sunt sub stăpânirea celui ce-L tăgăduie pe Dumnezeu, fie pe faţă, fie în ascuns: aceştia spun că şi cei fără-de-Dumnezeu pot fi oameni ai binelui. Da, cei fără-de-Dumnezeu pot fi, pentru o vreme, oameni ai binelui, mai degrabă buni, buni în chip fariseic; însă cei fără-de-Dumnezeu nu pot fi cu adevărat buni, neîncetat buni, profund buni, buni în chip netrecător, căci pentru aceasta le-ar trebui o legătură în duh, o filiaţie duhovnicească, cu Cel ce singur este cu adevărat bun şi veşnic bun - Hristos, Dumnezeul şi Domnul. Rămâne adevărat pentru toate veacurile acest cuvânt al Mântuitorului: "Fără de Mine nimic nu puteţi face" (Ioan 15, 5).

III, 12-15

În Biserică **"însuşi Adevărul"** mărturiseşte despre sine însuşi, dar mărturisesc despre el, de asemenea, şi martorii Adevărului. Domnul Hristos este Adevărul însuşi, iar martorii Adevărului sunt Apostolii, Sfinţii şi toţi credincioşii. De fapt, Biserica nu e nimic altceva decât o neîncetată mărturie despre Hristos, Dumnezeul şi Mântuitorul lumii şi al omului, căci în ea trăieşte şi lucrează neîncetat Dumnezeul-om, Hristos, şi cu El toate desăvârşirile dumnezeieşti dimpreună cu toate puterile dumnezeieşti: "Iisus Hristos, ieri şi azi şi în veci, este Acelaşi" (Evrei 13, 8). Totdeauna este aceeaşi putere a Lui de-viaţă-făcătoare şi minunată, totdeauna e aceeaşi iubire a Lui, totdeauna Adevărul Lui, Dreptatea Lui, Binele Lui, Veşnicia Lui; totdeauna aceeaşi Evanghelie a Lui. Cel ce are ochi de văzut Îl poate şi astăzi vedea, cum L-au putut vedea toţi cei care au binevoit să-L vadă de două mii de ani încoace.

Sfântul Nichifor Mărturisitorul,
Sfântul Erasm de la Ohrid, martir.
2/15 iunie 1945, DUCANOVIC.

CUPRINS

Prefaţă.....5

Comentariu la Epistola I.....7

Comentariu la Epistola a II-a.....113

Comentariu la Epistola a III-a.....120